نیشانەکانی
خۆشویستنی
بەندەکان
بۆ الله تعالی
ڕاڤەکردنی
مامۆستا کامەران کەریم
نووسین و ئامادەکردنی
شێخ موصعەب

پێشەكی

بسم الله والصلاة والسلام علی من لا نبي بعده , سوپاسی الله تعالی دەكەین كەوا یارمەتی داین بۆ ئەوەی بتوانین دەست بكەین بە كۆكردنەوەی چەند وتارێكی مامۆستای خۆشەویستمان (كامەران كەریم) كەوا باس لە نیشانەكانی خۆشویستنی بەندەكان دەكا بۆ الله تعالی كەوا تۆی بەندە كەوا بانگەشەی خۆشویستنی الله تعالی دەكەی ئایە ئەم نیشانانەت تێدا بەرجەستە بووە یاخود خۆشەویستیەكەت تەنها بانگەشەیەكە و تەنها بەزمان بانگەشەی خۆشویستنی الله تعالی دەكەی .!

گرینگی زانینی نیشانەكانی خۆشویستنی الله تعالی لەلایەن بەندەكانیەوە دەبێتە هۆكاری زیاتر بەرە و پێشچونی ئەم بەندەیە لە الله تعالی و زیاتر پەرە بەو عیبادەت و كارو كردەو وتانەی بدا كەوا هۆكاربووە بۆ ئەوەی الله تعالی خۆش بووێی چونكە بەزانینی نیشانەكانی ئینسانەكان تارادەیەك لەگەل دلیدا ئارامی دەبێت كاتێك دەزانی بەراستی الله تعالی خۆش دەوێی ئیتر بەهۆی ئەم نیشانانەوەی هۆكاری باشتر و شەرعیتر ئەگرێتە بەر بۆ ئەوەی زیاتر بتوانی الله تعالی خۆش بوێی لەژیانیدا بۆ ئەوەی ئەم خۆش ویستنەی الله تعالی لەلایەن ئەم ئینسانەوە وای لێ بكا الله تعالی ئەویشی خۆش بووێی , الله تعالی دەفەرمووی (قُلْ إِن كُنتمْ تحِبُّونَ اللَّهَ فَاتبعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ)[1] ئەی محمد (صلی الله علیه وسلم پێیان بلێ ئەگەر بەراستی ئەوانە الله تعالی یان خۆش دەوێی ئەوا با شوێنی تۆ بكەن , جا بەراستی خۆش ویستنی الله تعالی و بە شوێن كەوتنی پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) دەبێ نەك تەنها بە دەم بوترێی . بۆیە پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) دەفەرمووی (من عمل عملاً لیس علیه أمرنا فهو رد)[2] هەركەسێك كار و كردەوەیەك بكا فەرمانی ئێمەی لەسەر نەبێ ئەوە رەد ئەكرێتەوە لەخاوەنەكەی وەرناگیرێت .

حەسەنی بەصری و كەسانیترێش لە پێشنین وتویانە : هەندێ كەس وتویانە الله مان خۆش دەوێی , الله تعالی تاقی كردونەتەوە بەم ئایەتە كە دەفەرمووی (قُلْ إِن كُنتمْ تحِبُّونَ اللَّهَ فَاتبعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ)[3]واتا دەبێ شوێنی پێغەمبەرەكەی بكەون نەك تەنها بەدەم باسی خۆشەویستی الله تعالی بكەی بۆیەش ئێمەش باسی نیشانەكانی دەكەین بە بەلگەی قورئان و سونە .

---

[1]:سورة ال عمران اية : ٣١
[2]:رواه مسلم
[3]:إبن أبي حاتم :٢٠٥\٢

(واعلم أنَّ المحبَّة يدَّعيها كلُ أحد، وما أسهل الدعوى وما أعزّ المعنى، فلا ينبغي أن يغترَّ الإنسان بتلبيس الشيطان وخدع النفس مهما ادَّعت محبَّة الله تعالى، ما لم يمتحنها بالعلامات، ولم يطالبها بالبراهين) واتا :بزانە خۆش ویستنی الله تعالی هەموو كەسێك بانگەشی بۆ ئەكا ئێستا بزانە لەهەركەسێك بپرسن خوات خۆش ئەوێی ئەلێ بەلی! ئەمە بانگەشەیە بەس ئەلێ ئەبێ تاقیی بكەیتەوە بەنیشانەكانی بزانی بەراستی وایە (وما أسهل الدعوى وما أعزّ المعنى) بانگەشەكە كردنەكە زۆر ئاسانە بەلام بەراستی خۆشە ویستی و مەحیبەت زۆرگرانە خۆشەویستی الله ئایە هەمە یاخود نیمە زۆر زۆر گرانە نابێ ئینسان هەلبەخەلەتێ بەوەی شەیطان هەلی بخەلەتێنی , شەیطان هەلمان دەخەلەتێنی بەوەی بەلێ تۆ الله ت خۆش دەوێی موسلمانیتی وسەیربكە خەلك ئاوا دەكا و تۆش واناكەی ! لەبەر ئەوە پێویستە ئەو نیشانانە سەیربكەین بزانی لەخۆتدا هەیە كەوا تۆ الله ت خۆش دەوێی بۆئەوەی بزانی ئایە هەر بەراستی تۆ الله ت خۆش دەوێی یاخود هەر بەراستی تەنها وەكو خەلكیتر تەنها بانگەشەكردنی خۆشەویستیە بەبێ ئەوەی هیچ یەكێك لەو نیشانە لەتۆ دا هەبێ جا ئێستا باسی نیشانەكانی خۆش ویستی بەندە بۆ الله دەكەین بزانین بەچ شتێك ئەزانین كەوا بەندە الله ی خۆش دەوێی . بۆئەوەی كاتێك نیشانەكانمان ناسی زیاتر لە ژیانی خۆماندا پەرەی پێ بدەین و جێ بەجێ بكەین لەكارەكانی رۆژانەماندا .

(وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين)

حب لقاء الله تعالى في الجنة

ئەو کەسەی أدعای خۆشەویستی الله دەکا ئەوەی زۆر زۆر پێ خۆش بێ کە بەدیداری پەروەردگاری بگا لە بەهەشت هەول بدا و شەو ورۆژ لەو هەولدانە بێ بۆئەوەی بەو دیدارە بگا .
تۆ بە مردن بە دیداری الله دەگەی خۆ لەدونیادا بە دیداری الله ناگەی کەس لە دونیادا الله نابینی ئەمە رەئی صەحیحە لەلای ئەهلی سونە و جماعە هەتا پێغەمبەریش (صلى الله علیه وسلم) لەدونیادا الله تعالى نەبینیوە کاتێکیش بەرزکرایەوە پەردەیەك لەنێوانیاندا هەبوە .
کەواتە مردنێك هەیە لە بەردەماندا دەبێ تۆ ئەو مردنەت خۆش بوێی کێ مردنی خۆش ئەوێی ئەوە گرینگە ! سەیر بکە پێش بینینی الله مردن هەیە .
(فإنه لا يتصور أن يحب القلب محبوباً إلا ويحب لقاءه ومشاهدته)تەصەورناکرێی هەرکەسێك کەسێکی خۆش بوێی إلا حەز دەکا بەدیداری شاد بێ , کەستان هەیە خۆشەویسترینی کەسی لەدونیادا لێتان دابرێی حەز ناکەن زووتر بیبینن ! عەقلیەتی ئینسان وایە حەزدەکا خۆشەویستەکەی زووتر ببنێ , جا گەورەترین خۆشەویستی ئێمە الله یە ئایا تۆ هەول ئەدەی بیبینی !؟ خۆتت بۆ ئامادەکردوە ؟!
(وإذا علم أنه لا وصول إلا بارتحال من الدنيا ومفارقتها بالموت فينبغى ان يكون محبا للموت غير فار منه) ئێ تۆش یەقینت هەیە کە ئەو الله یە نابینی إلا ئەبێ لەدەرگای ئەو مردنە بچیتە ئەو دیەوە کەواتە ئەبێ مردنت خۆش بوێی .
(فإن المحب لايثقل عليه السفر عن وطنه إلي مستقر محبوبه ليتنعم بمشاهدته)ئەگەر کەسێك کەسێکی خۆش ویست ئەگەر لەو پەری دویناش بێ خۆیی بۆ ئامادە ئەکات و سەفەری بۆ ئەکا. ئەگەر کورێکت غەریب بێت یان ناسیاوێکت یاخود خزمێکت لەشوێنێك بێ هەولبدەی بیبینی چۆن خۆتی بۆ ئامادە ئەکەی چەند حەز دەکەی بیبینی ! یاخود ئەگەر کەسێك لەدەرەوە بێ خزم و کەس و کارەکەی لەناوەوە بێ هەردەم حەز دەکا خێرا بێت و بیان بینێت خۆی بۆ ئامادە دەکا .
کەواتە لەلای گران و قورس نیە سەفەری بۆ بکا نابێ موسلمان و بروادار لەلای گران بێ کە هەول بدا سەفەر بکا بۆلای الله تعالى سەفەرەکەشمان مردنە .
(والموت مفتاح اللقاء وباب الدخول إلى المشاهدة)مردنیش کیلی ئەو دیدارەیە . کە بە پەروەردگار بگەی .

باشە کە ئێمە ئەمرین چی ئەبێ ؟! قیژە و هاوار و خۆزگە نەرۆیشتایە یان ئەلێن خۆزەگە نەرۆیشتایە بۆلای خوا ! لەلای ئێمە بوایە ئەروا ئەبێ هەمووومان برۆین (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)[٤] .

لەعوبادەی کوری صامەتەوە (رەزای خوای لێ بێ) دەفەرمووێی : پێغەمبەری خوا (صلی الله علیە وسلم) فەرموویەتی : (فقال النبی صلی الله علیه وسلم : { من أحب لقاء الله أحب الله لقاءه ومن كره لقاء الله كره الله لقاءه)[٥] واتە : هەرکەسێك خۆشحال بێ بەدیداری الله و زۆری پێ خۆش بێ بەدیدارای الله بگا الله تعالی ش پێ خۆشە زوو ئەوکەسە بێت بۆ لای , وە هەرکەسێك رقی لەدیداری الله بێ الله تعالی رقیەتی بێت بۆ لای .

با ورد بینەوە لە حەدیسەکە لەوانەیە بەهەرکەسێك بلێ بلێت من دیداری الله تعالی م پێ خۆشە علماء یان چۆن سەیری ئەم حەدیسە دەکەن ! ئەلێن (وقال بعض العلماء مطیع لله مستأنس من ربه فهو یحب القاء الله والله یحب الیقاءه)ئەوکەسەی کەوا حەزبکا الله ببینی هەول ئەدا لەزوترین کاتدا بمرێت و بگرێتەوە بۆلای الله الله تعالی ش زۆر پێ خۆشە ئەوکەسە بگرێتەوە بۆلای , وە ئەوکەسەی .(والعاصي مستوعیشم بینه وبین الله وحشة ذنب فهو یکره القاء ربه ولابد منه)بەلام تاوانبار حەزناکا ببینی چونکە بەکۆلی تاوانەوە ئەگەرێتەوەی بەردەمی .

لێرەدا نمونەیەکی دونیاوی ئەهێنینەوە : ئەگەر سەرۆکێك لەدونیادا بینرێن بۆلای بابێت بۆلام ئەگەر تۆ لەو کەسانە بی کەوا هیچ مخالەفەیەکت نیە هیچ کێشەیەکت نیە هیچ موشکیلەیەکت نیە سەرۆکەکەشت خۆش دەوێی لەبەر ئەوەی ئینسانێکی بەتەقەوا و ئیمانداره ئەویش تۆی خۆش دەوێی لەبەر ئەوەی بەتەقوای خوا خواتە داوات بکا تاوەکو بچیت بۆلای ,ئەی ئەگەر سەرپێچی کەر بووبێتی مخالەفاتت هەبێ و دزبی یاخود قۆلبربیت پیاو کوژبیت بەناحەق خراپکاربیت و کەس لێت رازی نەبێ کە ئەتنێرن بەدواتا پێت خۆشە ! لەدلیی خۆتدا ئەلێ بەخوا حەتمەن شتێك بووە ! ئەوەیە تۆ پێت خۆش نیە بچیت بۆ دیداری ئەویش پێ خۆش نیە تۆ ببینی کاتێ ئەو سەرۆکە ئەنێرێت بەدواتا پێ خۆش نیە بت بینی ئەیەوێی تۆلەت لێ بکاتەوە .

الله تعالی کاتێك ملك الموت ئەنێرێی بۆلای تۆ ئادەی رۆحەکەیم بۆ بهێنن ئەگەر دەست پاك و ئیمان پاك و دەم پاك بی حەزدەکەی زوو بچیتەوە بۆلای الله تعالی , تخوا بەس بەمن بلێن ئەم دونیایە چیە

---

[٤]:سورة البقرة اية : ١٥٦
[٥]: رواه البخاري ومسلم

!؟بەس بەمن بلێن خۆشی ئەم دونیایە لەچی دایە ! ئادەی پێم بلێن هەتاکەی تۆ بژیت شەو و رۆژ هەموو دونیایە , ئەخەویی هەلدەستیتەوە نیوەرۆیە عصرە مەغریبە عیشایە بخەوە و هەلسەوە هەرئەوەندەیە هەموو ژیانت بەم شێوەیە نیە ئەی ! بخۆ و بخەوە هەتا کەی دە سال بیست پەنجا شەست حەفتا نەوت سەد چەند !!هەر ئەو شەو و رۆژەیە چ خۆشیەکی تێدایە ئەم دونیایە , تۆ وەرە جیاوازیەك لەنێوان ئەم دونیا بکە لەگەل قیامەت خواردنەکەت هەر بەنارەحەتی پەیایی ئەکەی بەنارەحەتی دەیخۆیی و بەنارەحەتی ئەچێتە خوارەو و بەنارەحەتی ئەچێتە دەرەوە چەند سکچوون و نارەحەتی و زەغت و سوکرەی و نارەحەتیتان هەیە ئەمە خۆشە ! خواردنەکەی بۆگەنی ئەبێ و نارەحەت ئەبی ئەبێ بیپارێزی؟! لەویدا شتی وا نیە و نارەحەت نابی لێرە ئەمریت و لەوێدا نامریت لێرە نەخۆش ئەبێ لەوێی نەخۆش نابی لێرە قسەی ناخۆش ئەبیستی لێرە نابیستی ئەمە کەی دونیایە هەمووی بەنارەحەتی و بەزەعەمەت کێشانە ئەو کەسەی بەدونیا دلی خۆش بێ حاشا لەرووتان زۆر بێ عقلە . عقلی نیە ئەزانن عاقل واتای چی ئەبێ ئیوە عاقل و زیرەکی لێك جیا بکەنەوە :

عاقل : ئەوەیە کە ئەتگرێتەوە لەکاری خراپە .بەس زۆر کەسمان هەیە زیرەکن لەکار و باری دونیا بەس خۆیان لەشتی خراپە ناگرنەوە ئێستا ئەوروپا و ئەمریکا زیرەکە بەلام عاقل نیە (وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ)[٦] ئەگەر گوێمان لە قورئان بگرتایە و بەقسەمان بکردایە عاقل بووینایە خۆمان پێ بگرتایەتەوە ئەوە لە ئەصحابی دۆراو وسەعیرنەدەبووین .کەواتە عاقل ئەو دونیایەی پێ خۆش نیە .

نیهێنی حەدیسەکەی لەمەدایە کەوا ئینسانی تاوانبار حەزناکا بگەرێتەوە بۆلای الله تعالی کێتان ئێستاکە لەخۆی ئەمینە بەتەقوا و تاعەتێکی چاك و پاك و رێك وپێك سەیری کێشانی چاك و خراپەکانی کردوە چاکەکانی زۆر زۆرترە لەخراپەکانی حەز دەکا بچێتەوە بۆ لا ی الله ئەوە ئەو کەسە الله پێ خۆشە بچێ بۆ لای کێش حەزناکا دیارە شتێك هەیە وادیارە لەخۆی ئەمین نیە دیارە رابردووی شتێکی تێدایە با خۆی چاك بکا بابەتەوبەیەك بابەگەرانەوە بۆلای الله تعالی بگەرێتەوە و تەوبە بکا لەرابردووی چونکە رابردوو ناگەرێتەوە داهاتووش هێشتان نەهاتووە کات ئەوکاتەیە کەتۆ تێدایی ژیانت ئەو حالەیە کەلەئێستادا تۆ تێدیت بەچیەوە بەسەری ئەبەین لە چاخانەکان و کافتریاکان بەچەندین کات بەسەردەبن و کاتی تێدا بەسەر دەبن بەس تاقەتی نیە نیو سەعات

---

[٦]:سورة الملك اية :١٠

راوەستێ لە تەراویحەكە یاخود نوێژەكەدا تخوا ئەوە خۆ ئامادەكردنە بۆ الله ! یاخود خۆ ئامادە كردن بۆ الله لە مزگەوتەكانی الله دەبێ , دوای عیشا لە جیاتی تەراویح و شەونوێژ بەم شەوە كورتە چەند سەعاتێكە لەجیاتی لەپێناوی الله و موناجاتی الله بیباتە سەر دۆمینە و قورمار و چی و چی ! والله ئەوە درۆیە تۆ بلێ الله م خۆش دەوێی ئەوە الله خۆشە ویستی نیە ئەی باشە لەوكاتەدا الله بتمرێنی چی دەكەی لەسەر مێز و كورسی تاولەكە و دۆمینەكە مسلسەكەت تخوا الله تۆی خۆش دەوێی ! نەوالله.! بەرێزەكانم دونیا هیچ نیە بۆ ئەوە دروست نەكراوی .,

وە ئەلێ(وهذا لا ینافي كراهة الموت) جا لێرەدا پرسیارێك دروست دەبێ ئایا مردن خۆشە ؟! ئەو هەناسەت بچرێت و لوت و دەمت هەناسەی نەیەت خۆشە !؟

ئەلێ نەخێر ئەوە خۆش نیە مەبەستەكە لێرەدا لە غەرغەرەی مرندا نیە لەودیویەتی لەدەرگاكە هەر ئەوەندە رەت بوی ! بۆنمونە : عەمەلیاتێك ئەكرێی ئایە ئەم عەمەلیاتە بێ نارەحەتی ئەبێ نەخێر بەلام لەدوای ئەو عەمەلیاتە دكتۆر پێت ئەلێ ئەو شوێنەی كەوا عەمەلیاتی بۆ ئەكەی چاك ئەبێتەوە تۆ پێت خۆش نیە بچیتە بەردەمی خۆ عەمەلیات خۆش نیە بەس هەر دەبێ بیكەیت بەس دوایەكەی خۆشە كە رزگارت ئەبێ ئەوەیە مەسەلەكە .

(وهذا لا ینافي كراهة الموت فإن المؤمن یكره الموت , ولقاء الله بعد الموت) موسلمان مردنی پێ ناخۆشە بەس لیقای الله لەدوای مردنە .

(وفی السلف من أحب الموت .) هەشبووە لەرابردووان لەپێشینەكانی ئەم ئومەتە مردنی پێ خۆشبووە ,(ومنهم من كرهه) وەتێشی دا هەبووە مردنی پێ ناخۆش بوە .(إما الیضاع المحبته لكونها مشوبه بحب شيء من الدنیا) ئەلێ هەركەسێك ئەوەی پێ خۆش نەبێ كە بمرێت إلا شتێك هەیە یان خۆشەویستی بۆ الله دەرەجەی كەمە چونكە خۆش ویستنی الله بەدەرجەیە ئیمانیش دەرەجاتی هەیە ئیمانی پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) لەگەل ئیمانی ئەبو بكر وەك یەك نیە ئەبو بكر لەگەل عومەر وەك یەك نیە صەحابە وەك تابعین وەك یەك نیە ئەوان وەك ئێمە وەك یەك نین دەرەجەی ئەوان زیاترە خۆشەویستیان بۆ الله گەلێك لەئێمە زیاتر بووە , جا ئەگەر دەرەجەی خۆشەویستنەكەت بۆ الله كەم بوو ئەوا حەز كردن بە دیداری الله ش كەم ئەبێتەوە .

(لأنه یری ذنوبه فیحب أن یبقی لیتوب) یاخود هەیە ئێستا پێ دەلێت مردنت پێ خۆشە ئەلێ نەبەخوا ئەلێ بۆ ئەلێ رابردووم ئەوەندە ناشرینە حەزناكەم بگەرێمەوە بەم شێوەیە نەك لەبەر

ئەوەی پێم خۆش نیە بگەرێمەوە بۆلای الله حەزدەكەم تەوبە بكەم و بگەرێمەوە . دەخۆتی بۆ ئامادە بكە زوو خۆت نەجات بدە لەو گوناهانە .
(ومنهم من یری نفسه فی ابتداء مقام المحبة , فیكره عجلة الموت قبل أن یستعد للقاء الله تعالی) هەشە تازە خەریكە لەدین و ئیمان تێدەگا ئەلێ كاكە من رابردووەكم هەبوە دین و ئیمانەكانم تازەیە لە سەرەتایی خۆشەویستی الله م حەز دەكەم دەرەجەكەم زیاد بێ ئینجا بگەرێمەوە بۆلای الله, ئەلێ ئەمە (وهذا كمحب یصله الخبر بقدم حبیبه علیه , فیحب أن بتأخر قدومه ساعة لیهییء له داره ویعدل له أسبابه , فیلقاه كما یهواه : فارغ القلب عن الشوغل) ئەلی ئەوە كەسێكە ئەیەوێی خۆشەویستەكی خۆیی ببێنی بەلام خۆی ئامادە نەكردوە بۆیی ,واتا ئەمە ئەوە ناگەیەنێ كەنایەوێی خۆشەویستەكەی ببینی بەلام خۆی ئامادە نەكردوە بۆی ., بۆنمونە میوانێكت دێت خۆشەویستە زۆر حەزدەكا بێتە مالەوەت بەلام تۆ خۆت ئامادە نەكردوە ئەلێ بێت چی بدەم پێی خۆزگە زووتر وەلامی بدابام خۆیی ئامادە نەكردوە جارێی , جا خۆی ئامادە ئەكا تاوەكو بەوشێوەیە الله تعالی لێ رازی بێ وە بیبینێ .

بزانن كەوا جێهێشتنی خۆشەویست زۆر زۆر زەحمەتە ئەگەر خۆشەویستێكت هەبێ بەجێ بهێلیت زۆر زۆر زەحمەتە , جا هەمووتان سەرنج بدەن دونیا یەكێكە لەوشتانەی كەوا لەدلی ئینسانەكان دایە بەداخەوە لەزۆربەی زۆری دلەكاندا لەجیاتی الله دونیای تێدایە , ئەم كەسە ئەگەر لەدلیدا دونیا هەبێ و دونیاكەش زۆر خۆشەویست بێ پێ خۆشە بەجێ بهێلێ ؟! دەفتەرە دۆلارەكانتان و مالەكانتان و زەراعەتەكانتان ئیتر لەپاشاكان هەتا كۆتا كەس كە شتێكی هەبێ پێ خۆشە بەجێ بهێلێ ؟! نەخێر حەزناكا ئالەم حالەتەدا پێت خۆش نیە بمریت و لیقای الله ببینی .
كەواتە نابێ بهلێت كە دونیا لەدلتدا هێلانە بكا ئەو دلە یەك كەس دەبێ تێدا بێت ئەویش الله تعالی یە . ئەگەر الله تێدا نەبوو یاخود الله و شتیتری تێدا بوو ئەوشتەت دا بەسەرالله دا ئەوكاتە پێت خۆش نیە الله تعالی ببینی كەواتە دلتان خالی كەن بۆ الله تعالی .
(فیكون قدمك بالموت علی ماتكره) كەواتە كاتێك تۆ ئەمریت و ئەچیت بۆلای الله تعالی هەست دەكەی كە وادەزانی مەبن مەمرینە خۆشەویستەكانم بەجێهێشتووە لەدواوە نامەوی ئەویتر ببینم وای لێ دێ.
(وفراق كلمه تحبه وكل من فارق محببا كان أذاه في فراق بقدر حبه لو أنسبی)چەنێك شتێكت خۆش ویست بەجێهشت و بەجێهلانی ئەوشتە بەقەدەر ئەوەندەیە نارەحەتیەكەی ئەگەر الله لەلات لەهەموو

کەسێك و شتێك خۆشەویستر بێ ئێستا لەدلتدا نارەحەتترین شت ئەوەیە کەتۆ الله نابینی حەز دەکەی بچیتەوە بۆلای , بەلام ئەگەر الله نەبێ دونیا بی یان شتێك بێ یان مردوێك بێ بۆیە ئەلێ شەریك پەیا مەکە بۆ الله کەس حەدی نیە بگاتە ئاستی الله تعالى لەو خۆشەویستیەدا وەلامم بدەنەوە کەس ئەتوانێ بلێ لە الله خۆشەویستر هەیە ئەگەر وتیبەلێ ئەگەر بەزمانیش نەیلێ لەواقیعی حالیدا کەسێکیتری تێدابوو ئەوە شەریکی بۆ الله بریاداوە ئەو کەسەی کردوە بەشەریکی الله.

شەریك هەر ئەوە نیە بلێ ئەو کەسە لەگەل الله ئەرز و ئاسمانی دروست کردوە ئەوە راستە شەریکە بەلام شەریکێکی تر هەیە لەخۆشەویستیدا (وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ)[٧] الله تعالى دەفەرموویێ برواداران لەهەموو کەسێك و شتێك زیاتر الله یان خۆشتر دەوێ . ئایا ئێمە واین !؟ هەر کەس خۆی تاقی بکاتەوە .

[٧]:سورة البقرة اية :١٦٥

موناجات کردن

(أن یکون أنسه بالخلوة ومناجاة الله تعالی وتلاوة الکتابە)یەکێك لەنیشانەکان بەتەنهایی و موناجات کردنە لەگەل الله تعالی و خویندنی کیتابەکەیەتی لەشەودا .

ئەلێ ئەگەر تۆ لە شەو ورۆژێکدا خۆت خالی کرد و لەگەل الله دا قسەت کرد ,ئێستا تۆ سەیری پێغەمبەری خوا بکەن (صلی الله علیه وسلم) پێش ئەوەی ببێت بە پێغەمبەر ئەلی : خالی بوون لەلای الله تعالی لەلا خۆشەویست کرابوو ئەرۆیشت و مالەوە و مەککەی بەجێ ئەهێشت ئەچوو بۆ ئەشکەوتی حەراء لەوێی ئەمایەوە چل رۆژ و سی رۆژ و ئەمایەوە بەتاقی تەنها . تۆ بیری لێ بکەوە لەسەر شاخێك ئەوانشی چوون بینیویانە هەمووی جێگەی یەك نەفەری تێدا ئەبێتەوە ئەشکەوتەکە شوێنێکی تەسکە لەوێدا شەو رۆژ دەمایەوە مارە و دووپشك نەبوونیە و برسیەتیە شتێکی کەمی لەگەل خۆیدا ئەبرد و لەزەتی ئەبرد لەگەل الله بووندا دواتریش کە بوو بە پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) ئەم حالەتەی نەما بروات بۆ ئەشکەوت یانی لەحەدیسێکدا نەهاتوە لەدوای ئەوەی بوو بە پێغەمبەر(صلی الله علیه وسلم) بیست و سێ سال پێغەمبەرایەتی کرد جارێکیتر نەچوە ئەشکەوتەوە بۆ خەلوە کردن بەلکو نوێژی ئەکرد ئەو خەلوەیە نوێژەکە جێگەی گرتەوە شەو هەل دەستا و قاچەکانی شەقی ئەبرد . کێ مان سەعاتێك وەستاوە لەشەودا ؟! لەتەراویحەکاندا چەند ئایەتێك ئەخوێنیتەوە ئەلێن زۆرە کاکە پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) بەقەرە و ئالی عمرانی دەخوێند لەیەك رکەعات دا صەحابە لە (الة القدر)لەپاش عیشاوە دەستی پێ بەردەوام بوو تا نزیك بانگ ئەترساین کەوا پارشێوەکەمان بچێ بەس لەنوێژدا بووین ,ئێستا نیو سەعاتە ئەلێن نیو سەعات !! ئەلێن زۆرە تخوا ئەوە موناجاتە ئەوە خۆش حالیە بەموناجاتی الله تعالی لەلایەنی تۆوە ئەی تخوا ئەگەر بۆ بەنزینەکەت ئەگەر دەسەعات بێ راناوەستی بۆیی ! والله بەنزینەکە خۆشەویسترێکە لە الله هەمووی وایە کەس نەلێت وانیە مەگەر ئەوانەی ئیمانداری راستەقینەن ,ئەگەر ئێستا بلێ هەر مالەو دوو وەرەقەیان دەدەینی دوو سەعات لەبەر دەم ئەم خۆرە راوەستن والله رادەوەستن و زووتریش دەچن دەلێن با بەبەرمان بکەوێت کەواتە دونیاکە خۆشەویسترێکە لەلات لە الله ئەمە راستیە با خۆمان هەلنەخەلەتێنین و خۆمان چاك بکەین .

خۆشەویستی الله چۆن وا دەبێ كوا خۆشەویستی الله الله تعالى دەفەرمووی (إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا)[8] الله بۆیە دیفاعمان لێ ناكا چونكە ئیمانەكەمان ئەو ئیمانە نیە .

ئەمە بەحەق وەربگرن و بیخەنە ناو دلتانەوە ئەلێ ئەبێ ئەوكەسە زۆر خۆشحالبێ بە موناجات و خەلەوە كردن لەگەل الله دا جا پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) ئاوا بوو حالی وەكو وتمان كە دەفەرمووێ : (وَجعلت قُرّة عَيْني فِي الصَّلَاة)[9] ئەفەرمووی من خۆش بینینی چاوم خۆشحالی و لەزەتم لەنوێژەكەمدایە , كە دەچووە ناو نوێژ هەموو شتێكی لەیاد ئەكرد ,هەتا بەبیلالی ئەوت ئادەی با ئیسراحەتمان پێ بدا ئەم نوێژە بانگ بدە با ئیسراحەت بكەین , ئەوانەی ئەمرۆ ئەلێن ئادەی با لەكۆل خۆمانی بكەینەوە .

پێویستە ئینسانی موسلمان شەو نوێژی هەبێ پێویستە هدوئیەتی شەو بێ دەنگی شەو بەلایەنی كەم سەعاتێك یاخود نیو سەعاتێك لەنێوان خۆت و الله دا بیبە سەر و بلێ بەراستی الله بەس تۆ خوای والله ئەویتر هەمووی بەتالە (ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ الْبَاطِلُ)[10] الله وا دەفەرمووی بلێ بەس الله حەقە و ئەویتر هەمووی بەتالە تۆ منت دروست كردوە ئەبێ عیبادەت بۆ تۆ بكەین لەسەر دین وئیمان بمژێنە و بممرینە و زیندووم بكەرەوە لای خۆت لەدوعاكردن بەردەوامبە و لەگەلی خەریكە خوایە لەگوناهەكانم خۆشبە رەحمم پێ بكە خوایە رەحم بەمال و مندالم بكە .

(فإن أقل درجات التنعم بمناجاة الحبيب فمن كان النوم والاشتغال بالحديث ألذّ عنده من مناجاة الليل فكيف تصح محبته؟)ئەگەر قسەكردن لەگەل خەلكدا پێی خۆش بێ دۆمینە و سەرمێز و شەوبەسەربردن بەگۆرانی و مۆسیقا لەموناجاتی الله پێ خۆشتربێ لەتەراویح و قورئان خوێندن كەی ئەمە خۆشەویستی الله یە (فإن المحب يتلذذ بخدمة محبوبه وتصرفه في طاعته) كەسێك كەسێكی خۆش ویست زۆرپێ خۆشحالە كەوا خزمەتی بكا گیانی لەپێناو بكا بەقوربان (وكلما كانت المحبة أقوى كانت لذة الطاعة والخدمة أكمل) چەنێك ئەو خۆشەویستیەت بۆ الله بەهێز بێ ئائەوە بەوشێوەیە رۆژو و نوێژ و تاعەت و خێر و چاكەكانیشت بەهێزتر ئەبێ سەیری خۆت بكە چەندێك بەهێز و بەقوەت بوو خۆشەویستیەكەشت ئاوایە .

---

[8]:سورة الحج اية :٣٨
[9]: روى النسائي
[10]:سورة القمان اية :٣٠

ابن القیم : دەفەرمووی : هەركەسێك كەسێكی خۆش ویست حەز لەقسە كردنی دەكا لەگەلیدا . قسە كردنی الله ش قورئانەكەیەتی , ئەلێ چەنێك لەقورئان نزیك بێ ئەوەندە لە الله نزیكی چەنێك لە قورئان دووربی ئەوەندە لە الله دووری ئیتر سەیری خۆت بكە ! ئەلێ نەخوێندەوارم ئەی خۆ پێغەمبەریش نەخوێندەواربوو حەرفیشی نەئەزانی .الله فێری كرد دەتۆ برۆ با كەسێك فێرت بكا ئەلێ نەخوێندەوارم ئەی باشە هەمووتان ئەزانن كەوا صەحابەی پێغەمبەر(صلی الله علیه وسلم) الله تعالی دەفەرمووی ؛(هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا)[11] لەناو نەخوێندەواراندا پێغەمبەرێكی نارد ئەو نەخوێندەوارانە هەموویان شارەزا نەبوون ئەدی ! ئێستا بلێن ئادەی دەی پێرەمێرد و پیرەژنە نەخوێندەوارەكان كە ئەلێ نازانم والله پێت بلێن ئادەی رۆژی وەرەقەیەكت پێ ئەدەین سورەتێك فێربە !ئەی كا یاخود نا !؟ والله دەیكا نالێ نەخوێندەوارم ئەلێ فێرە فەرەنسیش ئەبم بیهێنە !! قەزیەكە بریتیە لە مەحبەتەكە نازانی قورئانەكەی چەند سورەتی تێدایە نازانی الله كەی چی وتوە نازانێ الله كەی چی حەلال كردوە و چی حەرام كردوە ! چی پێ خۆشە و چی پێ ناخۆشە .

ئەلێ پێغەمبەرم خۆش ئەوێی (صلی الله علیه وسلم)ئی پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) زۆر رقی لەو كەسە بوو كە ئەیوت بەسەری باوكم ! بەگۆری باوكم و بەبرایەتیمان و ئێ باشە تۆ شتێك ئەلێ كە پێغەمبەر پێ ناخۆشە چۆن پێغەمبەر تۆی خۆش دەوێی (صلی الله علیه وسلم) دەبزانە پێغەمبەرەكەت چی پێخۆش بووە (صلی الله علیه وسلم) .

ئەلێ الله م خۆش ئەوێی الله شیركی لە هەموو گوناهەكان پێ ناخۆشترە ئێ تۆ ئاخر شیرك ئەكەی شیرك ! پەرۆیەك و نەبووێك و پەرێك ئەخەیتە پال الله تعالی ! پیاوێك ئەخەیتە پال الله تعالی مەنهەجێك ئەخیتە پال الله تعالی ئێ ئاخر الله چۆن تۆیی خۆش ئەوێی ! والله هەتا ئێوارە إدعای بۆ بكەی ئەو تۆی خۆش ناوێی , خۆتان یەك لای بكەنەوە بۆ الله تعالی .

دیرە شیعرێك لە نونیەی إبن القیم دەفەرمووی :

(فلواحدٍ كن واحداً في واحد .... أعني سبيل الحق والإيمان)

واتە: فلواحد: بۆیەكێك كە الله یە (كن واحدا) یەك بە و دووروو مەبە یەك كەس بە ئەمرۆكەسەكان نەك یەك روو بەلكو دەروو و هەزار روون یەك لەگەل مندا قسەیەك ئەكا ئەچێت لەگەل یەكێتردا قسەیەكی تر دەكا قسەكان كۆبكەیتەوە هەمووی بێ سەروبەرە دژی یەكترییە لەگەل موسلمان موسلمانە لەگەل كافر كافرە ! بۆئەو خوایە ببە یەك كەسە (في واحد)راستە شەقامەكەی پێغەمبەر

---

[11]:سورة الجمعة اية : ٢

بگره بەر (صلی الله علیه وسلم) ئێستا نەیەك خوامان هەیە لەژیانماندا نەخۆشمان یەکین ! نەرێبازەکەشمان یەکە هەزار رێبازمان هەیە هەزار کەسیش لەدڵانداییە , تەنها ئەم وتانە سودمان پێ دەگەیەنی ئەویتر هەمووی بەتالە فلان کەس و زەرد و سۆر و کەسك و مردوو و زیندوو هەتا پێغەمبەر پەرستن بەکەلکی تۆ نایەت تەنها عیبادەتی الله بکەن الله دەفەرمووی (وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۖ)[١٢] ئینجا باخۆمان هەلنەخەلەتێنین یاخود قورئان فرێی بدەین و نە خوا و ئەم قورئانە هەمووی درۆیە (والعیاذ بالله)وەکو کافرەکان م ومولحیدەکان و شوعیەکان ئەمە درۆیە و خوای چی و پێغەمبەری چی ! ئەوکاتە بۆ خۆشیەکانی دونیا لەکچ و پارە وخواردن لە کیس خۆمان بدەین یاخود بلێن الله راستە کە الله راستە بەبێ وتنی ئێمەش ئەوکاتەش دەبێ خۆت یەکلای بکەیتەوە لەگەل الله تعالی دا بلێ هەتا کەی من دەبێ بەندەی ئینسانەکان بم ئەبێ بەندەی الله تعالی بم بەتەنها (إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ)[١٣] .

---

[١٢]:سورة النساء اية :٣٦
[١٣]:سورة الفاتحة اية :٥

ئارام گرتن

(أن يكون صابراً على المكاره)دەبی ئەو کەسە کەسێکی ئارامگر بێ لەسەر نارەحەتیەکان و ناخۆشیەکانی دونیا چونکە ئەم ژیانە الله تعالى پێ وتووین بۆ خۆشی و بۆ هەتا هەتایی دروست نەکراوە بەلکو جێگای تاقیکردنەوەیە , تاقیکردنەوەش هەر خۆی لەخۆیدا بریتیە لەناخۆشی ئێستا هەریەکێك لەئێمە بلێن کاکە ئیمتحانت ئەکەین ؟! سەیر دەکەی ترسێك و نارەحەتیەکت لێ ئەنیشێ هەرناوەکەی خۆی لەخۆیەوەتی ئینجا وەرە بچۆرە ناو ئیمتحانەکەوە ئەوەیان وەلام بدەوە ئەوە نازانێ ,, ! هەمووی ئەبێتە هۆی قەلەق و نارەحەتی لەسەرت لەم ژیانەشدا الله تعالى توشی جۆرەها نارەحەتیت ئەکا توشی برسیەتی و توێنویەتی نەبوونی و نەداری و هەژاری و تووشی جۆرەها شێوەت ئەکا ئەیەوێی بزانێ تۆ تا چ رادەیەك تۆ صەبرت هەیە لەسەر ئەوەی کە الله توشی کردوویت .

(والصبر من آكد المنازل في طريق المحبة وألزمها للمحبين) لەرێگەی خۆشەویستی الله تعالى دا ئارامگرتن یەکێکە لە گەورەترین مەنزیلەکان (وهم أحوج إلى منزلة الصبر من كل منزلة , وهو من أعرف المنازلة من طريق التوحيد وأبينها و حاجة المحب إليه ضرورية) هەرکەسێك الله خۆش بووێی ئەبێ ئاگاداری صەبر و ئارامگرتن بێ زۆر گەورەیە ئارام گرتن وە هەمووتان ئەزانن کەوا لەکوردەواری ئەلێ : صەبر تالە بەس بەرەکەی شیرینە , جا تا ئەو تالیە نەچێژی ئەوشیرینیە ناچێژی .

(فإن قيل كيف تكون حاجة المحب إليه ضرورية مع منافاته لكمال المحبة ، فإنه لا يكون إلا مع منازعات النفس النفس لمراد المحبوب؟)لیّرەدا بابەتێك دێتە پێشەوە ئەویش ئەوەیە ئەوتریێ چۆن ئینسانێك کەسێکی خۆش بوێی صەبر یەکێکە لەگەورەترین مەنازیلەکان لەبەردەمیدا لەکاتێکدا صەبر گرتن بریتیە لە منازەعە کردن واتا بەربەرەکانی کردن .

بۆنمونە تۆ شتێکت خۆش دەوێی الله تعالى ئەوشتەی خۆش ناوێی دەبێ تۆ ئەوشتە لابەی بەربەرەکانی بکەی لەنێوان ئەوشتەی تۆخۆشت دەوێی ئەوی الله تعالى و دەبێ ئەوەی الله تعالى سەربخەی یانی کاتێك تۆ حەزەکانی خۆت بەجێ دەهێلی زۆر زەحمەتە ئەمە ببێتە دەرەجەی ناسینی تۆ بۆ الله تعالى .

نهێنیەکە لێرەدایە (قیل: هذه هي النكتة التي لأجلها كان من آكد المنازل في طريق المحبة وأعلقها به)کاتێك کەتۆ واز لەخۆشیەکانی خۆت ئەهێنی بۆ الله تعالی تۆ خۆشەویستی الله ت زال کردوە بەسەر خۆشەویستی خۆتدا .

یاخود کاتێك الله ناخۆشیەك یاخود نارەحەتیەك بەسەر تۆ دا ئەهێنی تۆ ئەلێ صەبرم هەیە یا الله زۆر سوپاسی بێزایەن و نەبراوەت ئەکەم و من شاکرم ئەوە نهێنی بابەتەکەیە لێرەدا کەتۆ هەلنەچووی و نارەحەت نەبووی بەتاقیکردنەوەکەی الله تعالی ئەوە دەلالەتی خۆشەویستی تۆیە بۆ الله , بۆنمونە : تۆ کەسێکت زۆر خۆش ویست ئەگەر ئەو کەسە هەر زیانێکت لێ بدا ئەلێ قەیناکە لەبەر خۆشەویستیەکەی ئەلێ قەینا فلانکەسە دەلێ گەرێی ئەگەر کەسێکیتر بیت شێت و هار دەبی بەس ئەگەر خۆشەویستێك بێ مەوقیفت چی ئەبێ لەبەرامبەر زەرەرەکە هەمووتان ئەلێن قەیناکە فلان کەس لەسەر سەرە مالەکەش هەمووی تێك بدا قەیناکە ئەوەیە خۆشەویستی الله تعالی .

کە ئەو الله تعالی ئەو خۆشەویستیە بەسەرتۆدا ئەهێنی نارەحەتیەك بەسەرتۆدا ئەهێنی لەمردن و لەنەخۆشی ونەداری و نەبوونی ئەلێ یا الله تۆبووی ؟! مال و مندالم هەمووی بۆتۆ هەمووی لەپێناوی تۆدا بێ تۆ چی ئەکەی بیکە سەیرکەن لەخۆشەویستیەکەی الله تعالی شتەکانت هیچ لەبەرچاو نابێ و صەبرێکی گەورە دەگریی لەبەرامبەر ئەو شتەدا . ئایا ئێمە واین ؟! هەر کەس خۆی بکێشێت بەم قسانەی کە کردوومان .

(وبه يعلم صحيح المحبة من معدومها)ئا بەمە ئەناسرێی کێ خۆشەویستیەکە راست و دروستە و هی کێش وانیە ! (وصادقها من كاذبها)کێ خۆشە ویستیەکە راستە و کێ خۆشەویستیەکەی درۆینەیە .

هەر ئەوەشە لەدونیا ئەگەر کەسێك بلێت تۆم خۆش دەوێی ئەگەر ئەو کەسە نارەحەتیەکت لەبەرامبەر بکا و لێ تورەبوویتەوە یەکسەر ئەلێ ئەوە منی خۆش ناوێی دلی ئەشکێی ئەلێ ئەگەر منی خۆش ویستبایە ئەو مەوقیفەی نەدەبوو بەرامبەرم .

(فإنه بقوة الصبر على المكاره في مراد المحبوب يعلم صحة المحبة)ئەگەر بێتووو کەسەکە چەندێك صەبرەکەی بەهێز و بەقوەت بوو لەسەر ناخۆشیەکان لەبەرامبەر ئەو مەبەستەی کە خۆشەویستیەکەی دەهێنتە رێگەی ئابەوە ئەزانی کە ئەو خۆشەویستیە چەندێك راستە .(ومن هنا كانت محبة أكثر الناس كاذبة)ئالێرەوە بۆمان دەر ئەکەوێی کەوا زۆرینەی زۆری خۆشەویستیەکان راست نیە !! بیخنە بەردەمی خۆتان ئەگەر لەو شارەدا موصیبەتێك بێت لەسەتا چەندی رازییە

لەچەندی شوکری الله تعالی دەکا چەندی ئەلێ ((إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)) [١٤] رازییە و بێ دەنگ ئەبێ و بەهادیئی ئەروات وە لەسەتا چەندی کوفر ئەکا و نارەحەت ئەبێ ئەنواع و ئەشکال شت ئەکا ! زۆربەی زۆرەکەی ناشکور و نارەحەتە و کوفر ئەکا (یا الله لەوانە بین کە دەماندەیتی سوپاست بکەین و ناشمان دەیتی هەرسوپاست بکەین). ئەگەر پێ داین زگمان پر بوو گیرفانمان پربوو الحمدلله ئەگەر لێ شی برین خوایە ئەوە حالە بەسەر ئێمەت هێنا! سەیرکەن هەرەشە لەخوا و رەخنە لەخوا و کوفر بەخوا دەلێ والله ئەو نوێژەت بۆ ناکەم کورە من ئەوەندە دوعام کرد هیچی قبول نەبوو کورە بەخوا ناچمە حەج والله زەکاتیش نادەم من بۆکێ بکەم (والعیاذ بالله) خۆمن ئەوەندە دوعام کرد تەقیم !کەسێك نەبوو وەلامم بداتەوە ئەوە صەبر ناگرێی ئەم کەسە ئالەوێدا الله تعالی پێویستی بەتۆ نیە وە پێویستی بەهیچمان نیە بەخوا نەپێویستی بەملائیکەیە نە بەپێغەمبەرانە نەبەخەلکەکەیە (وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ) [١٥] هەرکەسێك کەوا نەیکا ئەوە الله دەولەمەندە و پێویستی بەکەس نیە , نەبەتاعەتی ئێمە زیاد ئەکا نەبەمەعصیەتی ئێمەش کەم دەکا بەس ئێمە زەرەرەکە ئەکەین ئێمە !! ئێمە باجی بەندایەتیەکەی خۆمان ئەدەین ئەوکاتە .

(لأنهم كلهم ادعوا محبة الله تعالى) هەموویان ئەلێن الله مان خۆش ئەوێی ! (فحين امتحنهم بالمكاره انخلعوا عن الحقيقة محبه) کاتێك تاقیان ئەکاتەوە بەناخۆشیەکان یەکسەر لەبەرگی خۆشەویستی دێنە دەرەوە (ولم يثبت معهم إلا الصابرون) تەنها ئارام گران خۆیان پێ ئەگیرێت بۆیان ئەو خۆشەویستیە ئە پارێزن ئەوانەی صەبریان هەیە .(وقد تبين بذلك أن أعظم الناس محبة لله أشدهم صبراً) کامیان صەبری زۆرتر بوو لەهەمووان زیاتر الله ی خۆش ئەوێی .

الله تعالی باسی پێغەمبەر ئەیوب دەکا (علیه السلام) هەمووتان بیستوتانە کەوا چی بەسەر هات ئەم پێغەمبەرە وە حەدیس و قەولی درۆ زۆرە لەسەری کەوا وای لێهاتوە و واو و وا بەنەخۆشیەکەیەوە بەلام حەدیسێکی صەحیح هەیە علماء یان باسی ئەکەن و ئەفەرموون پێغەمبەر ئەیوب (علیه السلام) هەژدە سال نەخۆش کەوت بەنەخۆشیەك هەموو کەسێك دوورکەتەوە لێ دوور و نزیك دوو برادەری رۆژێك هاتن وسەردانیان کرد (تۆ سەیری ئەم نەخۆشیە بکە ئێستای ئێمە کە توشی نەخۆشیەك ئەبین نەخۆش ئەبین چەندەها کەس دێت بۆلامان دلمان ئەداتەوە) ئەو پێغەمبەرە

---

[١٤]:سورة البقرة اية : ١٥٦
[١٥]:سورة ال عمران اية:٩٧

نازدارە هەموو کەسێك دووركەوتەوە لێ کەس نەمایەوە ئەلێ دوو برادەر هەبوون ئەهاتن وسەردانیان ئەکردن لەرێگا کەهاتن بۆلای یەکیان بەیەکیانی وت : والله ئەگەر ئەم پێغەمبەر ئەیوبە ئەگەر گوناهێکی گەورە گەورەی نەکردبێ ئەوهای لێ نەدەهات ئاخر بۆچی وای لێهاتوە ! ئەلێ ئەویش گومانی تێ کەوت چونە لای و ئەویتر خۆی بۆ نەگیراو بۆی گێرانەوە وتی لەرێگادا ئەم برادەرەم وای وتوە , پێغەمبەر ئەیوبیش وتی : والله هیچ شتێك شك نابەم کەکردبێتم مەگەر تێپەریبێتم بەلای کەسانێکدا باسی خوایان کردوە و تورە بوونە ئەگەر سوێندیان بە خوا خواردبێ من لەمالەوە خێرا کەفارەتەکەم داوە ویستومە کە ناوی خوای گەورە بەهەوەنتە نەروا کەفارەتم داوە لەبەر خاتری ئەمە هیچ نابینمەوە لەخۆمە ! , جا ئەم پێغەمبەرە بەرێزە هەژدە ساڵ ئاوابوو هەموو کەسێك تەرکی کرد , وە ئەم پێغەمبەرە دوعاشی ئەکرد دوو دوعای هەیە لەوقورئاندا (رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ)[١٦] (رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)[١٧] ئەمە داواکەی بوو و لەالله داوای کرد لەکەسیتر داوای نەکرد بەلام هەژدە ساڵ دوعا ئەکا ئینجا گیرا ئەبێ خێزانەکەی ئەیبرد و هەلیدەگرت و دەیبرد بۆ سەرئاو و دەیهێنایەوە رۆژێك بردی تاخیر بوو نەهاتەوە ئەیوب و راوەستا خێزانەکەی تاوەکو کارو باری خۆیی تەواو دەکا زۆر تاخیر بوو ونەهاتەوە ئالەو کاتەدا الله تعالی وەحی بۆ ئەیوب پێغەمبەر دەکا (ارْكُضْ بِرِجْلِكَ ۖ هَٰذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ)[١٨] الله تعالی بە ئەیوبی فەرموو : بەپێت لەزەوی بدە بەقاچت بدە لەزەویدا ئاو دەر ئەچێ خۆتی پێ بشۆو بیخۆرەوە هیچت پێوە نامێنی لەو نەخۆشیە ئابەو ئاوە الله تعالی چاکی کردەوە ئەوە موعجیزەی الله تعالی , کاتێك کەهاتەوە خێزانەکەی چاوەری کەسە نەخۆشەکە ئەکا دەستی بگرێت و بیباتەوە سەیردەکا کەسێکی جوانی رێك و پێك پێش هەژدە ساڵ ئەیوب چۆن بوو ئەوها بوو ئەویش لێ تێك چوو وتی رەحمەتی الله ت لێ بێ ئەرێ ئەیوبت نەبینیوە والله پێش هەژدە ساڵ هەر لەتۆ ئەچوو ؟ ئەویش وتی : من ئەیوبم الله چاکی کردومەوە . ئەم پێغەمبەرە نازدارە هەژدە ساڵ ئەنالێنی سەیری قورئان بکەن چی ئەلێ لەدوای ئەوەی کە چاکبوویەوە (إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا ۚ نِّعْمَ الْعَبْدُ ۖ إِنَّهُ أَوَّابٌ)[١٩] ئێمە ئەیوبمان ئاوا بینی کە بەندەیەکی صابیر بوو ,رۆژێك لەرۆژان گلەی لە الله نەکرد نەیوت یا الله خۆمن پێغەمبەرم گوناهم نیە تۆ بۆ وام لێ ئەکەی ! باشە بۆ کافران وا لێ ناکەی بۆمن والێ ئەکەی , نەخێر ئەو

---

[١٦]:سورة ص اية :٤١
[١٧]:سورة الأنبياء اية :٨٣
[١٨]: سورة ص اية:٤٢
[١٩]:سورة ص اية :٤٤

ئەزانێ وە خۆشەویستی الله لەدلیدایە ئەوە صەبرە جا الله تعالی لەنەتیجەدا ئەم خەلاتەی ئەداتی[٧] (نِّعْمَ الْعَبْدُ)باشترین بەندەیە ئەوە (إِنَّهُ أَوَّابٌ)واتا بەبەردەوام ئەگەڕێتەوە بۆلای الله تعالی متعە بۆ الله تعالی عیبادەتی الله تعالی دەکا .

هەروەها الله تعالی فەرمانی بە پێغەمبەری خۆمان کردوە (صلی الله علیه وسلم) بەصەبر بۆ ئەو حوکمەی کە الله تعالی دایناوە هەمووتان ئەزانن ١٣ سال لە ئەشکەنجە و عەزاب و ئازاری موشرکینی مەککەدا بووە ئەفەرمووێی صەبر بگرە کە ئەوانە موسلمان نابن وە پێ ڕاگەیاندوە کە صەبری ئەو ئەگەر بیگرێت هەر ئەبێ الله بیداتێ وە دەبێ بشزانی کە صەبرەکەت هەر لەلای الله تعالی وەیە , ئێمە دەبێ وا فێربین بلێن :یاللە صەبرمان بدەیتی بەلام ئەشزانین ئەگەر تۆ نەمان دەیتی نیمانە صەبر (إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ)[٢٠] نستعین واتا داوای یارمەتیت لێ ئەکەین خوایە .

الله تعالی پێ دەفەرمووی (وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا)[٢١]ئەی محمد تۆ صەبر بگرە بۆ ئەو حوکمەی الله تعالی کەوا سەرت ناخا کەوا ئەوان ئیمان ناهێنن کە ئەزیەتت ئەدەن کەئەشکەنجەت ئەدەن تۆحەقت پێ یە و ئەوان لەسەر بەتالن کەچی الله تعالی لەم کاتەدا تۆ سەرناخا ئارام بگرە تۆ بەبەر چاومانەوەیەت و سەرت ئەخەین ئێمە لەگەلتاین و ئەتپارێزین صەبرت هەبێ فێری صەبری ئەکرد الله تعالی .

الله تعالی بەپێغەمبەر محمد (صلی الله علیه وسلم) دەفەرمووی لەئایەتێکتردا (وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ)[٢٢] ئارام گربە ئەوەش بزانە ئارام لەلایەنی الله وە بۆتۆ نێت نیە واتا ئارامگرتنەکەت ئەبێ الله بتداتێ داوای لێ بکە(وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ) خەفەت مەخۆ بەکوفرەکەیان خەفەت مەخۆ بەشیرکەکەیان تۆ بەس هەولبدە تۆ لەگەلیان خەریك بە وەبێ تاقەت مەبە بەو هەموو فرو فێلەی دروستی دەکەن بەرامبەرت (إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ)[٢٣] الله تعالی لەگەل تەقواکەراندایە وە لەگەل محسین و چاکەکەراندایە .

الله تعالی متحی ئارامگرەکانمان دەکات لەقورئان و دەفەرمووی (الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ)[٢٤] ئەوانەی ئارامگرن جا بزانین ئارامگرتن چۆنە !

---

[٢٠]:سورة الفاتحة اية :٥
[٢١]:سورة الطور اية :٤٨
[٢٢]:سورة النحل اية : ١٢٧
[٢٣]:سورة النحل اية : ١٢٨
[٢٤]:سورة ال عمران اية :١٧

علماء یان بەسێ جۆر باسی ئارامگرتمان بۆ دەکەن :

١-ئارام گرتن لەسەر تاعەتەکانی الله لەسەر نوێژ و زەکات و رۆژوو حەج و چاکەکردنەکان .ئارام گرتن لەسەر دوعا کردن .-ئارام گرتن لەسەر بانگەوازکردنی خەلکی ودابران نیە لەسەری و بەردەوام ببی لەسەری .

٢-ئارام گرتن لەسەر حەرمەکان : مەلێ با تاقی بکەمەوە بزانم ئەم عەرەقە تامی چۆنە ! ئارام بگرە مەلێ بزانم ئەم زینایە چۆنە فلان ئافرەت بانگی کردم خۆ بەجارێك هیچ نابێ ! ئارامبگرە , ئەو مالە شتێکی باشە با دوو دەفتەری لێ بدزم خۆ لەبن دەستی خۆمە منی بە ئەمیندار داناوە نازانێ من دزیومە ! ئارام بگرە , شەیطان دێت پێت ئەلێ ببە و بکە بلێ !؟ بلێ نەخێر الله تعالی دەلێ مەکە ومەیبە و مەلێ .ئەم ئارامگرتنە زۆر گرینگە ئەتوانی بیکەی .

وەرن بادانیشین ئێمەی موسلمان و مامۆستایانی ئاینی چەندین جار ئەوەمان وتۆتەوە زینا مەکەن عەرەق مەخۆن لیواط مەکەن دزی مەکەن , دەورە بیکە کاکە ! بزانە مورتاح ئەبێ کاتێك ئەیکەی ! والله والله مورتاح نابی لەنەفسی خۆتدا نەك دانەیەك ملیۆنێك دانە بکەی نەك زینایەك هەزاران زینا بکەی بەخوا هەر یەك تامە هەر ئەو کاتەیە و تەواویش ئەبی ! ئەوانەی کە کەوتونەتە ناو زۆنگاوی تاوانەکان لێیان بپرسە ئەلێ خۆزگە نەمکردبایە راستە لەوانەیە ئێستا شەیطان هەلی خەلەتاندبێت هێشتان ئاوری نەداوەتەوە بە ئاخیرەتەکەی دا ئاوی نەداوتەوە بەقەبرەکەیدا خۆشە هەر ئەلێت ئەروا گوێی لێ نیە بەس رۆژێك هەر دەلێ پەشیمانم خۆ ئەگەر لەدونیا نەبێ لەکاتی مردنەکەدایە !ئەلێ خۆزگە وام نەکردبایە یا الله بم گەرێنەوە بۆدونیا تا ئیشی چاکە بکەم تازە رۆیشت و ناگەرێتەوە ئەو کاتە , ئارام بگرە لەسەر گوناهەکان و مەیکە .

٣-ئارام گرتن لەسەر قەدەرانەی کە الله بەسەر ئیماندارانی دەهێنی : لەفەقیری و نەخۆشی ونارەحەتیەکانی ژیان لەزەحەمەت کێشان ئارامی لەسەر بگرە .

ئینجا ئەمە لەپێناوی الله دایە لەبەر خۆشەویستی الله کێ ئەمەی هێناوە بەسەر ئێمەدا الله تعالی الله تعالی صابرەکانی خستۆتە لای منفقین و صادقان و قانیتەکان و مەتحیان ئەکا وە الله تعالی دەفەرمووی (وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ ۗ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ)[٢٥] ئەمە پێوەرێك و میزانێکە و کێشانێکە پێت ئەلێ کێ راست ئەکا (أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا)

---

[٢٥]:سورة البقرة اية : ١٧٧

ئەوە راستی كرد كێ یە ؟ ئەلێ (وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ) ڤی لبأساء :واتا فەقیری ,(وَالضَّرَّاءِ)واتا : نەخۆشی و نارەحەتی , (وَحِينَ الْبَأْسِ)یانی لەكاتی جیهاد و غەزا و قیتالدا كە زۆر قورسە و لەوپەری ناخۆشیدایە صەبر بگری ! وە یەكێك لە گەورەترین كبائیركان (الفرار و یوم الزحف)لەگەل كۆمەلی موسلمانان بجەنگی دژی كافران پاشە كشە بكەیت و واز لەكۆمەلەی موسلمانان بهێنی ئەو ئارام گرتنت بۆ نەگیرێی , جا الله تعالی دەفەرمووی : ئەو كەسەی كە خۆی دەگرێتەوە لەناشوكری لە كاتی فەقیردا و لەكاتی نەخۆشی و نارەحەتیەكاندا (أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا) ئەمانە راستیان كرد (وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ) ئەمانە ئەو كەسانەن كەبەهۆی ئەو ئیمان و صەبرەیانەوە خۆیان لەعەزابی الله دەپارێزن .

یەكێك لەشتە گرینگەكان بریتیە لە ئارامگرتن ئاگاداربن وە منزیلەی زۆر گەورەیە بەتایبەتی لەقورئان گەر سەیری بكەی هەموو تاعەتێك الله تعالی ئەلێ بەقەدەر ئەوەندە جەزای ئەدەمەوە پاداشتی ئەدەمەوە بەس صەبر نەبێ و بەبێ ئەندازەیە . بۆنمونە ئێستا كابرا بلێ سەعاتێك ئیشم بۆ بكەی دەهەزارت ئەدەمێ دوو ئەوەندە سێ ئەوەندە واتا بۆت دیاری دەكا .ئەی ئەگەر كەسێك پێت بلێ وەرە من حیساب ناكەم بەكۆل پارەت ئەدەمی تۆ چی ئەكەی !

الله تعالی دەفەرمووی : (إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ)[٢٦] ئارام گران الله تعالی پاداشتیان ئەداتەوە بەبێ حیساب بەمانای بەبێ حد و ئەندازە بەبێ مقدار , مەنزیلەیەكی زۆر گەورەیە الله تعالی لەگەل ئیحسان و ئیمان و ئیسلام پێكەوەی بەستۆتەوە كردویەتی بەهاوری یەقین و تەوكول و ئیمان و ئەعمال و تەقوا .

الله تعالی دەفەرمووی ؛ (وَاسْتَعِينُواْ بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ)[٢٧] صەبری خستۆتە پال نوێژەوە .

الله تعالی دەفەرموی : (إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ)[٢٨] خۆ صەبریش عەمەلی صالحە بەلام الله تعالی دەری هێنا تایبەت مەندی كردەوە .

الله تعالی دەفەرمووی : (إِنَّهُ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ)[٢٩]تەقوا و صەبر خۆ صەبر هەر لەگەل تەقوایە بەس الله تعالی جیای ئەكاتەوە وتایبەت مەندی دەكا بۆئەوەی كەوا مەنزیلەكەی دەرخا .

الله تعالی دەفەرمووی : (إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ)[٣٠] خستۆتیە پال شاكیرەكانەوە.

[٢٦]:سورة الزمر اية:١٠
[٢٧]:سورة البقرة اية :٤٥
[٢٨]:سورة هود اية :١١
[٢٩]:سورة يوسف اية :٩٠
[٣٠]:سورة لقمان اية :٣١

الله تعالی دەفەرمووی : (وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ)[31] .

الله تعالی دەفەرمووی : (وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ)[32]

الله تعالی دەفەرمووی : (لَمَّا صَبَرُوا ۖ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ)[33] یەقین و صەبری خۆستۆتە پال یەکتریەوە الله تعالی .

الله تعالی دەفەرمووی (وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ)[34] خستۆتیە پال راستگۆیەوە . الله تعالی کردویەتی بەهۆکاری خۆشویستنی خۆی و بەهۆکاری لەگەلدا بوونی خۆیدا لەگەل ئەو کەسەدا فەرموویەتی ئایەتەکانم کی سودیی لیّ دەبینی ئەوانەی کەوا صەبریان هەیە وە صەبر باشترێکە و پێویستە ئارامگربێ و وە مەلائیکە سەلامیان لیَ دەکا .

(إنما يضعف الصبر لضعف المحبه) ئەلێی بۆ صەبرت کەمە کاکە تۆ ؟! ئەلی لەبەر ئەوەی خۆشە ویستی الله ت کەمە ئاگاداربە هەر کەسێك لە ئێمە صەبرەکەی کەم بوو یەکسەر بگەرێتەوە بۆ دەرەجەی خۆشەویستیەکەی بۆ الله چەند الله ت خۆش بوێی ئەوەندە صەبر لە بەرامبەریدا ئەگریی .

---

[31]:سورة العصر اية : ٣

[32]:سورة البلد اية :١٧

[33]:سورة السجدة اية :٢٤

[34]:سورة الأحزاب اية : ٣٥

(لا يؤثر عليه شيئا من المحبوبات)

(أن لا يؤثر عليه شيئا من المحبوبات , ومن آثر على الله شيئاً من المحبوبات فقلبه مريض) ئەلێ نابێ بەهیچ شێوەیەك ئەوشتانەی كە هەتە و خۆشت ئەوێن زالی بكەی بەسەر خۆشەویستی الله تعالی دا هەركەسێك وا بكات ئەوە دلی نەخۆشە .

بۆنمونە لەسروشتیەتی ئێمەدا ئەوەیە كەوا نانی پێ خۆشە ئەگەر كەسێك بلێ حەزم لە قورە و حەزم لەنان نیە ! ئەوكاتە ئەلێن تۆ دلت نەخۆشە چۆن شتی وا ئەبێ !

كەسێكیش كە غەیری الله لەدلدا بوو ئەلێن دلەكەت نەخۆشە تۆ ئەبێ الله لەناو دلتدا بێت خۆشەویستی الله ئەگەر شتێكیتر خستە دلت و ئەوت فرێدا بوو ئەوشتەیتر كردبوو بەدەرەجەی یەكەم ئەوە دیارە دلەكەت نەخۆشە برۆ چارەسەری خۆت بكە .

ئیمامی مقدیسی دەفەرمووی : (ومرض القلب خفي قد لا يعرفه صاحبه)[٣٥] واتا : نەخۆشی دل زۆر شاراوەیە و خاوەنەكەشی هەستی پێ ناكا , تۆ بۆخۆت هەستی پێ ناكەی دلت نەخۆشە لەم روانگەیەوە (فلذلك يغفل عنه) گوێی پێ نادا چەند كات ئەروا وا ئەزانێ كەوا شتی چاكی كردوە كەچی واش نیە ! (وإن عرفه صعب عليه الصبر على مرارة دوائه)خۆ ئەگەر زانیشی دەوئەكەی زۆر قورسە دوائەكە موخالەفەكردنی هەوایە ئارەزوەكانی خۆت بەجێبهێلە ویستەكانی الله تعالی بخەرە پێشەوە چەند نارحەتە .

ئێستا بگەری بەسەر زۆربەی خەلگیدا بەتایبەتی رەمەزانن بۆ بەرۆژوو نابن ئەلێ والله كاكە پێم ناگیری و گەرامەیە زۆر خۆ پێ ئەگیری وە بیگریت و بیخەیتە ژوورەوە سی شەو سێ رۆژ بی نانی بكەی ئەژی یاخود ئەگەر پارەی بدەیتی دوو شەو دوو رۆژ نان و ئاو مەخۆ ئەیكات كەواتە ئەو برە پارەیە لە الله باشترە لەلای ئەو ! ئەوە كێشەكەیە خۆی ئەكوژی لەسەری بلێ ئەوەندەت ئەدەمی چەكم بۆ هەلگرە برۆ بۆ شەر ئەچێت پارەكەی پێ خۆشە !

ئەی خۆشەویستی الله بابەتەكەمان ئەوەیە ئەو كەسە دلی نەخۆشە وهەوا وئارەزوەكانی ئەخاتە پێش الله تعالی وە ئەما ئەگەر خۆشە ویستی الله لەدلیدا بێ نایگۆرێتەوە بەكەس بەبەباوك نەبە كور

---

[٣٥]:مختصر منهاج قاصدين

نەبەژن نەبەهیچ كەسێك نەبەخۆشی , زۆر جار ئەڵێن خوایە بەقوربانت بین ئایا وایە ئێوە بیر لەو قسەیە بكەنەوە بزانە راستە یان درۆیە لەتاقیكردنەوەكاندا بزانین وایە كە ئەكەوێتە سەر تاقیكردنەوە وانیە ئەڵێ خوایە تۆ بەقوربانم بی (والعیاذبالله) بەپێچەوانەی لێ دێتەوە هەرخۆم تەواو ! .

خۆشویستنی سونەتەكان

(ومنها أن یكون مؤثرا ما أحبه الله تعالي على مایحبه فی ظاهره وباطنه فیلزم فیجتنب إتباع الهوى) ئەویش نیشانەكەیتر نزیكە (ویعرض عنه دعة الكسل , ولا یزال موظبا على طاعة الله ومتقربا إلیه بالنوافل)نوفیل واتا سونەتەكان پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) لەحەدیسێكدا دەفە رموویی: (كە الله تعالى فەرموویەتی: هیچ كەسێك لێم نزیك نابێتەوە بەوەی بەفەرزەكان لێم نزیك ئەبێتەوە)ئاگاداربن واتا فەرز لەپێش سونەتە , كەسێك ئەگەر فەرز نەكا و سونەت بكا چۆن دەبێ ! نابێ و فەرز واجبە لەسەرت و ئەبێت بیكەی جا فەرزەكان لەوانە نوێژە فەرزەكان رۆژووە فەرزەكان و زەكات دان حەج , دواتر ئەڵێ ئەگەر ئەوانەی كرد و سونەتەكانی لەگەل كرد خۆشە ویست دەبێت لەلام ! .

واتا كاتێك كەتۆ سونەتێك ئەكەی وردبن لەوە ئەوە یەكێكیان واجبە لەسەرت ئەبێ بیكەی بەلام كاتێك كە تۆ ئەو تتع ئەو سونەتە ئەو مەندوبە ئەوشتەی كەوا فەرز نیە لەسەرت خۆت هەلدەستی دەیكەی خۆت تتع ئەكەی ئەمە دەلالەت لە خۆشەویستی تۆ ئەكا بۆ الله كە تۆ ئەمە دەكەی , لەبەر ئەوەی ئەوانەی كە سونەت زۆر زۆر ئەكەن لەنوێژەكان و لەرۆژووەكان ئەوانە خۆشەویستی الله ن دەلالەتی ئەوەیە كە الله تعالى یان خۆش دەوێی واتا بێگاری ناكا یاخود نایكا كە كردی بەخۆشەویستی الله دەیكا , بۆنمونە : كە شەو هەلدەستێتەوە و شەو نوێژەكە بكا لەبەر كێ و لەبەر چی هەلدەستێتەوە !؟ بۆ الله یە لەبەر خۆشەویستی الله یە ئەوەش نیشانەی خۆشەویستی تۆیە بۆ الله تعالى .

(تعصي الاله و أنت تزعم حبه)ئەلێ تۆ ئەچی سەرپێچی لەفەرمانەکانی الله دەکەی پاشان تۆ إدعای ئەوە دەکەی کە خوات خۆش دەوێی ! (لَوْ كانَ حُبُكَ صَادِقاً لأطَعْتَهُ, إنّ الْمُحِبّ لِمَنْ يُحِبُ مُطِيعُ.)[36] ئەگەر خۆشەویستی تۆ راست بێ بۆ الله أتاعەی دەکەی و بەقسەدەکەی .
سەیر بکەن تۆ ئێستا سەرۆك بی یاخود لە ژێر دەستدا بی یاخود هەرشتێك بی ئەگەر الله ت خۆش بەوێی بەقسەی الله ناکەی ! نالێت الله هەرچی بلێ بەسەرچاو .
سەیری ذوالقرنین بکەن هەمووتان گوێتان لەبەسەرهاتی بوە لە سورەتی الکهف لەعلماء یان هەندێك ئەلێ پێغەمبەربووە وە هەندێکیتر ئەلێ مەلیکێکی پیاو چاك بووە شەرق و غەربی بەدەستەوە بووە ئەم ذوالقرنینە گومانی تێدا نیە کە مەلیك بووە بەلام پێغەمبەرە یاخود پێغەمبەر نیە ئەمە خیلافی تێدایە نەیهێشتووە یەکێك لەسەر ئەم زەمینە بەبێ ئیمان بمێنێتەوە (أمّا مَن ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِبُهُ)[37] هەرکەسێك کوفر بکا ئەوە ئێمە عەزابی ئەدەین با بگەرێتەوە بۆلای الله ئەویش عەزابی بدا.مەلیکێك بووە لەخۆشەویستی ئەم الله یە نەیهێشتوە یەك کەسیش لەم سەر زەوییەدا کوفر بکا , مەلیکایەتی ئەوها دەبێ ئەگەر الله خۆشبووێی کێ حەدی هەیە مخالەفەی الله بکا !

ئەی بۆ باسی سلێمان ناکەن کە بەتەئەکید پێغەمبەر بووە !!
ئەم سولێمانە مەلیك بووە لەسەر ئەم زەمینە و پێغەمبەریش بووە ئەم مەلیکە هدد هدێك هەوالێکی بۆ دەهێنی کە لە سباء ئافرەتێك پاشایە و قەومێکن کەوا خۆر دەپەرستن , زۆری بەلاوە سەیر دەبوو چۆن دەبێ لەغەیری الله بپەرستن فەرمووی : برۆ ریسالەیان بۆ بنێرە والله ئەگەر ئیمان نەهێنن ئەوهایان لێ دەکەین زۆربەتان ئەم خەبەرەتان نەبیستوە !؟ نەیهێشت وا بمێنەوە بەخۆر پەرستی بمێنەوە ئەو مەلیکەی الله ی خۆش بوێی ئەوها دەکا ئەوە نیشانەکەیەتی .
پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) لەژیانی خۆیدا ١٣ سال لەمەککە بوو ١٠ سال لەمەدینە بوو لەم ١٠ سالە سەرۆك و مەلیك وپاشای ئەو خەلکە بوو لەمەدینە ئەی هێشت کەسێك بێ تەقوای الله بکا ! مونافیق نەیدەوێرا بەهیچ شێوازێك نوێژ نەکا ئەزانن عبدالله کوری سلول سەرۆکی مونافیقان بوو نۆ سال لەگەل پێغەمبەردا بوو لەدوای ئەو نوێژی ئەکرد لەترسا خۆ رقیشی لێبوو بەس نەیدەوێری ئاشکرای بکا چونکە فەرموو بووی : هەرکەسێك نوێژ نەکا لەملی ئەدەم ((أمرت أن أقاتل الناس حتى

---

[36] :الشافعي
[37] :سورة الكهف اية :٨٧

يشهدوا ألا إله إلا الله، وأن محمداً رسول الله، ويقيموا الصلاة، ويؤتوا الزكاة، فإذا فعلوا ذلك عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحق الإسلام وحسابهم على الله)[38] فەرمووی : والله لێ ناگەرێم كەسێك لەسەر ئەم زەوەیە ئیمان نەهێنی بە الله وبەپێغەمبەرەكەی و نوێژ نەكاو زەكات نەدا والله ملی لێ ئەكەمەوە . نۆ سال ئەم عبدالله كوری ئوبەی كوری سلول نوێژی ئەكرد لەدوای پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) مونافیقین نەیان دەوێرا نوێژ نەكەن ئەترسان نوێژ نەكەر نەبوو لەوكاتە وە زەكات دەر نەبوو هەتا پێغەمبەر وەفاتی كرد پێغەمبەر وەفاتی كرد (صلى الله عليه وسلم) جەماعەتی بنی حنیفە بەشێكیان هەلگەرانەوە و بەشێكیان وتیان زەكات نادەین ئەبو بكر خۆی و جەیشی ئامادە كردو هەموویان كوشت چۆن زەكات نادەی ! ئەوە نیشانەی خۆشەویستی بەندەیە بۆ الله كەی لەپێناوی ئەودا هەمووشتێك ئەكا .

أبن القيم دەفەرمووی :

(شرط المحبة أن توافق من ... تحب على محبته بلا عصيان

فإذا ادعيت له المحبة مع خلا ... فك ما يحب فأنت ذو بهتان)[39]

واتا : ئەلێ ئەگەر سەیری مەرجی خۆشەویستی ئەوەیە ئەبێ تۆ موافەقەی ئەوكەسە بكەی كە خۆشت ئەوێی ناكرێی خۆشیشت بوێی و موافەقەی نەكەی وە نابێت عصیانی بكەی الله ت خۆش دەوێی عصیانی مەكە ئەگەر أدعای ئەو مەحەبەتت كردو تۆ مخالەفەی ئەوت كرد ئەوە تۆ بوختان چیت راست ناكەیت و بوختانت كردوە تۆ خۆشت ناوێی .

ئاگاداربە شتێك هەیە ئەویش ئەوەیە ئایا ئێمە هەموومان گوناهە ناكەین !.؟ بەلێ , ئەی ئەمە مانای چیە ؟! ئەلێن ئەبێت بەچەند بەشێكەوە :

ئاستی یەكەم : ئەگەر گوناهەكە لەئاستی كوفردا بوو ئەلێن ئەوە پێ كافر ئەبین تەواو .

ئاستی دووەم : ئەگەر گوناهەكە لەئاستی گوناه دا بوو لەئاستی كوفردا نەبوو دەرجەی مەحەبەتەكەت دێتە خوارەوە . تۆ گوناهیش بكەی و بلێ دەرەجەی خۆشەویستیەكەم سەتاسەتە نابێ ! بەلكو دێتە خوارەوە وەكو ئیمتحانە وایە كاتێك ئەچیتە ئیمتحانەوە پرسیارەكانت بۆ دێی چەندێك وەلام بدەیتەوە و چەندێكت راست بێ ئەوەندە دەرجە وەرئەگریی چەندێكیش هەلە بێ ئەوەندە سفر وەرئەگریی ئیتر ئەبێ سەیری خۆت بكەی چەنێك موخالەفەی الله بكەی ئەوەندە سفرت بۆ دێتەوە

---

[38]: رواه الشيخان البخاري ومسلم في الصحيحين

[39]: نونية ابن القيم = الكافية الشافية

,ئەی ئەگەر لە پرسیارە گەورەکاندا کە دەرەجەی گەورەی لەسەرە نەیزانی ؟! ئەوە دەرناچی واتا لەوشتانەی کە کوفرە تێدایە تۆ مخالەفەی بکەی ئەوە تۆ دەرناچی تێدا جوێن بە الله و بەپێغەمبەر بدەی (صلی الله علیه وسلم) نوێژنەکەی ئەوشتانەی کە کوفرە لەدلە لە زمانە لە کردەوەدا بێ ئەوە ئیتر ئیمانت هەمووی ئەدۆرێنی با بشلێت الله م خۆش دەوێی ! .ئێستا خۆ یەهود خۆ ئیدعای خۆشەویستی الله دەکەن (قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ)[٤٠] الله بەوە تاقیان دەکاتەوە , الله تعالی دەفەرمووی : ئەی یەهود ئەگەر ئێوە ئەلێن ئێمە ئەولیا و خۆشەویستی الله ین دە وەرن تەمەنایی مردن بکەن ئەگەر راست دەکەن الله تعالی دەفەرمووی قەت تەمەننای مردن ناکەن , واتا درۆ دەکەن کەواتە خۆشەویستیەکەیان درۆیە یەهود خۆشەویستیەکەیان درۆیە لەعنەتی الله یان لێ بێ .
پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) لەکۆتایی تەمەنیدا دەفەرمووی : (لعن الله الیهود والنصاری)[٤١] لەعنەتی الله لەیەهود و نەصارا .

لەو خالە گرینگانەی کە زۆر گرینگە ئەویش ئەوەیە کە ئەوە بزانین کە ئەو عصیانەی کە ئێمە ئەیکەین کە بوو بەچەند ئاستێکەوە جاری وا هەیە بەشێك لەو بەشانە کوفر نیە بەلام عصیان کە دەرجەی خۆشەویستی دەهێنێتە خوارەوە مانای وایە خۆشەویستی هەر ناهێلێ ؟!
نەخێر ئەیهێلێت بۆنمونە : صەحابەیەك لە صەحابەکانی پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) بە حەدیسی نوعیمان مەشهورە ئەیان هێنا بۆ لای پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) ئەوەچیە ؟ ئەوە عەرەقی خواردۆتەوە , حەدیان لێدا , دواتر یەکێ لەصەحابەکان لەکاتی حەدەکەدا لەعنەتی لێکرد وتی ئەك بە لەعنەتی الله بی پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی : لەعنەتی لێ مەکەن ئەوە الله و پێغەمبەری الله دەپەرستن .
کە تۆ عصیان نێك و سەرپێچیەکت کرد مخالەفەیەکت کرد و گوناهێکت کرد کەوتیتە ناوگوناهێکەوە بەوەی کەتۆ بەشەری وە باوکمان گوناهی کردوە کە ئادەمە ئەکرێی بلێن ئادەم الله ی خۆش نەویستوە ؟! نەخێر دەرەجەی مەحەبەت لە عصیاندا دێتە خوارەوە ئیمان ئەوهایە بەرز و نزم ئەکا .

---

[٤٠]:سورة الجمعة اية : ٦
[٤١]: صحیح البخاري

هەر خۆت سەیر بكە كە تۆ دێتە ناو مەجلیسی زیكرەوە ئیمانت بەرزدەبێتەوە كە ئەچیتە بازارو شوێنی خراپ ئیمانەكە دێتە خوارێی خۆتت بۆ ناگیرێی , ئەلەو كاتەشدا تۆ هەر الله ت خۆش دەوێی بەس دەرجەكەت دێتە خوارێی پلەكە بەرز دەبێتەو و سەردەكەوێی و دێتە خوارێی هەتا دەمرین ئیمانی ئێمە لەم دوو قوناغەدایە خۆشەویستیەكەشمان بۆ الله بەم شێوەیەیە .

جا نابێ بەهەلە لەو حەدیس تێبگەین وەكو ئەوەی هەندێك ئەلێن : ئارەقیش بخۆرەوە و خۆ هەر ئیمانیشمان هەیە والله شمان خۆش دەوێی نەخێر بەلكو دەبێ تۆ بزانێ ئایە دەرجەی ئەم صەحابەیە وەكو ئەبو بكر وابوو كە عارەقی نەدەخوارد وەكو عومەر و عوسمان و عەلی وابوون ؟! كە عەشەرەی موبەشەرە بوون؟! نەخێر لە صەحابەش دەرەجاتی بەرز و نزم هەیە ئەوەتا الله تعالی دەفەرمووی : (وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ)[٤٢]باسی پێشەكیەكان دەكا ئەوانەی لەپێشەوە بوون ئەوانەی لە نارەحەتیەكاندا لەگەل پێغەمبەر بوون (صلی الله علیه وسلم) صەحابەكانی پێغەمبەر كە لەپێشی یەكەمەكان بوون ئیمانیان بەرزبوویەوە فەرقی هەیە لەگەل صەحابەكانی دوای ئەوانەوە وە صەحابەش هەموویان بەرێزن (الله تعالی لێیان رازی بێ) بەلام ئەوانیش دەرەجاتیان هەیە .

هۆكاری كەم بوونی ئەم خۆشەویستیە؟:

یەك لەهۆكارەكانی ئەمە بەگەورە راگرتنی الله و بەهەیبەت راگرتنی الله لەدلدا كەم دەبێ بۆیەش ئەم خۆشەویستیە كەم دەبێ كاتێك هەیبەت و بەگەورە زانینی الله تێدا بوو و زیاد بوو خۆشەویستیەكەش زۆر دەبێ.

---

[٤٢]:سورة التوبة اية :١٠٠

بەردەوام بوون لەسەر یادکردنەوەی الله تعالی

(أن يكون مولعا بذكر الله تعالى , لايفتر لسانه ولايخلو عنه قلبه , فإن من أحب شيئا أكثر من ذكره بالضرورة ومن ذكر مايتعلق به)یەکێکیتر لەنیشانەکانی خۆشویستنی بەندەکان بۆ الله تعالی ئەوەیە کەوا بەردەوام بن زۆر بە خۆشحالیەوە لەسەر یاد کردنەوەی الله تعالی و زیکری الله تعالی , زمانی نەوەستێی و بێتاقەت نەبێ دلی لێ خالی نەبێ , چونکە هەرکەسێك کەسێکی خۆشویست زۆر باسی دەکا باسی ئەوشتانە دەکا کە پەیوەستە پێوەی .

(ولهذا أمر الله سبحانه بالعباده بذكر على جمع الأحوال) الله تعالی فەرمانی کردوە بەبەندەکانی لەهەمووکاتێکدا یادی ئەو بکەنەوە . چونکە ئێمە بەندەی ئەوین ئەو خوای ئێمەیە ئەو ئێمەی دروست کردوە و ئەمان ژێنێت و ئەمان مرێنی و رۆزیمان پێ ئەدا دونیا و ئاخیرەتی ئێمە هەمووی بەدەستی ئەوە داوای لەئێمە کردوە یادی ئەو بکەینەوە و دەفەرموویێ یادی من بکەنەوە .(وأمر الله تعالى عباده بذكره في أخوف المواضع) لەوکاتەی کە زۆر لەترس وبێمە ونارەحەتیدان یادی بکەن .

بۆنمونە : الله تعالی دەفەرمووی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّـهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ)[٤٣] ئەوە لەمەیدانی جەنگدا ئەفەرموویێ ئەی برواداران ئەگەر کۆمەلەی کافرانتان بینی و شەرکەوتە نێوانتانەوە دامەزراوبن و دابمەزرێن و ئەباتان هەبێ دژی ئەوانە بجەنگێن زۆر یادی الله بکەن لەوکاتەدا بەهۆی ئەو یاد کردنەوەی الله تعالی سەردەکەون .

(فعلامة المحبة الصادقة ذكر المحبوب عند الرغب والرهب)نیشانەی خۆشەویستی راستەقینە بۆ الله تعالی ئەوەیە کە تۆ یادی بکەیتەوە لەکاتی خۆشی و ناخۆشیدا .

---

[٤٣]:سورة الانفال اية : ٤٥

سەرنجێك ئەدەین لەحالەتە خۆشی و ناخۆشیەکانمان :

هەمووتان ئەزانن ئێمە شین و شایمان هەیە هیچی بەو شێوەیە دەروا لەئێستادا ئەوەی کە الله وتویەتی !؟ خۆشی و ناخۆشیەکانی ئەم کۆمەڵگایانەی ئێمە کەژن هێنان و مردنە لەو خۆشی و ناخۆشیانەدا لەسەر فەرمایشتی الله تعالی دەڕۆین !؟ ,,,,

شاییەکانمان و خۆشیەکانمان :

ئەوە ژنی هێناو دایك و باوك پێ خۆشبوو کەوا کورەکەی ژنی هێنا برۆ هەرچی ئەکەی بیکە بەس الله رازی مەکە ! هەرچ بەندەیەك رازی دەکەی بکە بەس الله رازی مەکە ! ,

جاری لەپێش هەموو شتێك بیغیرەتی ئەو خەلکە دەست پێدەکا بەوەی ئەو ئافرەتە جوانە و لەم تەمەنە جوانەدا نیشانی هەموو کەسێك ئەدەن , کەس هەیە ژنەکەی خۆیی نیشانی کەسێك بدا !؟ دوای هێنان یاخود پێش هێنانی ئەو ئافرەتە ئەرازێنێتەوە نیشانی خەلکی بدا ؟! ئەو دایك و باوکە ئەو کچەی خۆیان نیشانی ئەو خەلکەی ئەدەن ئەلێن وەرن سەیری کچەکەمان بکەن لەغەیری ئەو کاتەدا !؟ بۆ لەوکاتەدا تۆ ئەبێ نیشانی هەموو خەلکی بدەیی و بیرازێنیتەوە ! رسمی بگرن و هەرچی کەسێکیش هەیە ئاساییە و ئەم سەرو ئەو سەری رسمی کچەکەم بگرن بۆخۆتان و حەلالە بۆتان ئەوە بێغیرەتی نیە ! ئەوە خۆشیەکەمان !.

لەجێگای ئەوەی یادی الله بکەین لەوکاتەدا یادی شەیطان ئەکەین الله تعالی دەفەرمووی : (قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ۗ)[٤٤] تۆ بەبرواداران بلێ چاوی خۆیان بگرن و جێ شەرمی خۆیان بپارێزن ئەمە خاوێنترە بۆ دلیان . هەمووتان ئەزانن ئەگەر نێرینە مێینە ببینێ لەهەموو سنفێك لەئینسانەکان و حەیواناتەکان یەکسەر ئارەزووی هەلدەستێ بەهۆی فیطرەتی ئینسانەکان وایە بۆیە الله تعالی دەفەرموویی بیشارەوە چاوی خۆت بگرەوە لەوشتانەی ئارەزووت هەلدەستێنی چونکە ئەگەر بینیت توشی نارەحەتی دەبی , وە هەروەها بە ئافرەتانیش ئەلێ (وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ)[٤٥] . کەچی لەم خۆشیەدا یادی الله مان لەبیر ئەچێ و یادی شەیطان دێتە پێشەوە دەهۆل و زورنا و مۆسیقا و هەلهەلە و

---

[٤٤] :سورة النور اية :٣٠

[٤٥] :سورة النور اية :٣

هەلپەرکێی و رەسم گرتن و هەرچی الله پێ ناخۆشە دەیکەن ئەمە شاییەکەمانە هی کی هەیە وانەبێ ,,,,.؟؟!!

نمونەیەك دەهێنینەوە لەوەی ئەگەر ماڵێکی موسلمان کچەکەیان لەکاتی شایدا دا بپۆشن بەپەچە و عەبا کورەکە بێت بەبێ ئەوەی هیچ کەسێك ئاگای لێ بێ بیبا پاشان لەرۆژی دوایدا وەلیمەی بۆ بکا خەلکی بانگ بکا پیاوان بەجیا و ئافرەتانیش بەجیا دەعوت و نان بخۆن بەبێ تێکەلاوی گۆرانی و مۆسیقا زیکری الله بکەن و دوعای بۆ بکەن الله تعالی بەرکەت برژێنێت بەسەرتا لەوکاتەشدا یادێکمان هەیە کە زۆرینەی خەلکی لەبیریان چۆتەوە و نایزانن (بارك الله لكما وبارك عليكما وجمع بينكما بخير)[٤٦] دوعای بەرەکەتیان بۆ ئەکەی ئەمەیە یادی الله لەوکاتەدا . کەس لەوکاتەدا وا دەکا ! یاخود دەلێن کاکە بیبە بۆ صالۆن بیبە بۆ هۆلەکان , ئەم هەموو سەیارەی بەشوێن دەخا ئەم هەموو پیاوە بەدوایەوە ئاخر چۆن جائیزە شتی وا پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم)باسی کەس وکاری ئەو کەسە ئەکا بۆ ئەو ژنە پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) فەرمووی : (إياكم والدخول على النساء)فەرموی نەکەن خۆبدەن بەسەر ئافرەتاندا برۆنە مال و بەبێ لەدەرگا دا بن بچنەوە مالەوە وتیان :ئەی ئەگەر دایکمان بوو ؟! فەرمووی : حەز دەکەی دایکت بەرووتی ببینی بەلکو دایکت لەژوورەوە بوو رووت بوو !؟ دەرگا لێ بدە و ئیزن وەربگرە (أفرأيت الحمو؟ قال: الحمو الموت)[٤٧] وتیان : ئەی کەس و کاری پیاوەکە بۆژنەکە ؟ برای پیاوەکە و ئامۆزی و پورزای خالۆزایی فەرمووی : ئەوە هەر مردنە .. لەبەر ئەوەی لێ ئەمین ئەبێتەوە چەندەها مان بینیوە لەورێگەیەوە توشی زینا بوە لەگەل ئافرەتدا بەم شێوەیە , ئەلێ برای میردەکەم برامە نەوالله برات نیە مەحرەمت نیە ئەوە بە کاتی لێت حەرام بووە ئەبێ چۆن خۆت لەپیاوێکی سەرجادە دا ئەپۆشی ئەبێ ئەویش بەم شێوەیە خۆتی لێ داپۆشی ئیتر هەرکەسیەتی ئەم هەموو ئەحکامانە زۆر گرینگن بیزانین و جێ بەجێیان بکەین هەر لەوەوەیە کەوا کێشەی کۆمەلایەتی و لەنێو کۆمەلگادا دروست دەبێ گوێت لێ دەبێ فلان فلان کەسی کوشت لەسەر کێشەیەکی کۆمەلایەتی , تۆ لەسەرەتا نایگرێتەوە دواتر کە کێشەکە دروست بوو بە کوشتن چارەسەری دەکەی .

شین و تازەییەکان و ناخۆشیەکانمان :

---

[٤٦]: أخرجه أحمد (٢/ ٣٨١) والدارمي (٢١٨٠(

[٤٧]: رواه البخاري ، فتح الباري ٣٣٠/٩ .

له تازییه و ناخۆشیەکانمان یادی الله تێدایه سوپاس بۆتۆ یا الله هی خۆت بوو گەراندەوە .
پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) جارێك زەینەبی کچی مندالێکی لەسەر مەرگ بوو ناردی بەشوێن پێغەمبەردا (صلی الله علیه وسلم) ئەویش له مەجلیسدا بوو فەرمووی : برۆن پیێ بلێن (إن لله ما أخذ ، وله ما أعطى ، وكل شيء عنده بأجل مسمى ، فاصبر واحتسب)[48] سەیری ئەو کەلیمە جوانانە فەرمووی برۆن به زەینەب بلێن : هەرچی الله بیدا هی خۆیەتی بیگەرێنێتەوە هەر هی خۆیەتی ئێمەش نامێنینەوە هەتا هەتایه هەمووومان هەتا کاتێکی دیاری کراوین با صەبر بگرێی و ئیحتسابی ئەجر بکا . وەك هی ئێستا نیه بچیٌ صەحابە کۆبکاتەوە وەرن کاکه تۆپەلێك قور بگرینەوە و بیدەین بەسەرماندا فلان کەس خەریکه ئەمرێی و قیژ وقاژ و هاوار بکەین ئەوە ناوێی هەمووومان ئەمرین .
ئێستا خۆت دابنێ لەهەر نەفەسێك لەو نەفەسانەی که تۆ ئەیدەیت یەکێك وەر ئەگریی و یەکێك ئەدەیتەوە حەتمەن لەیەکێکیاندا تۆ ئەمریی الله دایناوە کاتەکەی یەك دەقەش پاش و پێش ناکا خۆتی بۆ ئامادە بکە برۆ له خێزان و مال و مندال و کەس و کارت بلێ من له کاتێك لەکاتەکانی شەو ورۆژدا ئەمرم که مردم وەسیەت بێ سەرەتا من لەسەر ئیمان ئەمرم ان شاء الله ئیمانم به الله هەیه و به پێغەمبەران و به رۆژی داوایی یەکخوا پەرستم و شەریك بۆ الله بریار نادەم تەعزیەم بۆ دامەنێن ئەوەمەکەن ئەوەمەکەن ,, بەریم لەهەموو قیژە و هاورێکتان , خۆ ئەگەر وانەلێ شەریکی ئەو گوناهەی له گۆردا که بەسەرتا ئەگرین و هاوار و قیژە و لەخۆدان ئەکەن بەسەرتا ,حەدیسمان هەیه کەوا پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) دەفەرمووی : مردوو به قیژ و هاواری کەس و کارەکەی عەزاب ئەدرێی لەگۆرەکەیدا , لەبەر ئەوەیه چونکه وەسیەتی نەکردوە کەوا لەدوای ئەوەدا که مرد نەیکەن . خۆ کێشەکە ئەمرۆ ئەوەیه ئەگەر وەسیەتیش بکەی هەر دەیکەن ئەلێ ئەوە بۆخۆی وتویەتی خەلکەکه لێمان رازی نابێ ئەلێ تەعزەیم بۆ دامەنێن ئەلێ چۆن تەعزییەی بۆ دانەنین ئەوە بۆخۆی وایی وت ئێمە هەر دایی ئەنێن عەیبە و حەیامان ئەچێ !!
هیچمان بەپێ ئەو شەرعەی الله نارۆین وەرە سەر مەزهەبی ئیمامی شافعی که خەلکی ئێرە زۆربەی زۆری ئەلێ من لەسەر مزهەبی ئیمامی شافعیم سەیری کتێبی (أم , مهذب امامی شیرازي ,شرحي مجموع امامي نةوةوي)بکەن هەمووویان ئەلێن تەعزیه حەرامە ئەمەت لەکوێی هێنا ئەم تەعزییه .

---

[48]: الكتب » صحيح مسلم «كتاب الجنائز باب البكاء على الميت

کەسەکە مرد چوار شت واجبە لەسەرمان (بیشۆ و کفنی بکە و نوێژی لەسەر بکە و بیبە بۆ سەر قەبران) الله لێ خۆش بێ ئێمەش دەمرین , وەرە دە رۆژ بیست رۆژ دانیشە داوای ئەم دانیشتنە ئەی ئافرەتان کاتێك کە خێمە هەلدەدەن و قور دەپێون دوای مانگێك ئەتان بینەوە لەدەرەوە سافیرە و بەرەلا گۆرانی و مۆسیقا هەر لەگەل بەهارێکدا لەدوای ئەوە سەر چۆپیکەش ئەگرن رۆیی وەزعەکە ئاوایە !

ئەم دونیایە بەمردنی پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) نەوەستا بە مردنی هەر چوار صەحابەکە بە مردنی هەموو پێغەمبەران و ئەنبیاء نەوەستاوە هەر ئەروا هەتا رۆژی قیامەت نا وەستێ , ئەم نەوەستانە تۆ دەبێ عیبادەتی تێدا بکەی نەك تۆ لەبەرامبەر الله تعالی دا نارازی دەربېری .

ریش ناهێلێتەوە ئەی کاکە واجبە کەچی مردوەکەی ئەمرێی ریشێك ئەهێلێتەوەیەلێ ئەوە چیە ئەلێ تەعزەیەم هەیە یەکێك لەنیشانەکانی هەبوونی تەعزییە لە ئێستادا ریش بهێلێتەوە !! کە ریشی هەبوو پێ دەلێن تەعزییەت هەیە ! .

ئەبێ ئاگادار بین نیشانەی راستەقینەی خۆشەویستی الله تعالی ئەوەیە لەکاتی خۆشی و ناخۆشیدا یاد و زیکری الله تعالی بکەی واتا الله ت لەیاد بێ بزانە الله چی وتوە , خۆ ئەگەر ئەیکەیت باشە خۆت رزگارت ئەبێ خۆت سەرفراز ئەبی ئەگەر نایکەیت خۆت مال وێران ئەبی هەمووشت لەسەر نوسراوە خال بەخالی ژیانت .

(.ومن الذكر الدال على صدق المحبة سبق ذكر المحبوب إلى قلب المحبوب ولسانه عند أول يقظة من منامه وآخر شيء يذكره قبل أن ينام مرة أخرى) سەیری خۆمان بکەین ئەلێ لە نیشانەی خۆشەویستی الله ئەگەر تۆ الله ت خۆش دەوێی یەکەمجار کە لەخەو هەلدەستی بزانە یەکسەر یادی الله ئەکەی ! ئێمە زیکرمان هەیە لەدوای خەو کە خەبەرت ئەبێتەوە لەخەو زیکرێمان هەیە ئەلێ (الحمدلله الذي أحيانا بعدما أماتنا و إليه التشور)[٤٩] (الحمد الله الذي عافاني في جسدي ورد علي روحي وأذن لي بذكره)[٥٠] بەو زیکرو یادە تۆ خەبەرت ئەبێتەوە پێغەمبەری خۆشەویستمان بەم شێوەی دەوت و دەی خوێند پاشان ئایەتەکانی کۆتایی سورەتی ال عمرانی دەخوێند (إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ,,,,,,,, يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ)[٥١] ئینجا هەلدەستا دەست و نوێژی هەلئەگرت بەزیکری الله خەبەری

[٤٩]:رواه البخاري
[٥٠]: سنن الترمذي
[٥١]:سورة ال عمران اية : ١٩٠-٢٠٠

ئەبێتەوە , تۆش وایت ئەوە نیشانەی خۆشەویستی راستەقینەیە بۆ الله یەکسەر یادی الله بکەیت , سوپاس بۆ ئەو الله یە کەوا خەبەری کردمەوە و رێگەی دام کەوا یادی بکەمەوە سوپاس بۆ ئەو الله یەی کەوا لاشەی پاراستم منی زیندوو کردەوە ئەمە لەکاتی بەخەبەربوونت . لەکاتی خەو کە دەچێتە سەرجێگا ئاخیر قسەت یادەی الله تعالی بێ (باسْمِكَ اللَّهُمَّ أمُوتُ وأحْيَا)[52] یا الله بەناوی تۆ من ئەمرم و زیندوو ئەبمەوە (اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ)[53] یا الله بمپارێزە لەعەزابەکەت لەو رۆژەی کە بەندەکانت زیندوو ئەکەیتەوە , سەرەتای رۆژەکە و کۆتایی شەوەکە بە یادی الله دەست پێدەکا و کۆتایی پێ دەهێنی ئەمەش نیشانەی خۆشویستنی الله یە بزانە تۆش وایت !؟

یادەکانی الله تعالی لەهەموو بوارەکاندا زۆر گرینگە ئەوە ریسالەیەك هەیە زۆریشە و (حسن المسلم)یاخود چەندەها ریسالەیتر پریەتی لەیادی الله تعالی هەلسای چی ئەلێ چویت بۆ بازار چی ئەلێت دەست نوێژت گرت چی دەلێت ئەوەت کرد چی دەلێ ,,,,بەتایبەتی زیکری بەیانیان و ئێواران وە ورد بوونەوە لەوزیکرانە و تەدبرکردن لێ و تیگەیشتنی زۆر گرینگە .

پێغەمبەری خوا (صلی الله علیە وسلم) دەیفەرموو : چەندم پێ خۆشە بەیانیان لەدوای نوێژی بەیانی لەگەل ئەو صەحابانە دانیشم هەتا خۆر دەر ئەکەوێی یادی الله بکەم عصرانیش تاخۆر ئاوا دەبێ یادی الله بکەم , ئەگەر ئینسان بۆی گونجا و ئیش و کاری نەبوو ئەوها بکا بەم شێوازە زۆر باشترێکە بەشی ئەوە زیکرانەش بهێلەوە ئەگەر ئیش و کاریشت هەبوو ئەوزیکرانەش دەدەقەیەکی پێ دەچێ وە ئەم زیکری بەیانیان و ئیوارانە زۆر گرینگە و گەورەیە لەدەست خۆتانی مەدەن .

کاتەکەی :دوای نوێژی بەیانیان و دوای نوێژی عەصرانە بەیانی هەتاوەکو خۆر دەرئەکەوێی وە عەصریش هەتاوەکو خۆر ئاوا ئەبێ ئەمە مەجالەکەیەتی .

ئەم زیکر و یاد کردنەوەی الله هەر بەدەم نەبێت ئێستا زۆر کەس دەیلێت بەس بەخۆشی نازانێ چی دەلێت و لێ تێ ناگا وە سەرەنجی زۆر کەس ئەدەم ئەم زیکرە وەکو پێویست ناکەن کەلیماتێك لەدەمیان دەر ئەچێ کە مانای تەواوی زیکرەکە نادا بەدەستەوە ئەبێ بەلەسەر خۆیی و بیلێت و مانای تەواو بدا (سبحان الله الحمدلله ولا اله الا الله والله أكبر) دواتر بزانە ئەلێ چی !

سبحان الله : واتا یالله تۆ پاکی و شەریکت نیە و نوقسانت نیە من هیچ شەریکێك بۆتۆ قەرار نادەم کەس حەدی نیە ببێت بەشەریکت نە پێغەمبەران نە مەلائیکە نەپیاوچاکان چ جای پیاو خراپان

---

[52]: رواه البخاري برقم (٦٣٢٤). من حديث حذيفة رضي الله عنه.
[53]: رواه أحمد برقم (١٨٦٦٠(

پیاو چاك نابێت بەشەریکت پێغەمبەر محمد (صلی الله علیه وسلم) نابیٚ بەشەریکت چ جای پیاوخراپان .

الحمدلله : یا الله سوپاس بۆتۆ حمد له شوکر گەورەتره یا الله من حمدی تۆ دەکەم سەنا لەسەر تۆ دەکەم کە تۆ یەك خوای بەس نەبوو دوو خوا نەبووی تێك دەچووین گەر دوو خوای تێدا بایە سەیرکەن ولاتێك دوو مەلیکی تێدا بیٚ وێران دەبیٚ بەس نەبوو ئەم کەون و کائیناته یەك خوای تێدایه حمد و سەنا بۆتۆ لەسەر ئەوەی یەکی خوایه پاشان حمد و سەنا بۆتۆ لەسەر هەموو نیعمەتەکانت ئەگەر باران نەبارێت و زەوی سەوز نەبیٚ ئێمه چی بکەین , باشە ئێوە بیر لەوە ناکەنەوە دەی با باران نەبارێت بزانم هەموو دونیا ئەتوانی دلۆپێك باران ببارێنێت ؟! دەبا ئەو دانەوێله سەوز نەبیٚ هەموو دونیا دەتوانی دانەوێلەیەك سەوز بکا ؟! حمد لەسەر ئەوە ئەکەین الحمدلله , حمد لەسەر ئەو ئیمانە دەکەی کە پیٚ بەخشیوین بەس نیه بەچکە یەهودیی نین بەس نیه گاور و جولەکە و بوزی و جن پەرست و مشك پەرست نی الحمدلله سوپاس بۆتۆ یا الله کە منت بەموسلمانی دروست کردوە ئەمەیه الحمدلله و بەبەردەوامی تۆ دووبارەی دەکەیتەوە .

الله أکبر :ئەو کەلیمەیه کە لەدەمان دێته دەرەوە و دەلێن الله أکبر لەدلیشماندا وایه بەس الله أکبرە . أکبر واتا گەورەترینی گەورەترەکان ئایه وایه ئەگەر الله گەورەترینی گەورەترەکانه لەلامان بەورۆژه نەدەگەیشتین ئێستا کە هەمانه کە لەمزگەوته و نوێژە الله أکبر کە چوه دەرەوە نەخێر ژنەکەم أکبر نەوالله پارەکەم أکبر نەوالله کاربەدەستەکەم أکبر نەوالله هەموو کەسێك أکبر بەس الله أصغره (والعیاذ بالله)ئەمە واقیعەکەمان بەزمان وائەلێن لەدلماندا نیه ئەگەر لەدلماندا بووایه وەکو پێغەمبەر و صەحابەکان وەکو تابعیەکان هەموو دونیایان ئەگرته دەست بەدینی الله تعالی دەیانبرد بەرێوە .

ئەو زیکرانە کە دەیلێت و دەیکەیت دەبیٚ وابێت کەوا لەچاوتدا ئاوبێته خوارەوە لەگەل کردنی.

پرسیارێك : چەند پیٚ دەکەنی له شەو رۆژێکدا و چەندیش دەگرێت ؟! هەمووتان خۆتان بەو نیسبەتەوە سەیربکەن لەم ٢٤ سەعاتەی شەو رۆژەدا چەند سەعات پیٚ دەکەنی و چەند دەقە دەگریی گریان لەترسی الله .

الله تعالی دەفەرمووی : (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ)[٥٤] بەراستی ئیمانداری حەق کەیادی الله ی کرد دلی ئەلەرزێت دلی ئەترسی له الله تعالی لەگەل ناوی هێنا ئەو عەزیمە ئەو کەسە

[٥٤]:سورة الأنفال اية :٢

بیر لەوە دەكاتەوە كێ نالێ لەرۆژی قیامەت كەوا راوەستاوە مەحكەمەی ئەكات كێ نالێت ئەیبات بۆ ئاگر لێ ئەترسێ بەترس و بیمەوە یادی الله تعالی دەكا بەم شێوەیە یادی الله دەكرێی (وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ)یانی (فزعت قلبوهم)ئەترسێ (وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا)[٥٥] كە ئایەتەكانی الله ی بۆ دەخوێنیتەوە ئیمانی زیاد ئەبێ , ئەمرۆ ئایەتی الله ی بۆ دەخوێنیتەوە ئەلێت كاكە ئێمە لەتۆ موسلمانترین باسی مەكە !! لەبەر چی باسی نەكەم ئەگەر موسلمانی ئەلێت بیخوێنەرە و زیاتریشم بۆ بخوێنەرەوە با دلەكەم نەرم بێتەوە , ئەوە نیشانەی ئەوەیە دلەكەت هیچی تێدا نیە دلەكەت درۆ دەكا لەگەل خۆشەویستی الله . بەتایبەتی ئینسانی موسلمان وەكو لەكوردەواری دەلێن (پیاو عەیبە باسی خۆی بكا) نابی باسی ئیسلام و ئیمانی خۆت بكەیت منەت بكەی بەسەر خەلكیدا و بلێت من لەتۆ موسلمانترم , تەنها الله دەزانی كێ لەكێ موسلمانترە , الله تعالی دەفەرمووی (فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى)[٥٦] كەس بەخۆی نەلێ من باشم و خراپم تەنها الله دەزانی كێ باش و خاوێنە بترسە لەخۆت و خۆت ئیتهام بكە نەك خۆت وەصف بكەی ,ئەگەر لەوبوارەدای ئەگەر یاتەكانی الله ت خوێندەوە بزانە دلت ئەلەرزێی ئەگریت و ئەلەرزیی!؟ جێگەی خۆیەتی تی بفكرین !!.

بۆنمونە ئێستا ئەگەر نامەیەكت لە بەرپرسەكەوە بۆ بێت هەزارجار چاوت زەق دەكەیەوە بزانی دەتەوێت بزانی چی تێدایە دلت ئەترسێ فلان كەس نامەی ناردوە گەر هەلەشە و گورەشە بێ ئەترسی !, الله تعالی ئەو نامەی ناردوە بۆ ئێمە هەرەشەی تێدایە (لِتُنذِرَ قَوْمًا)[٥٧] واتا بیان ترسێنە بەئاگری جەهەنەم وە بەشارەت وموژدەشی تێدایە بۆئەو كەسانەی كەوا بەقسەی ئەكا ئەوە بەقسەی ئەكا بەشارەتی بدەنی ئەوەشی بەقسەی نەكا بیترسێنە (وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ)[٥٨] پشت بەخوای خۆیان ئەبەستن .

حەدیسەكەی حەوت تاقەمەكەی كە لەژێر سێبەری الله دا حەشر ئەكرێن كەس بیری لێ كردیتەوە و جێ بەجێ كردوە .

پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) دەفەرمووی (سَبْعَةٌ يُظلُّهم اللهُ في ظلِه يومَ لا ظِلَّ إلا ظلُّه\حەوت كۆمەل لە ژێر عەرشی الله دا حەشر ئەكرێن كە لەورۆژەدا سێبەر نیە إلا سێبەرەكەی

---

[٥٥]: سورة الأنفال اية :٢
[٥٦]:سورة النجم اية :٣٢
[٥٧]:سورة يس اية :٦
[٥٨]: سورة الأنفال اية :٢

كە الله دروستی كردوە ئەو مخلوقە سێبەرەكەی كە الله دروستی كردوە كە زۆر لە علماء رایان وایە سێبەری عەرشە :

(إمامٌ عادلٌ)پێشەوایەك كە خەلكی حوكمرانی ئەكا بەعەدلی دینی الله تعالی .

(وشابٌ نشأ في عبادةِ اللهِ عزّ وجلّ)گەنجێك هەر لەمندالیەوە پەروەردە بووە بە عیبادەتی الله .

(ورجلٌ قلبُه مُعلّقٌ بالمساجدِ)پیاوێك دائیمەن دلی بەمزگەوتەوەیە هەركاتێك بروا حەز دەكا زۆر بگەرێتەوە و كاتی گەرانەوەی بێ .

(ورجُلانِ تحابَّا في اللهِ اجتمَعَا عليه وتفرَّقَا عليه)دوو كەس لەپێناوی الله یەكیان خۆشویستبێ كە ئەگەن بەیەك لە پێناوی الله كۆئەبنەوە و كە جیاش دەبنەوە لەپێناوی الله دایە , جا جیابوونەوە مەبەست پی عاجز بوون نیە چونكە ئەمانە هەردووكیان لە ژێر سێبەری عەرشی الله دا حەشر دەكرێن ئەویتر گوناهی كردوە ئەو لێ توره بووە یان كافربووە لێ لێ جیابۆتەوە , نەخێر بەلكو واتا ئێستا مەجلیسێك هەیە كۆبووینەوە دواتر جیا ئەبینەوە لەسەر خۆشەویستی الله كۆدەبینەوە لەسەر خۆشەویستی الله جیا دەبینەوە .

(ورجلٌ دعتهُ امرأةٌ ذاتُ مَنصِبٍ وجمالٍ فقال إني أخافُ اللهٌ) كەسێك ئافرەتێكی زۆر جوان و خاوەن پلە و پایە داوای لێ بكا زینای لەەل بكا بلێ من لە الله ئەترسم ئەی ماشاء الله لەو ئیمانە چەند گەورەیە.

(ورجلٌ تصدقَ بصدقةٍ فأخفاها حتى لا تعلمَ شمالُه ما تنفقُ يمينُ)كەسێك خێرێك ئەكا بەدەستی راستی چەپی نازانی , علماء ئەلێن مەبەست پێ شاردنەوە خێرەكەیە خۆ ئەگەر ئاشكراش بكرێی خێرەكە هەر ئەبێت بەس ئەمە جۆرێكە لەو جۆرانەی بۆ ئەوەی كەسەكە بیدرێتی و رووی ناشرین نەكرێی لەپێش چاوی خەلكیدا .

ئەم خالەیە كە پەیوەستە بە بابەتەكەی ئێمەوە (ورجلٌ ذكرَ اللهَ خاليًا ففاضتْ عَيناه) كەدەفەرمووی رجل تەنها مەبەستی پێ پیاو نیە موسلمان دەگرێتەوە هەمووی , موسلمانێك یادی الله دەكا بەتەنها دائەنیشی بۆخۆی لەمالەوە لەشوێنێك كەسی تێدا نیە دەست دەكات بەگریان فرمێسك ئەبارێنی ئائەم جۆرە كەسانە لەژێر سێبەری عەرشی الله دا الله حەشریان ئەكا)[59] ئینجا لێرەوە پرسیارەكەم دەكەم چەنێكمان دانیشتین بەتەنها لەنێوە شەو كەوتینە گریان بەسەر گوناهەكانمان بیرمان لەخۆمان كردەوە یان مانگ و دوومانگ سال و دەسال دەروا ئەگەر بەس لەشین و ناخۆشیەكانمان بیری گریانمان بكەوێتەوە ئەویش لەبەر ئەوەی تا خەلك نەلێت ئەوە ناگریت زۆرمان بیستوە لەئافرەتان قوری

---

[59]: رواه البخاري

پێواوەتەوە وتویەتی كاكە عەیبە خەلك ئەلێ ئەوە بۆ مردووەكەی نەگریا ئەویش بۆ الله نیە مەبەستمان ئەوەش نیە بلێن كەس هەر نیە هەیە بەس كەمە (وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ)[٦٠] كەم ئەو كەسانە لەراستیەتی ئەو قسانە هەركەسە و لەناخۆی خۆیدا ئەو قسانە بكا بزانن رێژەی گریان و پێكەنینتان چەندە (فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا)[٦١] كەم پێ بكەن و زۆر بگرین .

پێغەمبەری خوا (صلى الله علیه وسلم) دەفەرمووی : (كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ.)[٦٢] زۆر بەی زۆر ئەو كەسانەی كەوا پێ ئەكەنن زۆر بەی پێ كەنینەكانیان دلیان ئەمرێنی وپێ كەنین دل ئەمرێنی ,هەر پێ بكەنە و هەر پێ بكەنە دلت ئەمرێی , كەچی لەولاشەوە دێن وەصفی پێكەنین دەكا و دەلێت پێ كەنین وا ئەكا و وا ئەكا وا بەرزت ئەكاتەوە .!! ناوالله وا بێ ئاگات ئەكا ئاگات لە نفست نامێنی چی دەكا . وە ئێمەش نالێن پێ كەنین حەرامە پێغەمبەر پێش كەنیوە (صلى الله علیه وسلم) بەس هەموو حەیاتی دەمی نەكردۆتەوە پێ بكەنێ (صلى الله علیه وسلم) گریانەكانی زۆرترێكە لەپێكەنینەكانی .

توڕەبوون لەسەر مافەكانی الله تعالی

(أن يغار لله فيغضب لمحارمه إذا انتهكها المنتهكون و لحقوقه إذا تهاون بها المتهاونون فهذه هي غيرة المحب حقاً، والدين كله تحت هذه الغيرة فأقوى الناس ديناً وأعظمهم محبة لله أعظمهم غيرة)

یەكێكیتر لەنیشانەكانی خۆشویستنی الله لەلایەن بەندەكەیەوە ئەبێ غیرەتی هەبێ بۆئەوەی كاتێ حەق و مافەكانی الله تعالی پێشێل كران پێ ناخۆش بێت و توڕە ببێ .

كاتێك كە خێزانەكەی ئەچێ حیجابی شەرعی فرێی ئەدا عەبا و پەچەكەی فرێی ئەدا پانتۆل و تەنورە لەبەر ئەكا و خۆی دەر ئەخا بۆ خەلكی سورا و سپیا و ئەكا بۆ خەلكی ئەبێ غیرەت بیگرێی پێ بلێ تۆ سنوری الله ت بەزاند نابیٚ رازی بێت دوو جار ئەبێ غیرەتی بیگرێی جارێك نابێ وابێ غیرەتێكیش لەسەر شەرەف و كەرامەتەكەی خۆیی ئاخر چۆن عەرز و ناموسی خۆیی پێشكەشی خەلكی دەكا من پێم سەیرە زۆر !! با غیرەتمان هەبێ لەسەر مال و مندالەكانمان , پێ دەلێ برۆ

---

[٦٠]: سورة سباء اية :١٣
[٦١] سورة التوبة اية :٨٢
[٦٢]: أخرجه أحمد (٣١٠/٢ ، رقم ٨٠٨١(

پانتۆل لەپێ بکە کچەکانمان برۆ خۆت سافیرە بکە کوا غیرەتت منالەکەی کوفر ئەکا پێ ئەکەنێ ئەلێ لێ گەرێی کاکە هێشتان عومری نەبوە بە ۱۸ سال لای ئێمە ۱۸ سال نیە لای ئەوروپا ۱۸ سالە لەلای ئێمە بالغ بوونە خۆتان ئەزانن ئینسان بەچی بالغ ئەبێ ئەگەر بە عومر ئەلێ زۆربەی علماء یان ئەلێن لە ۱۵ سالی ئیتر باسی بالغ بوون ئەکەین دەلێت تا ۱۸ سال منداله کچێکی زل و کورێکی زل هەموو شتێك ئەزانێ دەلێت منداله ! کوفر ئەکا و نوێژ ناکا دەلێ لێ گەری منداله‌کاکە جاری سەری لێ تێك مەدە ئەوە گەنجە جاری کە گەورە بوو ئەگەرێتەوە !! ئەوە خۆشەویستی الله بەم شێوەیە دەبێ ! ئاخر بۆیە منداله‌کانی ئەم زەمەنە ئاوای لێهاتووە .

لەکار وکاسبەیەکەیدا هەزار دۆر و دزی دەکرێی غیرەتێك نایگرێی (وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ)ئەدرێی بەگوێدا گوێی لێ نیە ئاخر ئەوە خواردت و ئەو دزیەت کرد ئاخر بۆ کوێی ئەبەی .

دین هەمووی غیرەتە و هەمووی لە ژێرئەوەدا کۆدەبێتەوە تۆ ئێستا کە ئەگەر کەسێکت خۆش بوێی کەسێك تەعدای لێ بکا رازی ئەبێ ؟!ئەی بۆچی بۆ الله بێ دەنگ ئەبی ئەگەر خۆشت دەوێی دیارە خۆشت ناوێی کە بێ دەنگ ئەبی , ئینجا ئەمێنێتەوە سەر دووشت بەلایەنی کەمەوە بەدل پێت ناخۆش بێ ئێمە حەدیسمان هەیە ئەگەر شتەکەت پێ ناگۆرێت بەدەست بەزمان ئەگەر بەزمانیش پێت ناگۆریی بەدل , کەچی ئەمرۆ دلەکەش نەماوە ئەلێ کاکە هەر کەس بۆخۆیەتی من عیلاقەم چیە , بەلام ئەگەر بێتوو دەستکاری دینار و دۆلارەکەی بکرێی عیلاقەی هەیە دەستکاری شتێك بکرێی کە مقدەس بێ لەغەیری الله عیلاقەی هەیە ناوی کەسێك ببرێی غەیری الله کە ئەو خۆشی دەوێی عیلاقەی هەیە بەس الله قەینا کە موشکیلە نیە جوێنی پێ ئەدرێی هەرچیەکی پێ ئەدرێی کەس قسە ناکا ئەمە نیشانەی خۆشەویستی الله یە ؟! .

رازیبوون

(ان یرضا بماا یصبه فی سبیل محبوبه لا لحضا وراء ه بل لیکون مراد المحبوب فیکون ألذ الشیاء أعندهما فیه رضا محبوبه ولو کان فی ذلك هلك نفسه) ئەبێ رازیبێت کەوا لەپێناو خۆشەویستەکەیدا چی بەسەردێت چ جۆرە ئازار و ئەشکەنجە و نارەحەتیەك دێتە رێگەی هەتا ئەگەر مردنیش بێتە رێگەی ئەوە نیشانەی خۆشەویستیە رازیبت بەوەی کەوا چی بێتە رێگەت لەپێناو خۆشەویستی الله تعالی دا نەك لەبەر ئەوەی کەوا مەبەستێکی دونیاوی لەشتەکەدا هەبێ بەلکو لەبەر ئەوەی کە ئەوشتە مەبەستی خۆشەویستەکەتە کە خۆتی لەپێناودا ئەدەی بەکوشت ,لەبەر ئەوە خۆشترین شت بەلایەوە رازیبوونی الله تعالی یە .

هەرئەمە بوو بۆتە هۆکاری ئەوەی کە پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام)لەپێناوی الله دا بکوژرێن لەقورئاندا سەیربکەن چەندەها پێغەمبەر کوژراون لە پێناو الله دا , لەبەر ئەوە لەناو چوونی نەفسیان هەلبژاردوە لە پێناوی الله تعالی دا چونکە خۆشەویسترین شت لەژیانیاندا الله تعالی بووە گوێیان نەداوەتە ئەوەی کەوا ئەگەر سەرو مالیشیان لەپێناودا دابنێن , هەر ئەمە بوو کەوا صەحابە لەگەل پێغەمبەری خوادا (صلی الله علیه وسلم) سینگ و دەمو چاو گیانیان رووبەرووی ئەو هەموو

رم و تیر و ئەشکەنجە وئازارەی کافران بکەنەوە , یاخود لە پێش ئەوەی بچنە مەدینە ئەو هەموو ئەزیەت و ئازار و نارەحەتەی کە بەسەریاندا هات لەشاری مەککە لەپێناوی پارستنی دین و عقیدەکەیاندا بوو چونکە ئەیانزانی ئەو ئیمانە خۆشتیرین شتێکە لەلایەن کەوا رازیبونی الله تعالی تێدایە , الله بەوە رازییە لێیان کە دین و ئیمانیان بپارێزن , ئەوە نەبوو لەخۆشحالیدا الله بپەرستن لەناخۆشیدا وازی لێ بهێنن وەك زۆربەی حالی خەلکی (وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ)[٦٣] ئەگەر خۆشی بێتە رێگایان الله دەپەرستن کە نارەحەتی هاتە پێشەوە وازی لێ دەهێنێ نابێ بەم شێوەیە بێ نیشانەی خۆشەویستی الله ئەوەیە لە نارەحەتیەکاندا زیاتر تۆ دەست بگریی بە عیبادەتی الله تعالی وە.

(وهذا لایکون إلا لنفس المطمئن)ئەمەش دەست نادا إلا بۆ ئەو نەفسانە نەبێت کە موتمەئینن .

سێ جۆرە نەفسمان هەیە:

١-نەفسی مطمئینە: الله تعالی دەفەرمووی (يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ (٢٧) ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً (٢٨) فَادْخُلِي فِي عِبَادِي (٢٩) وَادْخُلِي جَنَّتِي)[٦٤] الله تعالی بە نەفسە مطمئینەکان ئەلێ بگەرێنەوە بۆ لای رەزاو رەحمەتی الله تعالی بگەرێنەوە بۆ بەهەشتەکەم .

ئەم نەفسە ئەوەیە هەرچی واجبەتەکان جێ بەجێ دەکا وە هەرچی مستەحەباتەکان هەیە جێ بەجێ دەکا هەرچی حەرامەکان هەیە وازی لێ دەهێنی وە هەرچی ئەوشتانەش مەکروە وازی لێ دەهێنی یانی کارەکانمان ئەگەر سەیری بکەین بەشێکی واجبە ئەبێت بیکەی وە بەشێکی حەرامە نابێ بیکەی ئەوە نوێژ واجبە و رۆژوو واجبە و زەکات واجبە هەتا دوای ئەوە شیرك حەرامە عەرەق خواردن حەرامە زینا حەرامە هەتا دوای ئەمە حەرامەکانە و ئەمە واجبەکانە ئەم نەفسە هەموو ئەمانە دەکا هەموو ئەوانەش ناکا , ئینجا هەندێك شت هەیە نزیکن لەوانە پێیان ئەلێن مستەحەبات ئەوشتانەی کەوا سونەتن ئەوانەش دەکا نالێت فەرزەکەم کرد خوای دەکرد فەرزەکەم الله قبولی دەکرد تاقەتی سونەتەکەم نیە بەلکو سونەتەکانیش دەکا بۆ تەواو کردنی وە بۆ ئەوەی خۆشەویست بێ لەلای الله تعالی , ئەوشتانەشی کە نزیکن لە حەرامکراوەکان کە ناکا کەپێ دەوترێی مەکروهاتەکان

---

[٦٣]:سورة الحج اية : ١١

[٦٤]:سورة الفجر اية : ٣٧-٣٠

ئەویش ناکا و نزیکی نابێتەوە ئەمەیە نەفسی مطمئینە.تووشی شەهەوات و شوبهات نابێ لانادا هەزارکەس قسەی بۆ بکا لەولا و لەولاوە گوێی پێی نادا هەر رووی کردۆتە الله تعالی و هەر رازیبوونی ئەوی دەوێی.

جا ئەلێ ئەم خۆشەویستیە ئێستا باسمان کرد بۆ کەس نیە بۆئەمانە نەبێ .

٢-نەفسی لەوامە (لا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ (١) وَلا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ)[٦٥] نەفسی لەوامە ئەوەیە کەوا گوناه دەکا بەلام دوای ئەگەرێتەوە بۆلای الله ئەلێ باشە من بۆ ئەو گوناهەم کرد خۆی سەرزەنشت دەکا و خۆی لۆمە دەکا ئەزانی هەلەی کردوە ماوەیەك چاك ئەبێ پاشان ئەگەریچتەوە ئەگەرێتەوە سەرگوناهەکەی دیسانەوە خۆی لۆمە ئەکاتەوە وەك ئەم نەفسەی یەکەم نیە نەفسی یەکەم زۆر زۆر کەمن نەفسی دووەمیش تێدا زۆرە هەلە ئەکا وئەگەرێتەوە ,ئەلێن هەر باشە مادەم لۆمەی خۆی دەکا هێشتان دلەکە نەمردوە .

٣-نەفسی ئەمارە خراپ و سوء (إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي)[٦٦] نەفس بەعام ئەمرت پێ دەکا بەخراپە إلا مەگەر الله رەحم بکا .

هەر پێت ئەلێ بیکە خۆ هیچ نیە دەبیکە نابینی خەلك چی دەکا دەتۆش بیکە وەك ئەم خەلکە دواتر تەوبە دەکەی ئێستا بیکە سەیر دەکەی هەر لەکردنداییی .

ئینجا ئەم سێ نەفسەیە نەفسی یەکەمە کە باسمان کرد (وهذا لایکون إلا لنفس المطمئن) کە لەپێناوی الله تعالی دا رازییە هەر شتێکی بەسەربێ , ئەمرۆ سەیری حالی خەلکی بکەی هەرکاتێك هەرەش کرا لەنوێژ و مزگەوت و دەرس خوێندنی شەرعی هەمووی دەکشێتەوە ئێ باشە خۆ ئێمە زینامان نەکردوە لە مزگەوت ئێمە چی دەکەین خۆ کەسمان نەکوشتوە بەناحەق خۆ دزیمان نەکردوە دا ئەنیشین وسەیری کەلامی الله دەکەین و دەخوێنین , کەچی باوکەکان ئەلێ نەچیتە مزگەوت خەتەرە کەستان بینیوە لە صەفی نوێژدا عەرق بخواتەوە یاخود زینا بکەین ئەی بۆ نالێت مەچوە بازار خەتەرە .

پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) دەفەرمووی : خۆشەویسترین شوێن لەلا الله مزگەوتەکانە خراپترین شوێنیش بازارەکانە .

---

[٦٥]:سورة القيامة اية :١-٢
[٦٦]:سورة يوسف اية :٥٣

باشە واقیع وانیە نابینن كە وایە ئادەی منداڵێك بنێرە ئەم بازارە بزانە بە ئەخلاقێكی جوانەوە بۆت ئەگەڕێتەوە ئەی بینێرە بۆ مزگەوت ئەمڕۆ ئەو كەسانەی مولحید و كافرن كەوا روو لەالله نین حەزناكەن ئەم قورئانە سەركەوێی هەروەكو ئەوانەی زوو (لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ)[٦٧] گوێیان بۆ مەگرە ئەگەر قورئان وترا لەغەوە چیەتی بكەن باكەس تێ نەگا.

لەپێناوی الله دا چیت بەسەرهات الحمدلله دواتر ئێمە هەردەمرین هەر دەگەڕێینەوە بۆلای الله لەپێناوی الله دا هەرشتێكت بەسەر بێ هەر دەگەڕێتەوە بۆلای ئەو الله تعالی ئەتخاتە بەهەشتەكەیەوە بە فەزلی خۆیی لەوە خۆشتر دەبێ ئەی ئەگەر ئەوە نەكەی ؟! بەخوا نە دونیاكەت رازی كرد و خەلكەی لەخۆت رازی كرد نە الله كە و قیامەتەكەشت لەدەست دەچیٚ ! .

جاری یەهود و نەصارا بەهیچ شتێك لەئێمە رازی نابن هەتاوەكو شوێنیان نەكەویی الله تعالی دەفەرمووی (وَلَن تَرْضَى عَنكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ)[٦٨] هیچ كاتێك یەهود و نەصارا لێت رازی نابن هەتا شوێنیان نەكەویی , جوان سەیری ئایەتەكە بكە ئەلێ (حَتَّى تَتَّبِعَ)یانی لەلای ئەوان نابێ ببیت بە سەرۆك و گەورەی ئەوان گەورەی تۆ قبول ناكەن هەر دەبێت خادم و خزمەتكاریان بی بەم شێوەیە ئەوان لێت رازی دەبن . هەر خزمەتكاریان بم و الله ش لێم رازی نەبێ و ژیانەكەشم هەروا لەناخۆشیدا بێ ئەمە چ ژیانێكە بەس بەمن بلێ مردن لەوە خۆشتر نیە ! .

(فإذا كان ما يصيب به فی الله وفی مرضات ومحبة رضيت بما نالها فی الله وهذا شأن كل محب صادق يرضا بما يناله فی رضا محبوبه من المكاره)هەرشتێكی بەسەربێ لەپێناوی الله تعالی دا لەپێناو رازیبوون و خۆشەویستەكەیدا ئەو نەفسە رازییە بەوەی كەوا بەسەری هاتوە ئەو نەفسە مطمئینە جا ئەمە شەئنی هەموو كەسێكی خۆشەویستە بۆ الله تعالی .

(من ادعى محبة محبوب ثم سخط ما يحبه وأحب ما يسخطه فقد شهد على نفسه بكذبه وأسخط عليه محبوبه .)هەركەسێك ئیدعای خۆشەویستی خۆشەویستێك بكا دواتر نارازیی بێت بەوشتەی كە ئەو چی پێخۆشە یاخود خۆش حال بێ بەوشتەی كەوا ئەوكەس چی پێ ناخۆشە ئەوە خۆشەویستی نیە .

(ومن لم يرض بما يصبه في سبل محبوبه فلينزل في درجة المحب) هەركەسێك رازی نەبێ بەوەی كەوا توشی هەرشتێك ببێ لەپێناوی خۆشەویستەكەیدا لەرێگای ئەو خۆشەویستەدا چی تووش بێ رازی نەبێ بەوشتە بادابەزێت لەدەرەجەی مەحیبەت باسی بانگەشەی خۆشەویستی نەكا .

---

[٦٧]:سورة فصلت اية :٢٦
[٦٨]:سورة البقرة اية :١٢٠

(وهذا هو رضا بالله ربا وبالاسلام دينا وبحمد رسولا)یەکێك لەزیکرەکانی ئێوارن و بەیانیان ئەلێ (رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا ، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا)[٦٩] تۆ بەیانیان و ئێواران دەلێ من رازیم بەوەی الله پەروەردگارم بێ الله ڕێپیشاندەری من بێ الله خوا و پەرستراوی من بێ رازیم بە محمد (صلی الله علیه وسلم) ڕێبەری من بێ رازیم بە ئیسلام کە دینی من بێ ئائەم رازیبوونەی کە تۆپێ رازیت دەبێ بزانی ئاخر لەپێناویدا باج ئەدەی لەپێناویدا گەورەترین قوربانی ئەدەی ئی خۆ هەر بەدەم نابێ دەبزانە لەواقیعدا تۆ رازیت کەوا دەیخوێنتەوە تەنها خۆشەویستانی الله بەوە رازین .

بۆیە ئەلێ ریضا واتا رازیبوون بە الله تعالی (ولذلك كان الرضا باب الله الأعظم)گەورەترین دەرگایە بۆلای خۆشەویستی الله تعالی رازیبوون بە الله ,ئێستا لەخۆتان بپرسن رازین الله خواتان بێ رازین محمد (صلی الله علیه وسلم) رابەرتان بێ رازین ئیسلام ڕێبازتان بێ ئەی چۆن تۆ ئاور ئەدەیتەوە بەلای شتی تردا !! ئەوەیە الله تعالی لەقورئاندا چەند جار فەرموویەتی (أنّى تـُصـْرَفون)یان(فأنّا تؤفكون) أنا واتا كيف چۆن' چۆن تۆ روو وەرئەگێری لە الله تعالی کەواتە !ئەلێ من رازیم الله ڕێنمایی کاری من بێ خۆشت داوای لێ دەکەی ئەلێ (اهْدِنَا)[٧٠] یا الله ڕێنماییم بکە ئێ الله ڕێنمای کردووی قورئانی بۆ ناردوی پێغەمبەری بۆ ناردووی (صلی الله علیه وسلم)کەچی ئاوری لێ نادەیتەوە شتەکان لێرە بون بەدەم و عادەت ئیسلامەتی بویتە عادەتی زۆرینەی مەنهەج و دل و ڕێباز و خوێن وگۆشتمان نیە نالێن خۆشەویستی الله خوێن و گۆشتمە شتی تر ئەلێن خوێن و گۆشتمە بەس ئەوە نالێن .

خۆشوستنی کەلامەکەی الله

(محبة كلامه)واتا تۆ بەبەردەوام کەلامەکەی ئەوت پێ خۆش بێ بەردەوام گوێگری بیت . نەك وەك ئەوانەی ئێستا کاتێك سواری سەیارەیەك دەبێ قورئانێك لێدراوە ئەلێ خێرت ئەگاتی ئەو قورئانە بکوژێنەوە ئەم گۆرانیەی بخەسەر!! یاخود دەلێ کاکە چیە خۆ تەعەزیەمان نیە .! تۆ ئەبێ خۆشت

[٦٩]: رواه ابن أبي شيبة في " المصنف " (٣٦/٦(
[٧٠]:سورة الفاتحة اية :٦

بوێی و لەهەموو کەلامێك زیاتر خۆشت بوێی بەلکو بە پێچەوانەی ئەوانیتر ئەو کەلامەی الله کەلەکاتێکدا تۆ لەدلتدا بێ و خۆشت بوێی هەموو کەلامێکیتر فرێی ئەدا .

ئێسا با ئێمە لە شوێنێك بین ئەگەر الله تعالی خۆمانمان پێ نیشان بدا قسەمان لەگەل بکا لەوانەی راستگۆن و خۆشەویستی الله ن کەس رووئەکاتە کەسیتر هەمووی روودەکاتە الله تعالی ئەلێ باگوێم لە الله تعالی بێ ئی ئەوە قورئانەکەیەتی ئی گوێی لێبگرە هەر تیکرار بوونەوە و دووبارەبوونەوەی ئەم قورئانە و پیتێکی حەسەناتت بۆ زیاد ئەکا وەکو کەلامی تر نیە هەر عەرفێکی بە١٠ حەسەنەیە سەیری ئەجر و پاداشتەکەی بکە چەند گەورەیە .

ابن القیم دەفەرموی :(وإذا أردت أن تعلم ما عندك وعند غيرك من محبة الله، فانظر محبة القرآن من قلبك)[٧١] ئەگەر ئەتەوێی بزانی چەنێك خۆشەویستی الله لەدلی تۆدایە یاخود لەدلی غەیری تۆدایە ؟! ئەو پێوەر و میزانە بزانی سەیری خۆشەویستی قورئان بکە لەدلیدا .تاوەکو بزانی تا چ رادەیەك خۆشت ئەوێی .(فإن من المعلوم أن من أحب محبوبًا كان كلامه وحديثه أحب شيء إليه)شتێکی زۆر معلوم و زانراوە هەرکەسێك کەسێکی خۆشویست قسەکەشی لەهەموو قسەیەك خۆشەویسترە لەلای (فلاشيء عند المحبين أحلا من كلام محبوبهم)لەلای ئەو کەسانەی کەوا ئەلێن ئێمە فلانمان خۆش دەوێی هەرکەسێك ئیتر الله بێ یاخود غەیری تر کەلامەکەی ئەو کەسەی لەهەموو کەلامەکان لاخۆشەویسترە (فهو لذة قلوبهم وغاية مطلوبهم)گەورەترین لەزەتی دلیانە , لێرەدا ئەبێ سەرنجێك بدەین پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) ئیشارەتی داوە بە کۆتایی زەمان و فەرموویەتی (أَكْثَرُ مُنَافِقِي أُمَّتِي قُرَّاؤُهَا)[٧٢] زۆربەی خوێنەرانی قورئانی ئومەتەکەی من مونافقن , ئەمرۆ سەیری قورئان خوێنان بکەن لەتەعزیەکاندا الله تعالی پشتیان بشکێنی ئەو قورئانەی الله چۆن دەفرۆشن پارەیان مەدێی بۆت ناخوێنی کە خوێندیشی دروست نیە ئیمامی شافعی ئەفەرمووی :پێغەمبەر(صلى الله عليه وسلم) هیچ مەجلسێکی نەبوە مەجلیسی فاتحە بێ هیچ مەجلیسێکی نەبوە مەجلیسی تەعزیە بێ ,هیچ مەجلسێکی نەبوە بلێ ئەم قورئانە بۆ فلان و بۆ فلان زانراویشە دوو ژنی لە حەیاتی خۆیدا مردوون کە خەدیجە بووە لەگەل زینبی کچی خوزیم وە سێ کچی لەژیانی خۆیدا مردوە کە زینب و روقیە و ام کلثم بووە سێ کوری لە ژیانی خۆیدا مردووە کە قاسم و عبدالله و ئیبراهیم بوون ,مامی لەژیانی خۆیدا مردوە حە مزە کە شەهید کرا ئەم هەموو خزم و کەس و کارەی لەپێش خۆیدا

[٧١] الجواب الكافي ,ص٢٣٥
[٧٢] :رواه احمد

رۆیشت دانەنیشت مەجلیسێکی تەعزیە بگرێی و بلێت الفاتحە چونکە ئەزانی قورئان بۆ ئەوە نەهاتووە , دواتر بزانە قورئان عیبادەتێکە و هەرکەس بۆخۆیەتی وەکو نوێژ وایە , ئەتوانی نوێژ بۆکەسێکیتر بیکەی !؟ دەکرێی بلێ ئەم نوێژە خوایە بگەینە بە مردوەکانمان شتی وا هەیە لەژیانت بیستوتە ؟! نوێژ هەرکەس بۆخۆیەتی هەرکەسێك نەیکا مال وێران ئەبێ و هەرکەس بیکا سەرفراز ئەبێ ,بەلام حەج وانیە حەج ئەتوانی بۆ غەیری خۆتی بکەی .

عیبادات ئەبێت بەدوو بەشەوە :

١-بەشێکی بۆخۆتە و بۆهیچ کەسێکیتر نیە بۆمردوانناروا وەکو نوێژ.

٢-بەشێکی بۆخۆشت و بۆمردوانیشە وەکو حەج و عومرە کەفارەتدانی رۆژوو لەسەر نەخۆشیك کاتیك نەخۆش دەکەوێت ئەمرێت رۆژی رەمەزانی نەگرتوە ئەم نەخۆشە چەند رۆژبووە ئەوەندە کەفارەتی ئەو رۆژوە ئەدەی ئەم ئەمە ئەروا بە نەص .

ئیمامی شافعی ئەلی : قیارئەی فاتحە و قورئان بۆ مردوو ناروا لەبەر ئەوەی لەنوێژەوە نزیکە چۆن نوێژ ناروا فاتحەش ناروا لەبەر ئەوەی پێغەمبەر نەکردوە (صلی الله علیە وسلم)سەیری بکە ئەم قورئانە چی لێهاتوە لەواقیعی ئێمەدا لەجیاتی حوکمرانی پێبکرێی لەجیاتی مال و مندال بەقسەی بکا لەجیاتی لەسەر رێنمایەکانی بڕۆین لەجیاتی بەقوربانی بین خۆمانی لەپێناودا بە سەر و مالەوە بەقوربان بکەین بەس واقیعەکە وانیە کە دەمانەویت بیفرشە و بەوەندە پێشوتر بەس پیاو ئەم کارەیان ئەکرد ئێستا ئافرەتانیش بون بەملا فلان و مەلا فلان قل لەفل جیاناکەنەوە دەنگە و دەنگ و هاوار هاواردەکەن بەس ئەوەندە دەنگەکەیان بلارێتەوە خێمەیەکی بۆ دائەنێن و ئەوەندەش پارەی پێ ئەدەن بە رەشاووی بێ حەرامە بە کۆدەنگی هەموو علماء ئەوەی ئەیداتی گوناهبارە ئەویش وەکو زەهری ماری خواردبێ وایە ئەوە مەنزیلەی قورئانە لەلای ئێمە !!

لەدوای ئەوەش هەرچی موشریك و گومرا و ضال مضل ملحد خوی داوەتە قورئان بەمە پارە پەیا ئەکا قورئانەکە لەعنەتی لێ ئەکا کاتێك قورئانەکە دەخوێنی لەعنەتی لێ دەکا قورئانەکە (أَلا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ)[٧٣] بۆخۆی ئەلێ لەعنەتم لێ بێ چونکە زالمە شیرك ئەکا هاواری غەیری الله ئەکا لەجیاتی بلێ بەس الله چاکم ئەکاتەوە ئەلێ پێغەمبەر چاکم ئەکاتەوە (صلی الله علیە وسلم) ئەلێ دەست بەرزمەکەوە بۆ الله تعالی برۆ بۆ رەوزەی پێغەمبەر(صلی الله علیە وسلم)!!چەندین موشریکی وامان هەیە ئەمرۆ مولودەکان و ئاهەنگ و کۆرەکانیان پێ رازاندۆتەوە جا ئەوانەش گوێیان لێ نیە

---

[٧٣] سورة هود اية :١٨

سافیرە ئەبووی ئەرەق خۆر دەبووی هەرچی شتێك ئەبووی بەس گرینگ ئەوەیە پارەکە پەیا بکا و ئەچێتە هەموو شوێنێکەوە .

ئینسانی راستگۆ وانیە ئەو کەسەی زیکر و یادی الله بکا خۆی و ژن و مال و مندالی هەمووی پەیوەست دەکا بەپاراستنی ئەو دین و ئیمانە ئەلێ خۆتان بپارێزن وە بێتاقەت ئەبێ بەموخالەفەکردنی الله تعالی .ئینسانە درۆزنەکان و موشریکەکان گوێیان لێ نیە برۆ کام مەولود ئەیکەیت و قەرەبالغە کە ئافرەت و پیاو تێکەلاوە ئەوانە سەریان لەوێی دەرئەچێ نوێژیان بیر دەچێ کە بانگیش ئەدا هەر خەریکی گۆرانی وتنن !!بەمانە هەلەخەلەتێن زۆر کەس هەیە پێیان هەلدەخەلەتێ , یاخود ئەلێ ژنم هێناوە با مەولودێك بکەم ژن هێنان و مەولود چۆن دەبێ ؟! کەی لەدینی ئیسلام هەبوو !؟ لە ژن هێناندا وەلیمەمان هەیە ئەچی حەیوانێك سەر ئەبری لەپێناوی الله تعالی دا گۆشتەکەی ئەکەی بە شیوو وئەیدەی بەم خەلکە بەبێ تێکەلاوی وەرن نان بخۆن کورەکەم ژنی هێناوە یاخود ئەو کەسەی کەوا ژن دەهێنی بۆ رۆژی دواتر ئەچی ئەو خەلکە دەعوەت ئەکا و تەواو ئەمە پێ دەوترێی وەلیمە ئەمە هیچ پەیوەندی بەمەولودەوە نیە ئەو دێی یەکسەر حەیوانەکە ئەکوژێتەوە ئەلێ بۆ مەولودی پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) بە کۆدەنگی هەموو علماء یان ئەم حەیوانە حەرام دەبێ چونکە (إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)[٧٤] ئایەتەکە ناخوێنەوە بۆخۆتان نوسراوە لله ولرسوله ؟! نوسك یانی سەربراوەکانم هەموی بۆ الله یە , کەچی ئەو دەلێ نا بۆ الله و بۆ پێغەمبەریشە یا الله تۆ نازانی دەبێ بەشی پێغەمبەریشی تێدابێ وای لێدی کردەوەیەکەیان ئی ئاخر پێغەمبەر بۆچیەتی ئەو بەندەیە بەندە ! (صلی الله علیه وسلم)ئەو خوا نیە تاوەکو عیبادەتی بۆ بکەی هەموو عیبادەتەکانی رۆژگاری ئێستای ئێمە وایە .

سەیرکە گۆرانی بەناوی ئیسلامیان بۆ هێناوین باسی گۆرانی بەرەلاکان ناکەم ئەمە دیارە و هیچ شوبهەی لەسەر نیە ئەوەی گۆرانیانە ئەلێن ئارەق خۆر و زیناکار وسەرسەریین ئەمانە هەرکەسێك تۆزێك عەقلی تەواو بێ ئەزانێ بای چەندن ئەمانە ئێمە ئەوە باس ناکەین کەچی ئەمرۆ باسی ئەوەش ئەکرێی کەوا حەلالە !! ئێمە باسی ئەوە ئەکەین کە بەناوی ئیسلامەوە ئەکرێی گۆرانی ئیسلامی مۆسیقای ئیسلامی رەقصی ئیسلامی وای لێ دێ زینای ئیسلامی مەسرەحی ئیسلامی هەموو شتێکی ئیسلامی !! ئیسلامی چی تۆ وەرە بزانە پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) چەند کۆری دانا و ئەبو بەکر و عومەر چەند لەحنیان داناو ئەوهایان کرد ! بەم شێوەیان نەکرد , یاخود ئەلێ صەحابە

---

[٧٤] سورة الأنعام اية :١٦٢

وای وت لەشەری فلاندا ! لەشەری چی دا پێم بلێن ؟! دەتۆ وەرە لەشەری كافراندا بزانم ئەوشتەی كە دەیلێ لەبەر خاتری الله دەیلێت و بەترسەوە دەیلێ یاخود لەبەرخاتری دلەكەیی خۆت ئەیلێ .

لەشەری خەندەقا پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم)شەری ئەحزاب ١٠ هەزار كەس بوون كافرەكان هاتنە سەر مەدینە بەری ئیمانیش ٣ هەزار كەس بوون ١٠ هەزار لە هەموو كافران و موشریكان بێتە سەرت تۆ لەوێدا گۆرانی خۆشی ئەلێ ! یاخود ئەوشتەی كەوتوتە یاخود كە دووكەلیمەی وتوە لەپێناوی ئەوەدا بووە كە هانی موسلمانان بدا بۆ بەهەشتەكەی الله و دیفاع لەدینەكەی الله بكەن , ئەمرۆ خەلك وا ئەلێ!!! ئەمرۆ ئەچی سمێلی ئەتاشی و ریشی ئەتاشێ سەری وەكو ئەوروپا ئەتاشی , نازانم ئەم سەرە وەكو شاخی شەیطان بۆ ئاوهای لێهات جاران هەلسایتایە لەخەو شەرمت ئەكرد كەسێك لەدەرگای بدایە بچیت نەوەك بەم شێوەیە بتبینی و ئەتوت با سەریك بنیم بەسەرمەوە بیهێنمەوە بۆ خوارەوە كەچی ئێستا هەموی بۆ ئەولا و ئەولا ئەلێ شاخی شەیطانە ئەمە بریتیە لە سەقافەتە ! ئەمە سەقافەتە تخوا !؟ كورە مەلاكان شتی وا ئەكەن ئەبێ كورە غەیر مەلاكان چی بكەن! پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) بەم شێوەی نەئەكرد كابرای گۆرانی بێژ ئەچێ لەسەر قەبران وا ئەكا و هاوار ئەكا و گۆرانی ئەلێ ! ئاخر قوربەسەر ئەچیتە ژێر ئەم گۆرە بەیانی گۆرانی چی ئەلێ !دین ئەوهای لێهاتوە ئەمە گریانی دەوێی لەلایەك پێكەنین بەحالی ئەم خەلكە لەلایەكیش گریانیش بەحالی ئەم خەلكە .

خۆشەویستی راستەقینە دەبێ قورئانی لەهەموو شتێك پێخۆشتر بێ . كەچی ئەو دەلێ ناكاكە قورئانم بۆ لێمەدە فلان و فلانم بۆ لێدە هەرچیەك بلێ ئەمانە قورئان قورئانم بۆ ئەلێ لەسەر گۆرانی هەرچی و پەرچیەكان تۆ وەرە قورئانەكەم بۆ بخوینەرە و قورئان قورئانی جیەتە وەرە كاری پێ بكە وەرە بگری و بپارێوە خۆشی بەكەس ناگۆرێتەوە ! كەچی زۆر جار ئەلێم ئەو گۆرانیە لابە ئەلێ كاكە ئەوە ئیسلامیە رەدم ئەداتەوە ئەلێ ئیسلامیە !!ئەلی بۆ ئەوە خراپە !؟ ئەی بۆ قورئان لێ نادەی ئەگەر ئیسلامیە لە قورئان گەورەتر و رێك وپێكتر و خۆشتر و راستتر هەیە .

عبدالله كوری مسعود ئەفەرمووی((قَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اقْرَأْ عَلَيَّ الْقُرْآنَ ")پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) داوی لێكردم كەوا قورئانم بۆ بخوێنەرەوە (بۆخۆی هاتۆتە خوارەوە قورئان و خۆی بەخەلكی وتوە كەچی بەصەحابەكەی ئەلێ بۆم بخوێنەرەوە) (قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أُنْزِلَ الْقُرْآنُ)ئایە من بخوێنمەوە ئەی پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) كە بۆخۆت هاتۆتە خوارەوە !؟ (وەكو ئەوە وایە كەوا مامۆستایەك بەقوتابیەكەی بلێ ئادەی

ئەوشتەم پێ بلێ ئەویش بلێ خۆت فێرت كردووم من چیت پێ بلێم)(قَالَ: «إِنِّي أَشْتَهِي أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي)وتی من حەز دەكەم لەغەیری خۆمەوە گوێم لێ بێ (ئەوەندەی پێ خۆشبوو بەوەندە رانەدەوەستا كەخۆی بیلی و لەبەریشی بوو لەدلیبوو لەكەسانیترەوە حەزی دەكرد گوێی لێ بێ (فَقَرَأْتُ النِّسَاءَ حَتَّى إِذَا بَلَغْتُ:)سورەتی النساء م بۆخویندەوە هەتا گەیشتمە (فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا} ﴿سورة: النساء، آية رقم: ٤١) بزانە چەندە ئەم سورەتە لەسەرەتاوە تاوەكو ئایەتی ٤١ ئەم پێغەمبەرە (صلى الله عليه وسلم) ئەوەندە گوێگرتوە ئەك گوێگرتنە بەم شێوەی خۆمان نیە بلێ ماشاء الله دەنگەكەت چەنێ خۆشە سەربادا بەلكو ماناكەی شی ئەكاتەوە كە گەیشت بەم ئایەتە دەستی كرد بەگریان چاوەكانی ئاوی لێ دەباری چونكە ماناكە زۆر قورسە , ئەی محمد ئەبێ حالی خەلكی چۆن بێ لەرۆژی قیامەت كە هەموو ئومەتەكان بەپێغەمبەرەكانیانەوە بانگ ئەكەین و پێغەمبەرەكانیان شەهید و شاهیدن بەسەریانەوە تا چ رادەیەك ئەم دینەیان قبول كردوە كە ئەم هاتوە دینەكەی بلاو كردۆتەوە تۆ شایەدی بەسەر ئەم ئومەتەوە (وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا)تۆ ئەهێنین و ئەت كەین بەشایەد بەسەر حالی ئەوانەوە بزانە وەریان گرتوە یاخود وەریان نەگرتوە , ئەم پێغەمبەرە نازدارە دەستی كرد بە گریان (صلى الله عليه وسلم) بە عبداللە كوری مسعودی وت (امسك)عبدالله دەلی (رَفَعْتُ رَأْسِي، أَوْ غَمَزَنِي رَجُلٌ إِلَى جَنْبِي، فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَرَأَيْتُ دُمُوعَهُ تَسِيلُ) سەیرم كرد چاوەكانی دلۆپ دلۆپ فرمێسك لەچاوەكانی دەهاتە خوارەوە)[٧٥] . ئەمەیە گوێگرتن لە قورئان .

ئێستا ختمی قورئان زۆر زۆرە گوێی لێبگرن .

پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) بە ئەبو موسا دەفەرمووی كە ئەبو موسای ئەشعەری دەنگی زۆر خۆشبووە (لَوْ رَأَيْتَنِي وأنا أستمعُ لقِرَاءَتِكَ البَارِحة)ئەلێ رۆژێك ئەبو موسا قورئانی دەخوێند پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) گوێی لێدەگرت و ئاگای لەخۆ نەبوو ئەبو موسا دواتر بۆ رۆژی دوای پێ وت دوێنی ئەگەر ئاگات لێبوو بێ گوێم لێگرتبوی كاتێك قورئانت دەخوێند (لَقَد أُوتيتَ مِزْمَاراً من مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ) بەراستی دەنگێكی خۆشت پێدرابوو چۆن بە ئالی داود درابوو بەشیك ئالەوەت پێدرابوو ئەبو موسا)[٧٦] پێغەمبەر داود و ئەهلەكەی الله تعالى دەنگێكی زۆر خۆشی پێدابوون كە زیرو ئەو ئایەتەی الله بۆیانی دابەزاندبوون دەیانخوێند ئەوەندە خۆش بوو تەیر و تار و

---

[٧٥]:صحيح البخاري
[٧٦]: أخرجه مسلم

هەمووشتێك لەدیاری دا رادەوەستا . ئەمەش دەلیلێكترە كەوا پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم)گویرایەل دەكرد بۆ قورئان .

لەغەیری خۆت گوێی لەقورئان بگرە چونكە گوێگرتن لە غەیری خۆت هەست بە هەلەكانی خۆت ئەكەی تییدا .

وە بزانە بەدەنگ خۆشی نیە بەتایبەتی بۆ ئەو كەسانەی كەوا ئیمامەتی دەكەن بزانە موحیدە یاخود موشریكە ئەو كەسەی بلێ (یارسول الله هاوار) ئەو ئیمامەتیە دروست نیە با هەزار دەنگیشی خۆش بێ تۆ نوێژەكەت بەتالە خۆ الله سەیری دەنگ خۆشی ناكا لەپێش هەموو شتێكەو سەیری تەوحیدەكەت ئەكا بزانێ موحیدی مەرجی یەكەمە بەس تۆ بلێ (یا رسول الله هاوار,,, فلان وفلان) رازی بی بەغەیری رێبازی الله تعالی ئینجا بچیت ئیمامەتم بۆ بكەی ئەو ئیمامەتە بەتالە ئیتر با سەت دەنگیشی خۆش بێ .

تەوبە كردن

(أن یكون منیاً إلی الله خائفاً منه راغباً راهباً كما قال تعالی : هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ (٣٢) مَّنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ (٣٣) ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ۖ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ (٣٤) لَهُم مَّا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ)[٧٧] دەبێ ئەو بەندەیە تەوبەكار بێ بەبەردەوام منیب واتا كەسێكە بەبەردەوام كوناه ئەنجام ئەداو دەگەرێتەو ەوتەوبە دەكا لە خوای خۆی ئەترسێ (خائفاً منه راغباً راهباً)لەنیشانەی خۆشەویستی تۆی بەندە بۆ الله ئەوەیە كەوا تۆ تەوبەكار بیت و بگەرێیتەوە بۆلای كاتێك سەرپێچی فەرمانەكانیت كرد چونكە ئێمە ئینسانین بەتەبیعەتی حال كەسمان نیە بێ تاوان بین كەسمان نیە مەلائیكە بین و هەموومان گوناه ئەكەین لە نیشانەی خۆشەویستی الله لەلایەن تۆوە ئەوەیە كەوا زوو

---

[٧٧]سورة ق اية :٣٢-٣٥

بگەڕێتەوە بۆلای الله لەتاوانەکەت دان بنێی بەتاوانەکەتدا . سەیربکەن سەید الإستغفارمان هەیە لە بەیانیان و ئیواران .

پیغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم)دەفەرمووێی : باشترین کەلام ئینسان تێدا بگەڕێتەو وتەوبەی پێ بکا الإستغفاری پێ بکە بەیانیان وئیواران ئەم کەلیمانەیە کە سیدالإستغفاری پێ دەوترێی (اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ)[٧٨] ئەلێ یاالله تۆ خوای منی تۆ منت دروست کردوە من تۆ ئەبێ بپەرستم عهد و وەعد واتا :

عهد : الله تعالی پەیمانی لەئێمە وەرگرتوە کەوا بیپەرستین .

وعد: ئەوەیە کەوا الله تعالی وەعدی داوە ئەگەر ئێمە ئەومان پەرست بمانخاتە بەهەشتەکەیەوە.

جا تۆ ئەلێ یاالله من چاوم لەم دوو شتەیە یەکەم من بەلێنم داوە بەتۆ کەوا بەندایەتیت بۆ بکەم ئەوە بەجێ دەهێنم بەبێ سستی رجاشم وایە لەتۆ کە ئەو وەعدەی کەداوتە لەمندا تەحقیق بکەی کە بەهەشتەکەتە و بینینی خۆتە .(وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ)إئیعترافە بەکەموکوریەکانمان لێرەدا واتا چەندێکم توانا هەبێ , وەدەبێ ئاگاداربن بابەتی توانا ئەوە نیە کە بلێت ناتوانم بە رۆژوو بم هیچ شتێکیش بونی نەبێ بیانویەکی شەرعی یاخود بلێ ناتوانم نوێژبکەم نەخێر ئەوە تەکالیفە ئەبێت بیکەی بابەتی نوێژکردن هەر هیچی تێدا نیە مادەم تۆ عقلت لەوجود دا هەبێ هەموو ئەندامی گیانت لەکار کەوتبێ نابێ نەیکەیت و ئەبێ بەچاوەکانت نوێژ بکەیت ئەبێ بەعقلت نوێژ بکەی نەکردن ئەمە تەمەبەلیە و نەترسانە لە تعالی ئەوە رەجا پێ نەبوونە بەالله تعالی بەبەهەشتەکەی کە چەندێك ئەجر و پاداشتی لەسەر نوێژ داناوە (أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ) واتا ئیعتراف دەکەم بەنیعمەتەکانی تۆ لەسەر من (وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي)ئەوە ئیعترافیش دەکەم بەتاوانەکانم ئەمەش خالە گرینگەکەیە کە لەم بابەتە دا دەمانەوێت .

کەتۆ هەلەیەك دەکەیت مەلی هەلە نیە و ئینکاری مەکە لەسەرهەلەکەت کە گوناهێکت هەیە مەلێ گوناه نیە و مەلێ من چاکەکارم مەلێ لەهەموو کەسێك باشترم بەلکو بلێ والله هەتابلێ کەمتەرخەم و گوناهبارم ئەوەشی ئەنجامی ئەدەم پریەتی لە تەقصیری و کەم و کوری .

کەسێك دەیوت والله خوا قەرزاری منە پێ دەلێن بۆ ؟وتویەتی : والله ئەو داوای فەرزەکانی لەمن کردوە من سونەتەکانیشی بۆ ئەگرم کەواتە ئەو قەرزاری منە ! ماشاء الله لەم کەسە نازانم ناوی بنێنم

---

[٧٨]: صحيح البخاري

چی !! خوا قەرزای تۆیە !؟ یان تۆ قەرزاری خوایت ؟! بۆ خۆت ئەوەندە بەگەورە ئەزانی بۆئەوەندە تەکبور ئەکەی ئاخر ئەکەم گوناه کە هەموومانی تێوەگلاوین ئێستاکە گوناهی شەیطان بوو کەتەکبوری کرد سەجدە بەرە نایبات ئەڵێ من لەئاگرم و ئەو لەقورە ئاخر بەتەکبور سەرمان چوو بەقوردا ئێستاش هەر بە تەکبور سەرمان ئەچێ بەقوردا پێ دەڵێ لە الله بترسە (اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ ۚ)[79] لە الله بترسە و فەرمایشتی جێ بەجێ بکە گەورە و بچوکتان کەچی ئەڵێ من لەهەموو کەسێك باشترم ئەڵێ خوا بەرەحم و میهرەبانە و هەموومان دەخاتە بەهەشت ! ئاخر الله تعالی بەرنامەی داناوە بەالله جەهەنەمیشی داناوە وەکو چۆن بەهەشتەکەی داناوە هەمووتان ئەزانن دووشتی داناوە کەوا بەهەشت بۆ کێ یە و جەهەنەم بۆکێ یە ئێوە نەتان بیستوە کەوا لەقورئاندا زۆرترین کەس الله دەیخاتە ناو جەهەنەمەوە زۆربەی زۆری خەلکی لەجنۆکەکان و لەئینسانەکانەوە الله تعالی دەیانخاتە ناو جەهەنەمەوە .

کە گوناهت کرد یەکسەر بگەرێوە دوو رکات نوێژمان هەیە هی تەوبە کە گوناهت کرد یەکسەر بەخۆتدا بچۆرەوە دوورکات نوێژی تەوبە بکە داتر دوعا بکە و بلێ یاالله لێم خۆشبە لەحەدیسدا وارید بووە کەوا الله تعالی ئەوەندە رجامان پێیەتی ئەوەندە خۆشحالمان ئەکا ئەم حەدیسە ئەمەش بۆ ئەوکەسەیە کەوا تێ بگات کەباسی فەزل و گەورەی الإستغفار دەکا کە دەفەرمووی پێغەمبەری خوا(صلی الله علیه وسلم) ئەگەر گوناه نەکەن الله تعالی قەومێك دەهێنی کە گوناه بکەن داوای لێبوردن بکەن لە الله تعالی لێیان خۆشبێ بۆ ئەوەی ناوی غفار و غفور دەربچێ لەبەرچی ناوی عفارو عفورە واتا ئەمە بێ هیوات ناکا الحمدلله الله تعالی بێ هیوات ناکا خۆ الله تعالی داوا لەتۆ ناکا مەلائیکەیەکی صەرفبی ! مەلائیکەی دروست کردوە هیچ گوناه ناکەن نە ئەخۆن و نەئەخۆنەوە نە ژن و ژنخوازی هیچیان نیە ئەوانە الله تعالی وای دروستی کردوون بەس ئێمەی وا دروست نەکردوە ئێمەی بەئارە زوو دروست کردوە ئێمەی بەخواردن دروست کردوە ئێمەی بەدونیا دروست کردوە ئێمەی بەگوناه دروست کردوە بەس پێت ئەڵێ بگەرێوە .

ئینجا ئەڵێ (خائفاً منه راغباً راهباً)ئەبێ لێ بترسی

راغب: ئەو کەسەیە کەوا چاوی لەنیعمەتەکانی الله یە لەدونیا و لەقیامەت .

راهب: ئەوە کەسە کەوا لێ دەترسێ لە سزای دونیا و قیامەت .

---

[79]سورة البقرة اية : ٢٠٦

ئەچینە ناو مانای ئایەتەکانی سورەتی ق کە لەسەرەوە هێنامانەوە (هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ)کە باسی بەهەشت دەکا دەفەرمووی ئەمە ئەوەیە کە وەعد دراوە بەهەرکەسێك أواب بێ واتا تەوبەکار بێ بگەرێتەوە حفیظ ئاگادار بێ محافظ لەسەر دینی الله تعالی بکا محافظ لە الله تعالی بکا. پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) بە إبن عباسی فەرموو (احْفَظْ اللَّهَ يَحْفَظْكَ)[٨٠] خوا بپارێزە ئێمە چۆن خوا دەپارێزین واتا حدود و سنورەکانی بپارێزین ئەویش تۆ ئەپارێزیی (احْفَظْ اللَّهَ تجدْهُ تجَاهكَ)ئەگەر تۆ الله بپارێزی و سنورەکانی بپارێزی دێت بەدەم داواکانتەوە دێت ئەمانەش ئەو کەسانەنن (مَّنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ) ئەوانن لە الله دەترسێن لەکاتێکدا الله نادیارە وە لە الله دەترسێ ئەگەر چاوی خەلکی لێ دیار نەبوو لەهەردوو حالەت رۆژی قیامەت هاتە لا الله تعالی بەدلێکی مونیبەوە واتا تەوبەکار واتا کەسێکی تەوبەکاربێ .پێیان ئەوترێی (ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ۖ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ)برۆنە ناو بەهەشت سەلامەت بن لەهەموو شتێك ناخۆشیەکان و مردن و هەمووشتێك لەنەبوونی و لەقسەی ناخۆش لەکۆتایی پێهنانی ئەم خۆشیە شتی وا نیە هەرچی ناخۆش هەیە لەناو بەهەشتدا نیە کەلامەی سەلام ئەوەیە هەتا هەتایە ئەژین و نامرن (لَهُم مَّا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ)هەرچیتان ئەوێت تێدایەتی مەزیدەکەش بریتیەلەوەی بینینی الله تعالی وەکو علماء یانی تەفسیر باسی لێوە دەکەن کە الله تعالی دەبینی بەچاوی خۆت کە لەهەموو خۆشیەك خۆشترە ئەمە وەصفی الله تعالی یە بۆ تەوبەکار .

تەوبەکاریش : ئەوکەسەیە کەوا گوناهی کردوە ئینجا ئەگەرێتەوە .

(إذا المحب يخاف من زوال مطلوبه وحصول مرغوبه , فلايكون عبدالله ومحبه إلا خوف ورجاء)[٨١]
ئینسان ئەبێ بترسێ لەوەی ئەو دەست کەواتانەی لەدەست دەربچێ خۆشەویستی خۆشەویستەکەی لەدەست دەربچێ , وە هەریەك لەئێوە ئەگەر خۆشەویستیەکی هەبێ ئەیپارێزی لەوەی خۆشەویستەکەی لەبن دەستی دەربچێ . بۆنمونە ئەگەر کەسێکی خۆشەویستت هەبێ ئەگەر سەلامت لێ نەکا بێ تاقەت ئەبی ئەلێ نازانم دەبێ چی بێت بۆ سەلامی نەکرد !! رادەکەی بەدوای رەزابووینداا , لەسەرووی هەموویانەوە الله تعالی یە ئەبێ هەول بدەی کەوا لەدەستی نەدەیی .

جا بەندە نابێت بەخۆشەویستی الله إلا ئەبێ لە الله بترسێ وە ئەبێ هیواشی پێ هەبێ هیوا و ترس !

---

[٨٠]: رواه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح

[٨١]: مجموع فتاوى شيخ الإسلام أحمد بن تيمية - ج ١٠ - علم السلوك , ص٢١٥-٢١٦

ئەمرۆ ئەگەر سەیری هیوا و ترسەکان بکەین چۆنە لەواقیعی ئێمەدا :

هیوامان بەبەندە هەیە ترسیش مان هەر لەبەندەیە .!ئەی الله ی بەندە !؟ زۆر بەکەمی ئەمرۆ وای لێهاتوە ئەمەش دەبێتە دووبەش :

زیندوان و مردووان .!

زۆر کەس هەیە هەتاوەکو ئێستاش ئەڵێ ئەترسم عبدالقادری گەیلانی چاوم کوێر بکا ئەگەر هاواری بۆ نەکەم !ئەگەر نەلێم مدد یا عبدالقادری گەیلانی !ئەترسێ ! دەی ئەگەر کەسێك ئاوا بکا ئەوە موشریك و کافرە , الله تعالی رقی لێ هەڵدەستێ ئەڵێ ئەبێ لەمن بترسی نابێ لەبەندەکەم بترسی .

یاخود هیوای پێیەتی و ئەڵێ هیوام بەوە دەڵێ یا رسول الله یا عبدالقادر یا فلان ئێستا ئەبنین خۆمان گوێمان لێ یەتی لەگۆرانی بێژەکان کە وادەڵێن کەکاتێك هاوار دەکەنە پێغەمبەر و پیاوچاکان ئەمانە هیوای بە الله نیە و هیوای بەبەندەیە الله تعالی ش دەفەرمووی والله ی پێتی نادەم برۆ با محمد پێتی بدا (صلی الله علیه وسلم) با عبدالقادر پێتی بدا بزانم کەس دەسەلاتی هەیە !

(وقد أخبر تعالي عن خاص عباد الذين كانوا المشركون انهم يزعمون تقربوان الي الله أنهم كانوا راجين وخائفين منهم) الله تعالی خەبەری داوە لەقورئانەکەیدا سەبارەت بەو کەسانەی کەوا بەندەیەکی زۆر مخلیص و تایبەت مەند بوون بە الله وە کە مەلائیکە و پێغەمبەران و پیاوچاکان بوون , ئەڵێ موشریکەکان داوایان لێ ئەکردن بەلام خودی ئەوان خۆیان پێغەمبەرەکان و پیاوچاکەکان کە موشریکەکان داوایان لێ ئەکردن ئەیان وت ئەوە وەسیلەی ئێمەیە .

وەسیلەی چیە : بریتیە لەمنافسە کردن بۆ ئەوەی بە عیبادەتەکانت لە الله تعالی زیاتر و زۆرتر نزیك ببیتەوە هەروەکو الله تعالی دەفەرمووی (وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ)[٨٢] منافەسەیان لەنێواندا هەبوە وە عیبادەتەکەیان کردۆتە وەسیلە لەنێوان خۆیاندا بۆ نزیك بوونەوەی زیاتر لە الله تعالی .

ئەمرۆ مانای وەسیلەیان تێکداوە وایان لێکداوەتەوە لەلای صۆفی و دەروێشان و لەلای تروقی صۆفی ئەڵێ تۆ پێغەمبەرەکەت بکە بەوەسیلە تۆ پیاو چاکان بکە بەوەسیلە و لێ نزیك ببەوە لە الله بلی یا رسول الله هاوارم بۆ بکە ! من رووم نایی من رووم رەشە با ئەوان داوام بۆ بکەن ئەمە خودی شیرکی موشریکینە !.ئابەمە تۆ کافر ئەبیت و قەت چاوت بەبەهەشت ناکەوێی الله تعالی لەقورئاندا وا دەفەرموێت جل وعلا ئەبێ تەنها داوا لە الله بکەین .

---

[٨٢]:سورة المطففين اية :٢٦

الله تعالی دەفەرمووی (قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا)[٨٣] الله تعالی دەفەرمووی ئەی محمد (صلى الله عليه وسلم) تۆ پێیان بلێ (ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِهِ) داوا بکەن لەوکەسانەی غەیری الله هەموو شتێك دەگرێتەوە لە مخلوقات باسمان کرد وتمان الله هەبوە هیچ نەبوە دواتر الله تعالی مخلوقاتی دروست کرد پێغەمبەریش یەکێکە لەمخلوقاتەکان هەلەیە بلێت پێغەمبەر نوری الله یە نوری الله نیە بەندەی الله یە , نوری الله ئەوە الله خۆیەتی جل وعلا خۆ الله تعالی لەخۆیدا کەسی دروست نەکردوە الله تعالی مخلوقی دروست کردوە مخلوق مەلخوقە و خالقیش خالقە . الله جیاوازە لەگەل خەلکەکەی هەموو پیاو چاکان و پێغەمبەران و بوونەوەر مانگ و خۆر و فەلك و کائینات هەموی مخلوقی الله تعالی یە هەمووی ئەبێت زەلیل بێت بۆ الله تعالی هیچی الله نیە و شایستەی پەرستن نیە هەموو مخلوقاتیش بەوەی عقلی هەیە و بەوەشی نیەتی بەوەی ئەجولێت و بەوەشی ناجولێت الله تعالی چەندین جار وتویەتی (يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ)[٨٤] هەرچی لەئاسمانەکان و زەوی هەیە سبحان الله دەکەن ! ئەلێت الله پاکە لەشەریك ئەبی[٧] الله بەتاك وتەنهایی بپەرسترێی کەچی ئێمەی ئینسان نەخێر بەلکو دەبێ داوا لەفلان و فلانیش بکەین و وەرێبازی فلان و فلانیش جێ بەجێ بکەین .!

جا دواتر ئەلێ (فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا)کەسیان ناتوانن زەرەرێك لەئێوە لابەن یاخود تەخویلی بکەن لەئێوە بۆ یەکێکی تر هیچ مەلائیکەیەك و پێغەمبەرێك و پیاو چاکێك دەسەلاتی ئەمەی نیە ناتوانێ چ لەدونیا وچ لەقیامەت زەرەر لەئێوە دووربخەنەوە یاخود بەوە لەسەر تۆیی لابەن و بیبەن بۆلایەکیتر .

ئەمرۆ خەلك وا دەلێ ! لەتەکیە و خانەقاکاندا وادەلێ ! یاخود هاواری پێغەمبەران و پیاوچاکان و یاسا دەستکردەکان دەکرێی . تۆ بۆ نالێت الله پێغەمبەران بەهانام وەرە الله پیاوچاکان بەهانام وەرە ئاخۆ تۆ ئەگەر هاواری الله نەکەی بەمە کافر ئەبی و هەمو کارو کردەوەشت بەتال ئەبێتەوە الله تعالی دەفەرمووی (وَقَدِمْنَا إِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا)[٨٥] هەرچی عەمەل و کارو کردەوەیەك بکەی لەسەر ئەم ئەساسە ئەبێت بەتۆزی بادراو هیچی نامێنێتەوە چنگێك خۆل بەدەستەوە بگرە و بیدە بەبادا بزانە چی دەمێنێتەوە ! بە الله هەموو نوێژ و رۆژووەکەت وای لێ دێت . جا دەفەرموی

[٨٣]:سورة الإسراء اية :٥٦
[٨٤]:سورة الجمعة اية :١
[٨٥]:سورة الفرقان اية :٢٣

(أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ)[٨٦] ئەوکەسانەی ئەوان داوای لێ دەکەن ئەوان بۆخۆیان غەم و پەژارەیان هەر هەموو ئەوەیە تاعەتی الله بکەن ومنافەسە بکەن (يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ)پێشبرکێ دەکەن کێ زیاتر لە الله تعالی نزیك دەبێتەوە بە عیبادەتەکانی لەبەر ئەمە پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) لەهەموو کەسێك زیاتر تاعەتی الله تعالی دەکرد حەدیسێك هەیە بلێ رۆژێك نوێژێکی نەکردوە !؟ لەمال دانیشتبێ و قاچی خستبێتە سەر قاچی و وەلا با ئەمرۆ نایکەم یاخود من نایکەم ئەوە الله تعالی لێم خۆشبووە تەواو ؟! لەکاتێکیشدا کەوا موژدەی لێ خۆشبوونیشی دراوەتێ ئینجا شەو لەهەموو کەسێك زیاتر ئەمایەوە بۆعیبادەتی الله تعالی ئەوە عیبادەتی پێغەمبەرە و مونافەسە دەکا (صلی الله علیه وسلم).

یاخود تۆ سەیری مەلائیکەتەکان بکە (يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ)[٨٧] شەو و رۆژ تەسبیحات دەکەن ئەمانە هیچی بێ تاقەت نابن ئەمەیە عیبادەت (إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ۚ)سەیری ئەم دووخالە بکە :

یەکەم: (وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ)هیوایان بە رەحمەتی الله زۆرە .

دووەم : (وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ)زۆریش لە عەزابەکەی ئەترسن .

واتا پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) لەپێش هەمووکەسێکەوە زیاتر لە الله تعالی دەترسا .سەری حالی بکەن کەوا هاتووە لەسونەتدا ,ئەلێ ئەگەر بایەك هەلبکردایە یەکەسەر ئەترسا ئەوت بایەکەی عادم بیر ئەکەوێتەوە کە چۆن ئەو قەومەی لەناو برد یا الله ئەم بایە نەکەی بەم بایە لەناومان نەبەی یا الله , ئیستاش با هەلدەکا یاخود شتێك روودەدا ئەلێ کاکە ئەوە شتێکی سروشتیە کە وادەلی الله نیە !کاری الله یان ناوە سروشتی ,ئەی کێ ئەم بایە ئەهێنی وئەیبات ئەی ئەم بارانە نابینین بۆخۆتان ئەم بارانە دەباری ئەم هەموو لافاوە هەلدەکا لەولاتان و ئەم هەمو خەلکە لەناو ئەبات الله رەحمی کردوە بەئێمە لەولاتی ئێمە کەم ئەوشتانە روودەدا ئەی نایبنین بەچاوی خۆتان ئەگەر بارانێکی هەلکرد و شارەکەتی برد و هیچی نەمایەوە چی ئەکەی تۆ !؟ ئاو چوە ناو مالت و چوە سەرسەقفەکەوە ! نابێ بترسین , یاخود خۆر ئەگیر و مانگ ئەگیرێی رائەکەن سەیری ئەکەن چەند جوانە و رەسمی دەگرن !؟ پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) دەفەرمووی الله نیشان ئەدا و ئەترسێنی . ئەوە نیشانە و ئایەتی

---

[٨٦] سورة الإسراء اية :٥٧

[٨٧] :سورة الأنبياء اية :٢٠

الله تعالی یە ئەگەر ئەم شتانە دەرکەوتایە زۆر ئەترسا پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) یاخود ئەگەر نیعمەتێك هەبوایە زۆر سوپاسی الله ی دەكرد هەمووی لەالله دەبینیەوە.

(وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا)[88] پێویستە عەزابی الله هەموومان لێ بترسین ئەبێ بترسی لە سزایەکەی کەس نیە وەکو الله سزا بدا (لَّا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ (٢٥) وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ)[89] بت بەستێتەوە بەکۆت و زنجیر کەس وەك ئەو نات بەستێتەوە سزاشت بدا کەس وەك ئەو سزات نادا ئەبێ ئێمە لەو سزایە بترسێن کەچی ئەمرۆ ئەلێ سجن ئەکرێی و وات لێ ئەکرێی وات لێ ئەدەن رۆحت ئەچێ و ئەتۆقێنن چونکە یەقینت وایە شتەکە هەیە بەس ئەگەر یەقینت بەهی الله هەبێ لەو زیاتر لەهی خەلکی ئەترسی مانای ئەوەیە کەوا تۆ دەرەجەی یەقینت کەمە ئیمانمان لاوازە ئەوە کێشەی ئێمەیە خۆشەویستیمان بۆ الله لاوازە ترسانمان لە الله تعالی لاوازە .

خەلکی لەکاتێکدا داوایان لە پیاو چاکان و پێغەمبەران دەکرد لەکاتیکدا ئەوان پاك بوون رێگری لێیان کرا کەچی ئەمرۆ خەلك داوا لەکێ دەکا ! (هؤلاء الذين تدعونهم من دون وهم عباد تقربون اليه بتاعة) ئەمانە بەندەی منن ئێوە سەیریان بکەن لەژیانی خۆیاندا منافەسەیان کردوە لەسەر عیبادەتی الله لە الله ترساون (وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ)[90] (فلماذا تدعونه من دونه) الله تعالی دەفەرمووی بۆ داوایان لێ دەکەن لەغەیری من وەرن داوا لەمن بکەن ئەمەش لەروانگەی عیبادەتەوە , نمونەیەك دەهێنینەوە : کەستان نوێژ دەکەن بۆ عبدالقادری گەیلانی بلێن ئەوە خوایە و ئێمەی دەیپەرستین , ئی دوعاش هەر عیبادەتە خۆی لە زمانی عەرەبی الصلاة واتا الدعاء .

لە شەرعدا : واتا ئەو کردارو وتانەی کە بە الله أكبر دەست پێ دەکا بەسەلام کۆتایی دێی هەمووی دوعایە !تۆ سەیری فاتحە بکە هەمووی دوعایە (اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ)[91] داوای لێ دەکەی یا الله هیدایەتم بدە سبحان الله کان کاتێك دەکەی واتا یا الله تۆ شەریکت نیە تۆ بمخەرە بەهەشت وە تەحیات دەخوێنی هەرهەمووی بریتیە لە دوعا سەلام لە پێغەمبەر دەکەی (صلی الله علیه وسلم) سەلام ئەکەی لە پیاوچاکان شایەتوومان دەهێنی و سلاوات ئەدەی سلاواتیش هەمووی دوعایە یانی یاالله مەنزیلەی پێغەمبەر بەرزبکەرەوە واتا نوێژەکەی تۆ هەمووی دوعایە بۆ کێ دەکەی هەر بۆ الله تعالی ئەی رۆژووەکەت بۆ الله تعالی ئەی زەکاتەکەت بۆ الله تعالی حەجەکەشت بۆ الله تعالی یە

---

[88]:سورة الإسراء اية :٥٧
[89]:سورة الفجر اية :٢٥-٢٦
[90]: سورة الإسراء اية :٥٧
[91]:سورة الفاتحه اية :٦

کەچی کە پێ دەڵێ ئەی دووعاکەت ئەڵێ بۆ الله و بۆ عبدالقادریش!! کێشەکە لێرە دروست بوو هەموو نوێژ و رۆژوو وزەکاتەکەت بەتاڵ بوویەوە لەبەر ئەوەی یەك عیبادەت لەعیبادەت بۆ خوا صەرف بکەی الله تعالی ئەوانیتریش بەتاڵ ئەکاتەوە ئەڵێ نامەوێی لە حەدیسیکی قودسیدا پیغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم دەفەرمووی : الله تعالی فەرموویەتی (أنا أغنى شركاء عن الشرك من عمل عملا أشرك فيه معي غيري تركته وشركه)[92] هەکەسێك هەر ئیشێك بکا بەشێکی کەم بۆ غەیری من سەرف بکا هەموو کارو کردەوەکانی بەتاڵ ئەکەمەوە . وە الله تعالی ئەمەی بە پێغەمبەر وتوە (صلی الله علیه وسلم) (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[93] ئەی محمد شەیرك پەیا بکەی هەموو نوێژو رۆژوو وجیهاد و عیبادەتەکانت هەرچی دەعوە هەیە کردوتە لەدوای بیست و سێ سالی پێغەمبەرایەتی بەتالی ئەکەمەوە نەکەی شەریك بکەی بۆ الله تعالی ! بەهەموو پێغەمبەرانیشی واوتوە جا ئاگاداربن گەورەترین عیبادەت مەحەبەتە ئەبێ هەموو عیباداتت بۆ الله تعالی صەرف بکەی چەنێکمان لەمزگەوتەکان گوێی لێ ئەبێ بەتایبەتی پیرەمێردەکان ئەلێن یارسول الله هاوار بە الله هەموو نوێژەکەت بەتال بوو بەقەدەر یەك زەرە ئیمانت نەما کەوا ئەلی تۆ ! جا کەس نێت بەمن بلێ ئاخر تۆ ئەم قسانە لەکوێی ئەکەیت ئاخر ئەمە خۆشەویستی بۆ پێغەمبەر هەیە بۆیە وا دەکا نەخێر ئەوە رق لێبوونی الله تعالی یە چونکە الله تعالی رقی لەوشتەیە شیرك بە الله تعالی گەورەترین گوناهە زینا بکە شیرك مەکە دزی بکە شیرك مەکە لەلای الله تعالی باشترێکە چونکە دزی و زینا پاك بوونەوەی هەیە بەلام شیرك نیەتی إلا بەتەوبە نەبێ هەتا دزی و زینا ئەگەر تەوبەشی لێ نەکەی بەنەصی قورئان الله تعالی دەفەرموی (إِنَّ اللَّهَ لا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ)[94] الله تعالی لەشیرك خۆش نابێ بەلام لەغەیری شیرك خۆش دەبێ ئەگەر مەشیئەت و ویستی لەسەر بێ .

ئەوانەی کەوا دەلێن الله خوامانە و شوێنی دەکەوێن زۆر بەی زۆری موشریکن چ جای ئەوانەی کەوا جوێن بە الله دەدەن و جوێن بە پێغەمبەر ئەدەن (صلی الله علیه وسلم) و گالتە و گەمە بەدینی ئیسلام ئەکەن الله تعالی دەفەرمووی (وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلا وَهُمْ مُشْرِكُونَ)[95] زۆربەی برواداران موشریکن , بروای بە الله هەیە بەلام لەگەل ئەوەشدا شەریکی بۆ الله بریار داوە سەیرکەن لە سەیارەکاندا نوسراوە یا الله یامحمد ! لەچەند مال وا نوسراو و هەلواسراوە یا الله یا محمد ! ئەوە

---

[92]: رواه مسلم ،
[93]:سورة الزمر اية :٦٥
[94]:سورة النساء اية : ٤٣
[95]:سورة يوسف اية :١٠٦

شەیرکە ,یا یانی هاواری بۆ دەکەی نابێت هاواری بۆ بکەیت هاوار تەنها بۆ الله ئەکەرێی و بۆ کەسیتر ناکرێی .

ئەلێت ئەو بەندانەی من ئەوانە هەموویان پێش دەستی و پێشبکرێیان دەکرت لەعیبادەتدا لەترسی من الله تعالی وا دەفەرموێی ئێوە ئێستا ئەچن داوایان ئەکەن !

الله تعالی لەم ئایەتەدا باسی ئەوانی کردوە بە سێ خال :

١-بەخۆشەویستیان بۆ الله تعالی .

٢-بە لێ ترسانیان لە اللهتعالی .

٣-بەهیوا پێ بوون بە الله تعالی .

الله تعالی دەفەرمووی بەندەکانی من ئەوانەن , ئێوەش هەمان شت دووبارە بکەنەوە منتان خۆش بوێت و هیواتان بە من بێ و لەمن بترسن لەکەسیتر مەترسن .

ئێستا ئەوەتا شیعەی رافیزە ئەلێ عەلی کوری ئەبی طالب لەسەر پردی سیرات وەستاوە کەس ناچێتە بەهەشت هەتا ئەو نەیخات عەلی یان کرد بە شەریکی الله , کەچی لای ئێمەش ئەلێ الله و پێغەمبەر لەسەر کورسی راوەستاون و خەلك مەحکەمە دەکەن ئەمەش شیرکە بەس الله یە کەسیتر نیە بە الله پێغەمبەر کەس محاسەبە ناکا لە قیامەت وە لەخۆشی ئەترسی لەو رۆژەدا یەك ئایەت و حەدیسمان نیە بلێ پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) محاسەبەی خەلکی دەکا ! هەمووی داوای نەفسی خۆی دەکا هەمووی لەم رۆژەدا دەلێت (فَلا تَسْمَعُ إِلا هَمْسًا)[٩٦] پێغەمبەران و مەلائیکە و پیاوچاکان هەمووی زەلیل بووە لەبەردەمی الله تعالی هەتا ناوێرن یەك کەلیمە بەدەنگی بەرز بلێن ! کەسێك حالی وابێت لەکوێی موحاسەبەی خەلکی دەکا ! ئەمە بەندایەتیە .

ئینجا بەپێ ئەم خۆشەویستیە تۆ ترس و هیواکەت بە الله دەبێ هەرکەسێك چەندێك خۆشەویستی الله تعالی لەدلیدا هەبێ ئەوەندە لە الله تعالی ئەترسێ و ئەوەندەش هیوای بە الله یە , وە چەندێك خۆشەویستیەکت کەم بوو ئەوەندە ترسەکە و هیواپێ بوونەکەت کەم دەبێ لە الله تعالی . دە الله تان زۆر زۆر خۆش بوێی زۆریشی لێ بترسن و زۆریشتان هیوا ورجاتان پێ هەبێ .

(فَمَا حَفِظَتْ حُدُودَ اللَّهِ وَمَحَارِمَهُ ، وَوَصَلَ الْوَاصِلُونَ إِلَيْهِ : بِمِثْلِ خَوْفِهِ وَرَجَائِهِ وَمَحَبَّتِهِ)[٩٧] هیچ کاتێك سنورەکانی الله نەپارێزراوە حەرامەکانی الله نەپارێزراوە وەکەس نەگەیشتوە بە الله تبارك وتعالی

---

[٩٦]:سورة طه اية :١٠٨
[٩٧]: مجموع الفتاوی" (١٥/١٩-٢١. (

بەوینەی ئەوەی کە یەکێك الله زۆر زۆر خۆشبوێی وە زۆری لێ بترسێ وە زۆریش هیوای پێ بێ ئەم سێ خالە کە هەرسێکی کردەوەی دلە لەناو دلدایە وە ئەمە رەنگ ئەداتەوە لەسەر قسە کردن و کارەکانت وە قسە کردن و کارەکانت بەپێ ئەوەی ناودلتە چەنێك الله ت خۆشبوێی ئاواش لەدەرەوە وایت بۆیی .

ابن القیم دەفەرمووی (هَذِهِ الثَّلَاثَةُ : الْحُبُّ وَالْخَوْفُ وَالرَّجَاءُ ، هِيَ الَّتِي تَبْعَثُ عَلَى عِمَارَةِ الْوَقْتِ بِمَا هُوَ الْأَوْلَى لِصَاحِبِهِ وَالْأَنْفَعُ لَهُ ، وَهِيَ أَسَاسُ السُّلُوكِ ، وَالسَّيْرِ إِلَى اللَّهِ)[٩٨] ئەمە ئەساسی رۆیشتنە بۆلای الله تعالی ئەگەر ئەتەوێی بۆلای الله تعالی بڕۆی ئا بەم سێ شێوە بۆی بڕۆ خۆشەویستی ترسانبوون لە الله هیوا بوون بە الله (وَهَذِهِ الثَّلَاثَةُ هِيَ قُطْبُ رَحَى الْعُبُودِيَّةِ)[٩٩] قُطْبُ رَحَى واتا پێشوتر دەستار هەبوو کاتی خۆی مالان هەیانبوو ساواریان پێ ئەکرد و گەنمیان پێ دەهاری جا بەردەکەی خوارەوەی پێ دەوتری ئەگەر بەردەکەی خوارەوە نەبێ بەدەکە هەر بخولێنیتەوە هیچ دەبێ !؟دوو پارەجەیە ئەم دەستارە ئەوەی خوارەوە بە عەربی پێ دوترێی قُطْبُ رَحَى کاتێك کە گەنمەکەی تێ دەکەی دەیهاری ئەگەر خوارەوە نەبێ سەرەوەی هەزار جاریش بیهاری سودی نیە ,ئەوەش کارەکانتە ئەوەی خوارەوە خۆشەویستی و ترس و هیوابوونە بە الله تعالی ئەگەر ئەوەت نەبوو هیچ قیمەتی نیە کارەکانت هەمووی ئەروا.

(مَتَى خَلَا الْقَلْبُ مِنْ هَذِهِ الثَّلَاثِ : فَسَدَ فَسَادًا لَا يُرْجَى صَلَاحُهُ أَبَدًا)[١٠٠] هەرکاتێك دلی ئیسنان لەم سێ شتە بەتال بوو لەخۆشەویستی الله و ترسان لە الله لە هیوا بوون بە الله تەواو چارەسەری نیە بۆی مەگەری ئەم دل و کەسە چارەسەری نیە ئەگەر هاتوو لاواز بوو بەپێ ئەوەش ئیمانەکەت لاواز ئەبێ.

ابن القیم دەفەرمووی : (القلب في سيره إلى الله عز وجل بمنزلة الطائر) دلی ئینسان کە ئەچێ بۆ لای الله وەك تەیرێك وایە (فالمحبة رأسه) خۆشەویستی الله وەك سەری تەیرەکە وایە (والخوف ، والرجاء جناحاه) ترسان و هیوا پێ بوون دووبالەکەیەتی تەبعەن تەیر بەسەرو بە دوو بالەکەی دەروا ئەگەر سەری نەبێ تەواو کۆتایی پێ هات واتا ئەگەر خۆشەویستی الله تعالی لەدلتدا نەبوو تەواو کە سەری نەما (ومتى قطع الرأس مات الطائر) دەمری تەیرەکە (ومتى فقد الجناحان فهو عرضة لكل صائد وكاسر) ئەگەر دوو بالی نەبێ سەیری بکەن کاتێك تەیر دوو بالکەی پەکی دەکەوێی ئەکەوێتە

---

[٩٨]: مدارج السالكين " (٣/ ١٢٨.(
[٩٩]: مدارج السالكين " (٣/ ١٢٨.(
[١٠٠]: مجموع الفتاوى" (١٩/١٥-٢١. (

خوارەوە نامێریت بەڵام درندە پەلاماری ئەدا و ئەیخوات كەواتە دووجاری ئەوە بیتەوە كەوا شەیطان پەلامارت بدات و بتخوا)[101] .

خەم خواردن بە لەدەست دانی یادی الله تعالی

(ان یتأسف علی ما یفوت من ذكر الله تعالی) هەریەك لەئێمە بەشێكی هەیە لە ویردەكان لەخۆیی لەبەیانیان وئێواران و لەشەوان كە شەو نوێژ دەكا لەبەیانیان و ئیواران كاتێك كە زیكر و یادی الله

[101]: مدارج السالكين (١/٥١٧)

دەکا یاخود لەزیکری دوای نوێژەکان ئەم نەصیبە و جزئە لەدەست خۆت مەدە هەر کاتێك لەدەستت دا زۆر خەم بخۆی پێ ئەمەش نیشانەی خۆشەویستی الله تعالی یە چونکە یادێك لەیادەکانی الله ت لەدەست دا واتا تۆ بیکە بەعیبادەت نەوەکو عادەت بەبەردەوام یادی الله تعالی بکە .

نوێژکردن یادی الله یە و قورئانیش هەر یادی الله یە زیکرەکانی دوای نوێژ زیکری بەیانیان و ئیواران هەرچی زیکرێکیتر کە بەصەحیحی هاتووە بۆمان ئەگەر بێتوو یەکێك لەوانەی لەدەست دەربچێ زۆر پێ غەمبار ئەبێ و پێ ناخۆشە کەسێك کە الله تعالی خۆش بوێی ئەلێت ویردەکەم لەدەست دەرچوو ئاخ !! بۆ نمونە : تۆ بەبەردەوام کردۆتە ویردی خۆت کە رۆژانە جزئێك قورئان بخوێنیتەوە ئەگەر رۆژێك نەیخوێنیتەوە زۆر نارەحەت ئەبی ئەوە بەلگەی تۆیە بۆ خۆشەویستی الله تعالی ئەگەر گوێت پێ نەدا ئەی فەوتێنی .

(فترا اشدا الشیاء علي ضیاء شيء من وقت) ناخۆشترین شت ئەوەیە کە کاتەکەی بروا یادەکانی الله نەکا لەکاتی خۆیدا .

وە یادکردنەوەی الله تەنها بەدەم نیە بەلکو بەدلیشە . بۆنمونە : نوێژەکەمان کرد دوای نوێژ زیکری دوای نوێژ هەیە لەکتێبەکانی سونەدا هاتووە کە پێغەمبەری چی وتوە (صلی الله علیە وسلم) یەکەم جار وتویەتی (أستغفر الله سێ جار)واتا داوای لێبوردنت لێ دەکەم یا الله ئەم نوێژەی ئێستا بەمنت وت بیکە من کردم کەم و کوری تێدا بوو داوای لێبوردنت لێ دەکەم .خۆی بەکەم زانیوە دواتر دەستی کردوە بە باقی زیکرەکان .

کەچی ئێستا من سەرنج ئەدەم لەبەشێکیان بەداخەوە لەگەل نوێژە فەرزەکەی دەکا هەلدەسیتێت سونەتەکەی بەدوایدا دەکات ئەمە هەلەیە ئەبێ تۆ جارێی زیرکە بکەیت .

یەك لەنیشانەکانی لەناو چوونی یەهود ئەوەبوو نوێژی فەرز و سونەتیان یەکسەر لەدوایی یەکەوە دەکرد . لەوانەیە ئێستا پرسیار بکەن بلێن من عیبادەت بکەم دەبێتە هۆی سزا ؟! ئەلێن کاکە پێغەمبەر وای وتوە (صلی الله علیە وسلم) زیکر بکە دوای نوێژەکانت , ئەوەتا دەفەرمووی هەرکەسێك دوای نوێژەکان ئەم ئایەتە بخوێنی (اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۚ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ ۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ ۖ وَلَا يَئُودُهُ

حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ)[١٠٢] دەچێتە بەهەشتەوە . زیكرەكانی تر بكە ئینجا دواتر هەلسە نوێژە سونەتەكەت بكە وە بشزانە سونەت لەمزگەوت خێری كەمە بەیەك دەرەجە ئەچێ كەچی لەمالەوە بە ٢٧ دەرەجە دەچێ نوێژە سونەتەكانت لەمالەوە بكە , پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) تورە دەبوو دەیوت نوێژی سونەت ببەنەوە بۆ مالەوە مالەكانتان مەكەن بەسەر قەبران , كەچی زیكرەكەی ناخوێنی و مخالەفەی پێغەمبەری خوا دەكا (صلی الله علیه وسلم) و نوێژەكە دەكا .

یاخود زیكرەكانی بەیانیان و ئێواران لەنێوان نوێژی بەیانی و رۆژ دەركەوتن وە هی عصریش لەنێوان نوێژی عصرو خۆر ئاوابووندایە .

(إذا فات ورده وجد لفواته ألما)ئەگەر یەكێك لەو زیكرانەی لەدەست بچێ ئەلێ زیكرەكەم لەدەست دەرچوو ,ئینجا ئاگاداربە زیكریش لەخۆتەوە دای مەهێنە پیرەمێردان و پیرەژنان تەسبیحی سەت و چەندی دنكی پێ یە هەر دەكا بەوەندە .ئەوانە محددە تەنها ئەوەندە بكە بەلام بەپەنجەكانت دواتر چەندی دەكەی بكە (اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا (٤١) وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا)[١٠٣] پێویست ناكا بیژمێرێت الله بۆی ژماردوی , علماء یان دەیان فەرموو : چاكەكەت لەسەر الله مەژمێرە گوناهەكەت بە تەسبیح بژمێرە , ئەوەی حەدیسی لەسەر نەهاتوە كە حەدەدەی دیاری كراوبێ گوناهەكانت بژمێرە بزانە چەندە و تەوبەی لەسەریان بكە چاكەكانت بە تەئكیدی الله تعالی بۆت ئەنوسێ ئەگەر بەتەقوا وە بیكەیت .

چەندێك مال و منداليان لەدەست دەرچووبایە ئەوەندە پێیان ناخۆش دەبوو كەوا زیكرێكیان لەدەست دەرچووبایە ئەمە نیشانەی خۆشەویستیان بوو بۆ الله تعالی ئەگەر لەدەستیشی دەرچووبایە ئەی گەراندەوە و نەیدەهێشت لەدەستی دەر بچێ .

دایكمان عائیشە دەگێرتەوە (رەزای خوای لێ بێ)(كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا عَمِلَ عَمَلًا أَثْبَتَهُ)ئەگەر عەمەلێكی بكردایە یاخود چاكەیەك یان زیكرێك بەردەوام ئەیكرد (وَكَانَ إِذَا نَامَ مِنْ اللَّيْلِ أَوْ مَرِضَ صَلَّى مِنْ النَّهَارِ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً)ئەگەر شەوێك وا رێك بكەوتایە نەخۆش بكەوتایە نەیتوانیایە نوێژە سونەتەكانی بكا یا زیكرەكە یا قورئانەكە كەداینابوو بخوێنتەوە لەشەودا نەی ئەتوانی لەبەر نەخۆشی بەیانیەكەی ئەیكردەوە لەشەودا ١١ ركاتی دەكرد بەرۆژ ١٢ی ئەكرد چونكە

---

[١٠٢]:سورة البقرة اية :٢٥٦

[١٠٣]:سورة الأحزاب اية :٤١-٤٢

لەرۆژدا وتری تێدا نیە)[١٠٤] ئەگر بێتوو بەندە بەم شێوەیە بكات خۆشەویستیەكەی بۆ الله تعالی زیاد دەبیت ئەگەر وانەكا .(وإذا تسهل في القضاء سهل عليه تضع في وقت).

[١٠٤]:رواه مسلم (٧٤٦(

بەرەحبوون لەگەل موسلمانان و توند و تیژ لەگەل کافراندا

(أن يكون شفق علي جمع العبادة لله رحما بهم شديدا علي اعداء: أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ)[١٠٥] الله تعالی کەوەصفی ئەوانە دەکا کە لەگەل پێغەمبەردان (صلی الله علیه وسلم) باسی سیفاتیان دەکا ئەگەر ئەتەوێت لەگەل پێغەمبەردا بیت (صلی الله علیه وسلم) ئەبێ ئەم سیفەتەت تێدا بێت .

الله تعالی دەفەرمووێی : (مُحمَدٌ رَّسُولُ اللَّهِ ۚ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ)[١٠٦] الله تعالی شایەتی ئەدا کەوا محمد پێغەمبەری خوایە (صلی الله علیه وسلم) هەمووتان تەئەکیدبن هیچ گومانتان نەبێ محمد (صلی الله علیه وسلم) کەسێك نەبوە وەکو کافر و ملحیدەکان ئەلێن خوای چی و پێغەمبەری چی کابرایەك بوو لە جزیرەی عەرەبی ویستی ئاغایەتی پەیدا بکا ئەوە بوو لەمەککەدا نەیتوانی لەگەل بولغا و فصحای قوریشدا دەرچێت چوو مەدینە کەوتە پیاو کوشتن و تیرۆرستی ئەوە وەصفی پێغەمبەرە لەلایەن ئاوەهای باس دەکەن ئەو کافرانە , بەلام الله تعالی واناڵێت الله تعالی دەفەرمووی (مُحمَدٌ رَّسُولُ اللَّهِ) محمد رسولی الله یە هەمووتان تەئەکیدبن لەوە وە ئەوەی ئەو ئیمانە نەهێنی هەزار جاریش ئیمانی بە الله بێ کافرە خوای دەکرد چاوەکانم دەبوو .

کەچی ئێستا باسی ئەوەمان لەگەل دەکەن دەلێن یەهود و نەصارا کافر نین الله تعالی لەقورئاندا کافری نەکردوون , کە لەکاتێکدا الله تعالی دەفەرمووێی (لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ)[١٠٧] بە تەحقیق کافرە ئەوەی بلێت الله سێیانە ئەی ئەمان نالێن خوا سێیانە !؟ با ئەم کافرانە ئیمانیان بە الله هەبێ دێن دەلێن ئیمانی بە الله هەیە تۆ پێ مەلێ کافر ئی خۆ شطانیش ئیمانی بە الله هەبوو بەس ئەم نالێت (مُحمَدٌ رَّسُولُ اللَّهِ)ئەلێ درۆ دەکا ئەگەر بیشیلێت ئیقراری پێ ناکا نایەتە سەر مەنهەج و ریسالەکەی چاك چاك الله و پێغەمبەرەکەی بناسی (صلی الله علیه وسلم) بەهەشت و جەهەنەم بناسی کەلەسەر بەرنامەکەی نەرۆیشتی الله تعالی تۆیی ناوێت ئەبێ خالیص بیت بۆ الله تعالی .

(مُحمَدٌ رَّسُولُ اللَّهِ ۚ وَالَّذِينَ مَعَهُ)ئەوانەی کەوا لەگەل ئەم پێغەمبەرەدان (صلی الله علیه وسلم) کەصەحابەکانی بوون کە ئەوانەشی دێن دەبێت هەتا رۆژی دوای ئەم سیفەتانەیان تێدا بێ

---

[١٠٥]:سورة الفتح اية :٢٩

[١٠٦]:سورة الفتح اية :٢٩

[١٠٧]:سورة المائدة اية :٧٣

دەفەرمووی (أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ)[١٠٨] یەکەمین جار باسی شەدیدی کرد کەوا شەدید و بەهێزن رق ئەستوورن بەرامبەر بەکافرەکان ,بەلام زۆر نەرمو نیان و رەحیمن و شەفیقن بەرامبەر بەیەکتری و لەنێوان خۆیاندا .

ئێستا تخوا بەپێچەوانەوە نیە !؟ خوا خوامانە سەری یەکیتری بخۆین بەلام کافرێك دەخەینە سەرسەرمان هەزار جوێن بە موسلمان ئەدەین بەلام کافر ئەخەینە سەر کەشکەلانی بەرزی ئەوهامان لێهاتوە ئەمەش هەلەیە . ئەوە خۆشەویستی الله نیە لەدەلەکەتدا ئەوە ئیمانەکەی تێدا نەماوە بەمە ئیمانت هەمووی هەلدەوەشێتەوە .

یەك لەوشتانەی کەوا ئیمانی پێ هەلدەوەشێتەوە ئەوەیە کە حەزبکەیت کافر سەربکەوێت بەسەر موسلماندا والله ئیمانت هەمووی هەلدەوەشێتەوە ئەوە ئیجماعی علماء یە لەکیتابی شەرعدا هاتووە لەبابی ریدە ئێوە دەبێ ئەم بابە بخوێنن کێ کیتابی فقهە وشەریعە دەخوێنێتەوە إلا ئەو کەسانە نەبێ کەوا تایبەت مەندن بەدیراسەکردنی کیتابەکە کە مامۆستا و قوتابیەکانی کولیە و پەیماناگاکانن هەر ئەوەندەیە خەلك کوا کیتابی شەرع ئەزانێ کەچی ئەوانیش جێ بەجێ ناکەن کاتێك ئەوانیش دەیلێنەوە هەر مەرەکەبی سەر وەقەکەیە جێ بەجێ ناکەن لەکیتابی ریدە زیاتر لە ٤٠٠ خال و باس دەکا کەوا ئیمانەکەت هەلدەوەشێتەوە ئەگەر یەکێك لەمانەت تێدا بێ جا هەندێکیان پەیوەستن بەدلەوە وە هەندێکیتریان پەیوەستن بەزمانەوە وەهەندێکیتر پەیوەستن بەکردەوەکانتەوە. ئەمە زۆر ترسناکە ئەبێ بیزانیت و دیراسەی بکەیت .

لەبەر ئەوە پێخۆشبوون بەوەی کافر بەسەر موسلماندا زال بێ ئەبێتە هۆی هەلوەشاندنەوەی دین ئاگاداری خۆتبە .ئایەتەکە پێمان دەلێ (أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ) زۆر توندن لەسەر کافرەکان زۆر رق ئەستوورن لەسەر کافرەکان دواتریش دەفەرمووێ (رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ)رەحم ئەکەن بەیەکتری یەکتریان خۆش دەوێ .

(ولا تأخذ في لله لوم تولائم ولايصرف عن الغضب له صارف) بەهیچ شێوەیەك لەلۆمەی لۆمەکاران ناترسی لەبەر خاتری الله . کەچی ئەمرۆ ئەگەر لەگەل موسلمانێکدا هاتوو چۆ بکەی ئەلێ ناوێرم زۆر لەگەلت هاتوو چۆ بکەم زۆر جار لەگەل مندا برادەران هاتوون خۆیان شاردۆتەوە ئەترسێ لەبەر ئەوەی تۆ ریشت هەیە دواتر ئیتهام دەکرێم . من بەتۆ دەلێم ریش دینە یاخود دین نیە !؟ ئی خۆ ئەمە شیطان نەیووتوە ئەمە الله وتویەتی الله تعالی دەفەرمووی (يَا ابْنَ أُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا

[١٠٨]:سورة الفتح اية :٢٩

برأسِي)[109] باسی ریشی نەکردوە قورئان دەی تۆ قورئانت خۆش ناوێی ! دە تۆ نالێت بەقوربانی قورئان بم بەخوا درۆیە کە دەڵێ بەقوربانی بم بەم شێوەیە کەڵێ ئەترسی ئاخر تۆ چۆن لەقورئان ئەترسی حەزدەکەی پێتەوە نەبێ بەلام نیشانەکانی کوفر و کافرین هیچ هەزار لاعیب بەخۆتەوە وەبکە کە جەریمەی زینا و کوفر و ئەرەق خواردنەوە دەکا بەسینگی مندالەکەیەتی ناوەکەی یاخود رەسمەکەی هەمووشتێکی هەلواسیوە بە سینگ و بەپشتیدا ئێستا سەیری زۆربەی فانیلەکان بکە ناوی کافرەکانی پێوەیە خۆمن نالێم ناوی الله و پێغەمبەر هەلواسە ئەوەش باش نیە پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) لەدلیدا بوو بە کرداری جێ بەجێ دەکرد . زۆر شت هەیە لەلای ئێمە بوە بەشکلی ئێستا لەوانەیە لەرەدی ئەم قسەیە واللە دەچم سەیارەکەم لا اله الا الله محمد رسول الله دەنوسم نەخێر واش مەکە الله تعالی وای پێ نەوتووی وە مزگەوتی پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) هیچی پێوە نەنوسرابوو بۆیە دەبێ ئێمەش هیچ هەلنەواسین کەچی ئێستا لەمزگەوتەکان ئەنواع و ئەشکال شتی پێدا هەلواسراوە بەلام دلەکان هەمووی دووژمنی یەکترییە کاتێکیش دەچێتە دەرەوە دژایەتی ئەم لا اله الا الله یە دەکا دژایەتی محمد رسول الله دەکا (صلی الله علیه وسلم) ئایەتێك دەنوسرێتەوە دە برۆ جێ بەجێ بکە لەدلتدا دای بنێ و لەکردارت دا بێ لەوتەکانت دا بێت .

ئەبێ ئەمە بزانین دینی ئیسلام دینێکە   بریتیە لە ئیعتقاد و قول و عەمەل لە شکلیات نیە ناوەرۆکەکەمان هیچی تێدا نەبێ دل و کارو کردەوەکەمان هیچی تێدا نەبێ دووژمنایەتیشی بکا !! .

سەیری فیرعەون بکەن ئەوانەی کەوا قورئان خوێنن ئەم ئایەتەتان خوێندۆتەوە (إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ)[110] علماء یان ئەلێن یەك لە سیاسەتەکانی فیرعەون ئەوە بوو خەلکی پەرت پەرت دەکرد تەبعەن ئەوکەسانەی لەژێر دەسەلاتی ئەودا ئەژیان قبطیەکان بوون لەگەل بەنی ئیسرائیلیەکان کاتی خۆی کە کاتی خۆیی زوو زەمانی پێغەمبەر یوسفدا هاتبوون بۆ ئەوێی سیاسەتی خەلك پەرت کردنی بەکار دەهێنا چونکە ئەگەر وابێ ئەو خەلکە یەك ناگرێت زولی فیرعەون لەناو بەرێت هەمووی بەخۆیەوە مەشغول دەبێ دائیمەن ئەوە عادەتی طاغوت و فیرعەونەکانە نایلێن بەهیچ شێوازێك خەلك لەسەر ئەم دینە راستەقینەی الله تعالی بمێنێتەوە بەش بەشیان دەکەن کە بەش بەش بووی

[109]:سورة طه اية :٩٤
[110]:سورة القصص اية :٤

بەخۆتەوە مەشغول دەبی ئیتر هیچت پێ ناكرێی پشتت ئەشكێ جا بۆیە یەك لە نیشانەكانی خۆشەویستی الله ئەوەیە ئەبێ یەك بین ئەگەر یەك نەبی و بەش بەش بیت هەموو هێز وقوەتت ئەروا الله تعالی دەفەرمووێی (وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ)[111] ئەگەر باسی مەسەلە ئیمانیەكەی لێ نەكەی بێنە سەر واقیعی ئێستا ئەگەر تۆ ئەتەوێت ببیت بەشتێك ئەبێ تۆ یەك دەست بی ئێمەی موسلمان یەك دەست نین هەتا ئەوانەی لەدەرەوەی خانەی ئیمانن ئەوانیش یەك دەست نین كێشەكە ئەوەیە یەك دەست نین ئێمە بەخۆمانەوە ئەنالێنین سالە های سالە لەكۆنیشدا ئەو لاینگری فلانی كردوە ئەو لەویدایە هیچیان بەهیچ نەكردوە ئەگەر ئەتەوێت بۆ دونیا شتێك بەدەست بهێنی یەك بە ئەتەوێت بۆ قیامەت یەك بە , بەلام ئەوەی دونیا هەزار جار یەكیش بی كە مردی هەمووی ئەروا هیچی نامێنی هیچ سودی نیە هەموو دونیات هەبێ مولكی دونیات هەبێ و پاشای هەموو دونیا بیت وەكو فیرعەون قارون و هامان فلان وفلان مردن و رۆیشتن بینیتان چۆن قەزافی مرد و رۆیشت چ زولم و كوفرێكی هەبوو رۆیشتوو هیچی نەما , باشە ئەو مەلا و زانایانەی كەوا كاتێك وەسفی قەزافیان دەكرد بەقوربانی دەبوون ئێستا هەمووی ماوەتەوە بۆ لای الله تعالی و موحاسەبەیان بكا ئێستا تۆ قێزت دێت باسی قەزافی بكەیت بەلام كاتی خۆی شعریان بەسەردا ئەوتوە لەترسی ئەودا .

یان صدام حسێن چەند سالێ حوكمی كرد كێ پیاو بوو قسە بكا ئەو هەموو مەلایە لەسەر مینبەر دەیانوت بە جۆرەها وشە وەسفیان دەكرد والله هەمووی تۆماركراوە بۆ رۆژی قیامەت ئەبێ ئەوە لەبەر دەمی الله دا بلێت ! تخوا ئینسان بمرێت باشترێكە لەپێناوی الله دا یاخود ئەو قسەیە بكا خۆ هەمووشی مرد زۆربەی ئەوكەسانەی لەم زەمانەدا بوون مردن بەمەلا و غەیری مەلا مردن كێ سەربەرز بوو كێش سەرنزم بوو ئەوەی لەگەل حەق بوو سەربەرزبوو ئەوەی لەگەل بائەوەی لەگەل حەق بوو سەربەرزبوو ئەوەی لەگەل باطلبوو سەرنزم بوو ئێستاش وایە و تارۆژی قیامەتیش هەروا ئەروا لەبەر ئەوە مەرۆ دووژمنایەتی براكەت بكەی ! مەرۆ درۆی لەسەربنوسی و تەقریری لەسەر بنوسی بۆ ئەبێ دووژمنی یەكتر بین بۆ ئەبێت رقمان لەیەكتر بێ زۆر كەس هەیە لەمەجلیسدا تەقریر ئەنووسی و ئەلێ (كامەران) وای وت ئاخر لە الله ناترسی ! ئاخر من چیتان پێ دەلێم پێتان دەلێم بەس الله راستە دەست پاكی و داوێن پاكی زینا حەرامە عەرقە حەرامە قوماركردن حەرامە خێزانەكەت با بەرەلا نەبێ خۆت و مندالەكانت رووبكەنە الله با لەناو گۆرەكەتدا سەلامەت بن با رۆژی قیامەت بچنە بەهەشت لەمە زیاترتان پێ وتراوە لەمە زیاترم پێ نەوتوون بۆ دووژمنی یەكتر

---

[111] :سورة الأنفال اية :٤٦

بین با بێن و هەمومان برای یەك بین و لەسەر ئیسلامەتی و یەكخوا پەرستی بژین بەدل بلیٚ سەلامی خوات لیٚ بیٚ براكەم یارەبی نەچیتە جەهەنەمەوە یارەبی ژن و مالت سەلامەت بیٚ ئیٚستا ئەلیٚ السلام علیك لەدلەخۆیدا دەلیٚ یارەبی خوا لەناوت با لەبەر ئەوەی رقت لیٚ یەتی چونكە لەسەر پێری تۆنیە ئەمە حەقیقەتە . علماء دەفەرموون : قەت دلت خۆش نەبیٚ بەزۆری خەلكی ناو مزگەوتەكان و زۆر تەواف كەرەكان چونكە ئەوە نین كە الله دەیلیٚ لەدلدا ئەوە نین ئەوە حەقیقەتە هەركەسێك دەیەوێت بە دلی ئەو قسە بكەیت ئاخر وانیە ئەبیٚ بەشەریعەتی الله قسە بكەین شەریعەتی الله دەمان كاتەوە بەیەك بەس هەركەس بە دل و كەیفی خۆیی بوو ئەوكاتە پرە لەدەردی بیٚ دەرمان .

هەر لەو كاتەی شەیطان هاتۆتە سەر زەوی لەگەل باوك و دایكمان ئادەم و حەوا پیٚ خۆش نیە بەهیچ شێوەیەك لەگەل یەكدا لەسەر دین بمێنەوە بەبرایەتی و بەخۆشەویستی خوا خوای ئەوەیەتی لە هەم و دەقە و كاتێك و ساتێكدا بمانكات بە دووژمنی یەكتری چونكە لەسەر ئێمە وای لێكراوە ئێمە دووژمنێكمان هەیە دووژمنێكی زۆر زۆر گەورە و نادیاریشە یانی ئەگەر دووژمن دیاربوو ئەوە هیچ دەزانی كیٚ یە وچی دەكا بەلام ئەگەر نادیار بوو بۆنمونە بەم زەویەدا برۆ بلیٚ قومبەلەیەكی لیٚ یە بۆتۆ دانراوە وبەس تۆش نازانی لەكوێدایە هەموو ژیان ئەبێت بەخەتەر خۆ لەیەك شوێنیش دایە كەچی هەر هەنگاوێك ئەنی ئەلیٚ نەكا پێمدا بتەقێتەوە ئاوا خۆتی لیٚ دەپارێزی شەیطان ئاوەهایە لەهەر شوێنك و جیگایەك و كاتێكدا هەتا رۆژی قیامەت بەلایە بۆ ئێمە .
شەیطان ئەولیاكانی خۆیی ئەوانەی كەوا لێی نزیكن فێریان ئەكا وەحی یان بۆ ئەكا چۆن الله تعالی وەحی دەكا بۆ پێغەمبەرەكانی كە بەپیاو چاكان بلیٚ چاكە بكەن و خراپە نەكەن ئەویش وەحی بۆ ئەولیاكانی خۆیی ئەكا كە هەرچی خراپە هەیە لەگەل ئێمەدا بیكەن نەك تەنها بە ئینسانەكان بەلكو بە جن و بەئینسەوە تۆ بزانە دووژمنەكانمان چەند زۆرە ! هەرچی جنۆكەیەكی شەیطان هەیە هەرچی ئینسانێكی شەیطانی هەیە هەمووی دووژمنی تۆیە .
ئینجا سەرنجیش بدەن بەبەردەوام ئەو خراپەكارانە لە سەرووی دەسەلاتەوە بوون ئەو دووژمنانە ئێوە بەدرێژایی مێژوو سەیر بكەن بۆ پێغەمبەران و پیاوچاكان و هەتا ئێستاش زۆر بەی كاتەكان ئەوەی دەسەلاتی گرتوە بەسەر ئەم خەلكەدا ئەوانەی كەوا دووژمنی ئێمەن ئەوانەی كەوا دووژمنی قورئان و ئیسلام و ئەودینانەن كەوا الله تعالی ناردوویەتی لەبەر ئەوە لەهەموو كاتێك و شوێنكدا تۆ محەرەزیی بۆ ئەوەی لێت بدرێی نایەلن بەهیچ شێوەیەك تۆ یەك دەست بی ئومەتی ئیسلام یەك

دەست بی پارەچە پارچەیان دەوێی حزب دروست دەکەن و بەخۆتەوە مەشغولت دەکەن وات لێ دەکەن هەمووی رقی لەیەکتر بێ تەنانەت لەمزگەوتەکدا لەتەنیشتەوە نوێژ ئەکا رقت لێ یەتی خوا خواتە زوو بچیتە دەرەوە سەلامی لێ نەکەی چونکە پێری تۆ نیە تۆ نیە لەسەر ریزی تۆ نیە لەسەر جەماعەتی تۆ نیە چونکە یەك دل نین ئەمە واقیعی ئێمەیە !.

زۆر زەحمەتە هێنانەوە ئومەتێك بۆیەك دەست بۆ یەك ریز ئا بەم شێوەیە بێ ئەم هەموو دووژمنەشمان هەبێ لەناو خۆشماندا پاك نەبین

بەکەم زانینی کارەکانت

(أن يستقل في حق محبوبه جميع أعماله أحوالة وأقوال فلا يرها قط الا بعين نقس وأزران عليها)لەحەقی خۆشەویستەکەتدا کە الله تعالی یە هەموو کارێکی خۆت بەکەم بزانی هەموو کارێکی خۆت بەکەم بزانە ! بزانی کەوا کەمتەر خەمیت کردوە لەبەرامبەر حەقی الله دا تەکبور لێ نەدەی عجب نەتگرێی .

دوو جۆرە کەس باس دەکەین :

کەسێکیان قورئانی هەموو لەبەرە شەو نوێژ ئەکا صەدەقاتی زۆر بەلام لەدلیدا عجبێك هەیە ئەڵێ من چەند باشم و ئەوخەلکەش هیچ ناکا ! یاخود واناکەن وەکو من .!

کەسێکیشمان هەیە خوا ئەناسی و موحید و یەکخوا پەرستە الحمدلله بەلام گوناهی هەیە بەبەردەوام ئەکوزێتەوە بەسەر گوناهەکانیدا زەلیلی گوناهەکانی وای لێکردوە هەردەم ئەگریی .!

ئینجا علماء دەڵێن کەسی دووەمیان باشترە لەهی یەکەمیان لەبەر ئەوەی زەلیلە و سەر بەرزناکاتەوە . سەیری دوو کەس بکەن ئەگەر کەسێك کیبری هەبێ با کێشەشی لەگەل تۆدا نەبێ هیچ کاتێکیش نەت ناسیبێ کاتێك جارێك بینیت تەکبورێکی تێدا هەیە لەخۆتەوە حەزی پێ ناکەی خوای ئەکرد باشترین کەس دەبوو .

لەبەر ئەوە ئەم سیفەتە تەنها لە الله تعالی دا جوانە تەنها بۆخۆیی هەلیگرتووە (المتكبر) الله تعالی کە گەورەیە بەسەر هەموو مخلوقەکانیدا ئەو شایستەی ئەو سیفەتەیە تۆ نیت و تۆ بەندەی ئەویت تۆ بەندەی چۆن تەکبور ئەکەی شەیطان تەکبوری کرد ملی خۆیی شکاند دە تۆش ئەم رێگەیە مەگرە (لَا تتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ)[١١٢] .

بەکەمی بزانە کارەکانت بەکەم بزانە لەبەر ئەوەی ئەو کەسەی کە ئەگریی و ئەپارێتەوە یا الله گوناهم کرد تخوا لێم خۆشبە یا الله ئەزانم ئێستا بمگریت بە عەزاب بەرم نادەی الله تعالی ئەم جۆرە کوزانەوەی پێ خۆشە هەتا لەحەدیس هاتووە دەلێت دەبرۆ چی دەکەی بیکە من لێت خۆشبووم مەبەستی لە گوناهەکانە نەوەکوفر چونکە الله تعالی جارو بار بە گوناه سیفەتی زەلیلی و ئینکساری ئیمانەکەی ئەوەندە گەورەیە و تەوحیدەکەی ئەوەندە گەورەیە ئەوکەسە ئەصلن گوناهەکانی وەزنی

---

[١١٢]:سورة النور اية :٢١

نیه لەئاستیدا حەدیسی بطاقتان نەبیستوه ؟! حەدیسێكی زۆر گەورەیە ئەلێت : پیاوێك ئەهێنن لەرۆژی قیامەتدا بۆمحاسەبە كردن ٩٩ سجل گوناهی هەیە هەر سجلێكی بەقەدرایی بینایی چاو پان و درێژە پریەتی لەگوناه كە سجلەكانی ئەكێشن ئەلێ تازە قوركرا بەسەرماو لەناو چووم چەندێك قورسە ئەمانە ! دواتر الله تعالى دەفەرمووی : من زولم ناكەم ئەمرۆ زولم نیە لێرە لەلای الله تعالى یان عدلە یاخود فضلە یان بەعدالەت لەگەلت ئەكا والله موستەحەقی ئاگر نەبی ناتخاتە ناو ئاگرەوە بەلام بۆ بەهەشت وانیە والله موستەحەقی بەهەشت نیت دەتخاتە بەهەشتەوە ئەلێ بەفضلەی خۆمە ئەلێ نا تۆ ئەمرۆ شتێكت هەیە لەلای ئێمە تەوحیدەكەت و ئیمانەكەت و ئنكسارەكەی تۆ ئادەی برۆن لە لە سجلێكدا لا اله الا الله كەی بۆ بهێنین و بیكێشن كە ئەیخەنە سەری سجلەكانیدی ئەخات بە ئاسماندا ئەوەندە قورسە سجلەكەی , تەوحیدتان بەقوەت بكەن یەكخوا پەرستیتان بەهێز بكەن , عەمەل ئەساسە ئاگاداربە بەلام كەمێك عەمەل باشترە لە زۆر عەمەل كە تۆ عقیدە و ئیمانەكەت دۆراندبێ. جا بەكەمی بزانە كارەكانت كە بەكەمت زانی ئەبیت بەم كەسە بگری و بپارێوە گریان بێت بەچاوەكانتدا و لەكارەكانی خۆت رازی مەبە عجب وكیبر نەت گرێی .

(ویري شئا محبوب أعظم)بلی یا الله تۆ زۆر لەمن گەورەتری منێكی بەندەیەكی رەزیل ئەوشتە كەمانەی كە من بۆتۆی دەكەم پێ رازیبم و پێیان بنازم .

تۆ بیربكەوە كێ هیدایەتی دایت ئەم نوێژە بكەیت ! الله جل وعلى . كەواتە بەخششی الله یە كە بەتۆی بەخشیوە نوێژەكەت و تاعەتەكەت و ئیمانەكەت هی الله یە هی خۆت نیە , ئەبێت بلێ یا الله من ئەوەی كە دەیكەم هی تۆیە ئینجا خۆشت فەزلم ئەدەیی وەكو ئەوەیە وایە كە كەسێك پارەیەكت ئەداتێ ئەلێ برۆ ئەم پارەیە بكە بەخێر ! كاتێك كەتۆ ئەیكەت ئەلێ دەستت خۆشبێ و كارێكی باشت كرد كەچی تۆ دەلێت ئاخر كاكە ئەوە هی خۆتە ! تۆش دەبێ بەم شێوەیە بیت یا الله ئەمە هەمووی هی خۆتە زۆر سوپاست دەكەم , بەلام گوناهەكەنم هی خۆمە هی تۆ نیە كە ئەشلێن هی تۆ نیە مەبەستمان ئەوە نیە كەوا بەبێ قەدەری الله روبدا نەخێر بەلكو هەموو شتێك بەقەدەری الله دا روودەدا لە خێروچاكە (يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ)[١١٣] بەلام تۆ مەسئولی لە گوناهەكەت مەسئولی لەو گوناهانەی كەوا ئەیكەیت چاكەكانت ئەبێ بلێت یا الله هی خۆتە هەرچی خێرێك لەمندا هەیە هی تۆیە وە هەرچی شەرێك لەمندا هەیە هی خۆمە و خۆم كردومە و خۆم بەرپرسیارم لێ ئەبێ بەم شێوەیە بیت لەگەل الله تعالى دا .

---

[١١٣]:سورة المدثر اية : ٣١

(وقدرؤا أعلى من أن يضا نفسه والاعمال له) قەدری الله ئەبێ زۆر لەوە گەورەتر بێ كە تۆ رازی بی لەنەفس و لە ئەعمالی خۆت قەد رازی مەبن لەخۆتان (فهو أشد شيئا إحتقارا له وإزران عليها)زۆر زۆر ئەبێ خۆت بە كەم بزانی ئەبێ خۆت بەكەمتەر خەم بزانی .

(وإذا غفل عن مراد محبوبه)ئەگەر تۆ بێ ئاگا بووی لەوەی كە الله لێ داوا كردووی (ولم يوفِّ حق)ئەگەر حەقی الله ت نەدا (تاب اليه من تابة الاهل كبائير) ئینسانێك كە الله خۆشی بوێی كەلەحەقی الله تعالى دا كەمتەر خەمی دەكا ئەبێ تەوبەیەك بكا چۆن كەسێك زینا ئەكا و قەتل دەكا پێ ناخۆشە و دەپارێتەوە كەوا الله لێ خۆشبێ ئەبێ تۆ ئەم كەمتەر خەمیەت ئاوا بەلاوە قورس بێ .(فتوبة تفارقه ابدا)قەت ئەم كەسە واز لە تەوبە ناهێنی بەبەردەوامی تەوبە دەكات و دەگەرێتەوە بۆ لای الله تعالى ئەلێ یا الله من تاوانبارم و من حەقی تۆم نەدا .

نمونەیەكی زۆر ئاسان دەهێنینەوە كە كەم كەس هەیە بیری لێ بكاتەوە :

هەمووتان بیستوتانە كەچووی بۆ سەرئاو كە هاتیە دەرەوە دەلێت (غفرانك)[١١٤]

غفرانك : واتا یا الله ئا ئەو دانیشتنەم كرد ئێستا لەسەر ئاو كاتێكم كوشت و یادی تۆم تێدا نەكرد تۆ لێم خۆشبە یا الله تخوا ! چەند دەقەیەك پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) وای فێركردووین كە داوای لێخۆشبوون بكەین كەچی ئێمەش سەعات و رۆژ و مانگ و سال دەفەوتێنین داوای لێخۆشبوون ناكەین چونكە نازانین ئەوە مانای چیە ! كەلیمەكە بەس بەدەم ئەوترێی , تۆ دێتە دەرەوە لەسەر ئاو دەلێ یا الله من داوای لێبوردن دەكەم زۆرم خواردبوو ئەوەندە دانیشتم یا الله كاتم رۆیشت لێم ببورە بۆیە هاتووە دەلێ لەوكاتەدا تۆ قسە مەكە زیكر مەكە شوێنی ئەمە نیە تۆش دەلێ یا الله لێرە تووشی ئەوە بووم بۆیە یادم نەكردی یا الله داوای لێبوردنت لێ دەكەم , بۆیە پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) خۆیی ئەیفەرموو :ئەگەر ئینسان چەند پارویێك بخوا بەس پشتی راست بێتەوە , نەك بە پشت دا بكەوێت و هەلنەستێتەوە دواتر چەندەها وەقتی لەسەر ئاو ببات بەرێوە ! (بحسب ابن آدم أكلات يقمن صلبه)[١١٥] تەبعەن ئەزانن كە ئەگەر یەكێك برسی بێت چی بەسەر دێت دەست ئەگرێت بەسكی ئەنوشتێتەوە بەس كە تێر دەخوات بەرزدەبێتەوە كە برسیتی نامێنی ,بەلام كە تێر تێر دەخوا ئەكەوێت بە پشتا ! ئیتر خەوی دێت و سەر ئاوی بۆ دێی .

---

[١١٤]: الكتب » سنن الترمذي «كتاب الطهارة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم «باب ما يقول إذا خرج من الخلاء

[١١٥]: الكتب » جامع العلوم والحكم «الحديث السابع والأربعون ما ملأ آدمي وعاء شرا من بطن

جا پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) فێری کردووی بلێ یا الله داوای لێبوردن دەکەم لەم ماوەیەی یادی تۆم نەکرد ,ئینجا تۆ بیربکەرەوە چەند کاتمان رۆیشتووە جا ئەم جۆرە کەسی ئاوەهان (التوبة لون والتوبة غیر لون) تەوبەی ئەمە رەنگێکە تەوبەی خەلکیتر رەنگێکیترە جیاوازێکی زۆر لەنێوان تەوبەکاندا هەیە ئەگەر سەیریان بکەین (وکل مزدادت حب إزدادت معرفة بحق) چەنێك تۆ الله ت خۆش بوێی ئەوەدە ئەزانێ کە حەقی ئەو الله یە چیە و ئەیپارێزی (وشهود لتقصیرە)وە شایەتی ئەدا بەوەی مقصیر و کەمتەر خەمە لەبەرامبەر الله تعالی دا (فأعظم بذلك توبة) تەوبەکەی ئەبێت بە تەوبەیەکی قورس واتا تەوبە جۆری زۆری هەیە الله تعالی دەفەرمووی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا)[١١٦] تەوبەی نەصوحیش ئەمەیە کە باسمان کرد (ولذلك کان خوفه أشد وإزراه علی نفسه أعظم) ترسەکەی زۆر زۆر ئەبێ وە کەمتەر خەمی خۆی بەلایەوە زۆر قورس ئەبێ ئەوکاتە (توبة المحب صادق عارف بربه وبحقه هی توبة وسواه محجوب عنها) ئەمەی تەوبە ئەوانیتر هەر سەیریان ناکرێی تەوبە هەیە ئەبێ تەوبەی لێ بکەی بۆنمونە کابرا هەر بەدەم ئەلێ تەوبە خوایە کەچی لەکاتی تەوبەکەدا گوناهەکە دەکا ئەوە تەوبە نیە ئەبێ تەوبە لەو تەوبەیە بکەیت .

[١١٦]:سورة التحريم اية :٨

كۆتايى

ئەمانە نیشانەکانی خۆشەویستی الله تعالی بون توانیمان ١٣ نیشانە باس بكەین ئەوەى هەمووى كۆبكاتەوە بەيەكەوە ئەوە بەراستى خۆشەويستى الله تعالى كردوە داوا ئەكەم ئێمەش و ئێوەش لەموسلمانان ئا لەوانەدا بين بەراستيەكەى من يەكەمجار خەمى خۆمە ئينجا خەمى ئێوەمە ئەبێ هەموو كەسێك وابێ يەكەمجار خەمى خۆيى بێ ئەم شتانەى كەوا باسمان كرد تەنها بۆ پاراستنى گۆڕەكەمان و قيامەتەكەماندايە چونكە دونيا ئەڕوات چەندين سال بژى هەر دەبێت بەجێ بهێليت چەندەها مالت هەبێ ئەبێ بەجێ بهێليت چەندەها كەرامەت و ناوبانگت لەدونيا دا هەبێ ئەبێ بەجێ بهێلى جا بەحەق هەتبێ ياخود بەناحەق لە هەمووشى پرسيارت لێ دەكرێتەوە ئينجا بۆ ئەم ڕۆژە هەولبدەن كۆتايەكەشمان بەم حەديسە دەهێنم :

پێغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) جارێك لەدوورەوە بينى كۆمەلێك صەحابە لەدەورى گۆرێكدا راوەستاوون بە خێرايى چوە لاى گۆرەكە دەستى كرد بەگريان ئەوەندە گريا ئەلێ ئاو دلۆپ دلۆپ لەچاوى ئەكەوتە سەر زەويەكە دواتر فەرمووى (يا إخواني لمثل هذا فأعدوا)[117] براكانم بۆ ئەم ڕۆژە خۆتان ئامادە بكەن , دەبير بكەوە كە چويتە ئەوێى كێ لەگەلت دێت لەگەلت دەبێت كێ يامەرتيت ئەدات و كێ وەلامت بۆ ئەداتەوە ! إسقات صەلات والله بەتالە هەى بەزەهرە مارى بێ ئەو مەلايەى إسقات سەلات دەخوا ئاخر چۆن الله تعالى دەفەرمووى (وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي)[118] ئەلێ يا الله من ئەوەم لابرد بەپارە لاى دەبەم لەسەرى ! كەس بەفريات ناكەوێت ئەبێ نوێژەكەى خۆت بكەيت عيبادەتەكەى خۆت بكە بير لەوە مەكەوە كەوا كەسێك لەداهاتوودا فلان ئەوەم بۆ دەكات و ئەوەم بۆ دەكا جارى خۆت بۆخۆت هەولبدە ئينجا ئەگەر شتێكيان بۆكردى لەداويدا بە شەرعى ئەوە خوا لێيان قبول بكات و خوا خێريان بنوسى لەدوعا و صەدەقات و لەحەج بەس لەوشتانەى كەوا ناچێت بيشى كەن هيچ سودى نيە .

[117]: رواه ابن ماجه
[118]:سورة طه اية : ١٤

(وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين)